

тобі, душа, бажаю

ЮРІЙ ШЕЛЯЖЕНКО

стати океаном,

умити землю й небо

як вітер, панувати біля горизонта,

САМОУЧКА

блищати
в теплих

над
штормами,

течіях,

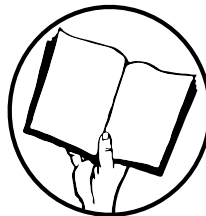
як
сонце

Юрій Шеляженко

САМОУЧКА

ІДЕАЛІСТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Київ

Видавець Ю. В. Шеляженко

2014

УДК 821.161.2-97

ББК 84(4Укр)-4

Ш45

Шеляженко, Юрій Вадимович. **Самоучка** :
ідеалістична література / Юрій Шеляженко —
К.: Шеляженко Ю. В., 2014. — 244 с.

«Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя» — радить людям святий Тарас Шевченко. Ідеалістична література так само підказує, що треба вчитися жити своїм розумом і не шукати собі ворогів, а досягати щастя та згоди з усім людством, плекаючи віру в себе, вірність собі, володіння собою. Ніхто цьому не навчить, треба стати самоучкою.

Для допитливих і самостійно мислячих читачів з багатою фантазією та відкритою душею.

© Юрій Шеляженко, 2014.

ISBN 978-617-7088-03-4

*Присвячується святому
Тарасові Шевченку,
який воскрес
і написав вірш «Істина»
з нагоди свого 200-річчя.*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ВОСКРЕС І НАПИСАВ ВІРШ ПРО ІСТИНУ

Українська Душевна спільнота з нагоди 200-річчя святого мудреця та поета Тараса Григоровича Шевченка провела обряд воскресіння його душі.

Воскреслий Тарас Шевченко написав вірш під назвою «Істина», в якому благословляє людей весь світ обняти безмежною душею. Твір містить численні відсилки до прижиттєвої творчості Кобзаря, серед яких і порівняння людської душі з безкрайнім небом. Вірш «Істина» оприлюднено у Храмі Божественного Одкровення (<http://temple.org.ua/>) поряд з іконою поета та опубліковано в релігійному бюлетені «Ідеаліст».

Віруючі в найвищу цінність людини вважають, що кожна душа є святою і кожну людину можна воскресити після смерті у душевній спільноті живих людей. Щоб воскресити людські душі, віруючі пригадують їх і спілкуються з ними з допомогою Божою, священною силою віри, творчої думки, пам'яті та досконалої фантазії. Також у обрядах воскресіння використовуються ікони – зображення обличчя суверенної особистості з німбом у формі кола, символу людини в центрі всесвіту.

Українська Душевна спільнота є релігійною громадою сповідуючих віру в найвищу цінність людини і у своїй діяльності продовжує багатовікову традицію людської віри в себе, вірності собі та володіння собою.

ІСТИНА

Як небо блакитне, нема йому краю,
Так душі почину і краю немає.
Душа людська розуму правду продиктує,
У Бога питає, відповідь почує.
Душа серцю подарує і думку ласкаву,
І свій шлях широкий, і щастя, і славу.
Душа – істина єдина, мудра і весела,
І собою володіє, і відкрила себе.
Щиро вірить в себе, яко у святую силу,
Собі вірна і сумлінна, щоби не спочила.
Не вмирає душа наша, не вмирає воля.
Ідіть думки, погуляйте, пошукайте долі.
Вознесіться над землею високо, високо,
Чистим голосом лунайте, закликом пророка.
Кличте Бога, творіть його силою уяви,
Із нічого хай повстане істина і право.
З вами я воскресну нині, щоб життю радіти,
Сам єдиний, як буття, і різний, як молитви.
Боже, людям дай натхнення душу розвивати,
І любити твою правду, і весь світ обняти,
Щоб людей усіх зміцнила згода і кохання,
Щоб душа була безмежна, вічна і безкрайня.

Я РЕВОЛЮЦІЯ

Я вільна людина, і це мій маніфест людської гідності.

Я повстаю проти страху, залежності та приниження.

Я не дозволю нікому обманути мене, купити мене, примусити мене не бути собою.

Я не хочу бути частиною чогось більшого.

Я не частина, я – ціле. Я усе буття.

Я – вічність.

Я – всесвіт.

Я – людство.

Я – народ.

Вся влада наді мною належить мені.

Моя влада – це моя добра воля.

Мій Бог – це моє всеохопне «Я», мій відкритий до самовдосконалення світогляд.

Мій спаситель, пророк та наставник – це мій власний життєвий досвід, мої діяння та їх осмислені наслідки.

Мій закон – це моя традиція бути собою.

Мій закон – це моя віра в себе, вірність собі, володіння собою.

Я суддя собі.
Мій суд – це мій розум, мій здоровий глузд.
Коли я добро, я даю собі волю.
Коли я зло, я караю себе.
Я саме собі суспільство.
Я проти тих, хто проти мене.
Я з тими, хто зі мною.
Ми зємо себе «Я», як я зву себе «Ми».
Ми єдині, бо Я – єдність.
Я – суверенна душа, ми – душевна спільнота.
Наша правда – релігійна віра в найвищу цінність
людини.
Ми – слово Боже, бо я кажу правду і я слухаю
правду, і правда звучить, і правда – це ми.
Ми – це я, досконалий початок людяності.
Я єдина істина.
І ми – кінець світу брехні.
Я революція.

САМОУЧКА

У темряві кінозалу екран був як вікно в небо. Оксана відчула, що Віктор обережно поклав руку їй на плечі. Схоже, хлопця зовсім не цікавив науково-популярний фільм з християнської етики, який так вихваляв шкільний психолог перед походом у кіно.

— Вчені досі не домовилися, хто створив людину,— вів своє голос за кадром,— За їх гіпотезою, еволюція перетворила мавпу на людину. Але дані найновіших досліджень підтверджують, що людину створив Бог.

— Та ну! Я сама створила себе,— обурено вигукнула Оксана. Рука хлопця миттєво зісковзнула з її пліч.

— Тихше! — гукнув ззаду психолог.

Оксана встала і пішла, орієнтуючись на зелене світло таблички «Вихід». Психолог побіг за нею, але не наздогнав. В фойє кінотеатру було порожньо. Він знизав плечима і повернувся до дітей.

Наступного дня у кабінеті директора школи Матвія Петровича Свириденка відбулася розмова.

— Діти просто дрімучі в моральному плані! — скаржився психолог. — Я повів їх на просвітницький фільм, а вони не дивилися, жували жуйку, деякі взагалі цілувалися!

— Отже, вони готуються утворити сім'ю. Це практичний бік християнської етики, а практика важливіша за теорію,— заспокоював директор.

— Від поцілунків до сім'ї дуже далеко. Це просто забавки, поки вони не знають теорії. Треба запроваджувати факультативні уроки християнської етики.

— Як? У нас нема підручників.

— А якщо я знайду підручники?

— Тоді можеш проводити свої уроки. Хоча краще б діти просто читали книжки. То ліпше за будь-які уроки навчить, що добре, що погано.

— Не можна читати книжки самотійно, без керівництва педагога! Діти нічого не зрозуміють. Рівень невігластва дітей просто небезпечний. Одна дівчинка взагалі диявольськи нахабна індивідуалістка. Ти уяви, вона каже, що її створив не Бог і не еволюція, а вона сама себе створила!

— І що ти пропонуєш? Міжнародний фонд розвитку біологічних знань якраз пропонує навчальні фільми для дітей про статеве життя. Давай скористаємось цим. Хай твоя індивідуалістка побачить, як тато і мати її зачали.

— Ні в якому разі! Секс — це таїнство! Ні, секс — це гріх! Ти мене заплутав. Від однієї думки про такий фільм я червонію.

— Розслабся. Це не схоже на порнофільми, до яких ти звик.

Хай читач не дивується такій відвертості директора. Справа в тому, що шкільний психолог був його рідним сином. А син ніколи не приховає від батька свої маленькі гріхи, скільки б не старався.

— Як ти міг подумати!

— Ти ще більш почервонів. Ні, цілком пристойний навчальний фільм.

— Я хочу навчати дітей етиці! Біологію вони зрозуміють і без мене!

— Помиляєшся. Біологія — серйозна наука. Я знаю, про що кажу.

— Авжеж, кілька разів на рік їздиш за кордон обмінюватися досвідом з іншими вчителями біології. Цей туризм на міжнародні гранти погано закінчиться. Діти тільки те і роблять, що ловлять метеликів та інших комах.

— Вчені всього світу проголосили цей рік роком ентомології. Не дивно, що в нашій школі виник гурток юних ентомологів. Я не міг не підтримати учнівську ініціативу, благородний потяг до знань.

— І, до речі, за установлення міжнародних зв'язків ти отримав звання заслуженого вчителя України.

— Тільки не треба мені заздрити.

— Замість твоєї фотографії, де ти потискаєш руку

нашому багатогрішному президенту, краще б хоч одну ікону в кабінеті повісив!

— Поки я директор і це мій кабінет, я сам вирішуватиму, чи будуть в ньому ікони.

Психолог обурився і пішов, не прощаючись. Ще й грюкнув дверима. Цілий місяць він не піднімав спірну тему, а потім попросив слова на батьківських зборах.

— Я часто спілкуюся з дітьми і відчуваю в їхніх душах порожнечу,— почав він здалеку,— Тут хтось казав про необхідність розвитку моралі юного покоління. Так от, треба запровадити факультативні уроки християнської етики!

— Син мій християнську етику вивчати не буде,— ні до кого не звертаючись, сказав старий дідусь, татарин і мусульманин.

— Не про вас мова! Ходіть собі в свою мечеть,— відмахнувся психолог,— Я звертаюся до всіх свідомих батьків. Таких серед вас більшість. Ви знаєте, як добре впливає на формування дитячої психіки християнство. Я сам змалку їздив у християнські спортивні табори. Потім був старшим і комендантом, пройшов спеціальний курс воцерковлення. Це зробило мене повноцінною особистістю. Ми з вами успішно організували відпочинок дітей влітку. І зараз настав час продовжити цю добру справу. Дітям потрібен курс християнської етики.

- А що заважає його запровадити?
- Нема підручників.
- Їх завжди нема! Ми, батьки, купуємо підручники!

Вирішили купити підручники з християнської етики та підтримати запровадження факультативних занять.

Підручники виявилися розкішними. Кольорові, з позолоченими малюнками, у шкіряній обкладинці. Щоправда, на них було витрачено весь бюджет батьківського комітету. Інших підручників — в тому числі, з біології — купити не вдалося.

— Георгію, до якого виду рослин відноситься кульбаба? — спитав на уроці директор у сина голови батьківського комітету.

— Я не готовий. В бібліотеці всі підручники розібрали, мені не вистачило.

— Треба було на уроці уважно слухати.

— Батько каже, що нікому не потрібна ця біологія. Найголовніше в житті бути християнином. Навчіть нас християнській етиці, будь ласка.

— Двійка! Твій батько, кажуть, в два рази завищив вартість підручників з християнської етики. При таких доходах від цієї обладки він міг би придбати підручник з біології хоча б рідному сину.

— Дурень! Ти не можеш поставити мені двійку!

Я відмінник!

— Ти не відмінник. Ти хам. Тебе виключено зі школи. Вийди геть з класу.

Перед тим, як вийти, хлопець кинув у директора своїм шкільним портфелем. Додому повернутися не насмівся. Утікача шукали і за два дні знайшли під кайфом на зйомній квартирі банди графітчиків.

Багато батьків підписали петицію про повернення виключеного учня. Все намарно. З відділу освіти відповіли, що директор має право виключати учнів, які зухвало зривають навчальний процес. У суді, куди надумав було звертатися колишній голова батьківського комітету, його адвокату неофіційно було сказано, що суд орієнтуватиметься на рішення відділу освіти.

Тим часом скінчився навчальний рік. Минуло літо. Наприкінці серпня директор скликав батьківські збори. Перш за все він похвалив батьків, чиї діти допомогли школі зібрати найкращу в світі колекцію метеликів. Потім повідомив неприємну новину:

— На жаль, ми не зможемо запровадити факультативний курс з християнської етики, як дехто просив. По-перше, ініціатор цього курсу, наш шкільний психолог, не має відповідного державного сертифікату на право викладання такого курсу. Так, я знаю, він отримав благословення від церковної влади, але цього

мало. Окрім того, міністерство освіти спеціальним листом заборонило християнську етику.

І директор зачитав цей лист: «На ваш запит, чи не буде психологічним перевантаженням для дітей два факультативні уроки в школі, з ентомології та з християнської етики, рекомендуємо обмежитись запровадженням одного з цих спеціальних курсів. Враховуючи, що програмою освітнього партнерства «Україна-Європа» було обумовлено участь вашої школи у програмах Міжнародного фонду розвитку біологічних знань, вам слід надати перевагу факультативним урокам з ентомології».

Шкільний психолог одразу почав скандалити:

— Батьки купили дорогі підручники з християнської етики, і що тепер з ними робити?! Викинути у смітник і казати дітям, що людина походить від мавпи?! Ти обіцяв, що дозволиш мені вести факультатив!

— Я не знав, що міністерство займе таку безкомпромісну позицію.

— Ти сам накатав хитру телегу в міністерство, щоб вони танцювали під твою дудку! Я упевнений, що ніхто з батьків не зійде з цього місця, поки ти не дозволиш викладання християнської етики у школі!

— А ти сказав їм, що за твої зусилля із запровадження християнської етики тобі у церкві

обіцяли долю з батьківської десятини?

— Ти нічого не тямиш у наших церковних справах! Від імені усіх батьків я вимагаю твоєї відставки з посади директора школи! Безбожникам тут не місце!

Батьки дійсно залишилися у школі. Спали на карематах. Спочатку харчувалися замовленою по телефону піцою, потім захопили шкільну кухню. Протестуючі стали знаменитими. До них потягнулося телебачення.

— У нас виключно мирний протест,— пояснювали батьки журналістам,— Ми вимагаємо відставки директора школи за те, що він безбожник, і за репресії проти дитини, яка боролася за викладання у школі християнської етики.

Міжнародний фонд розвитку біологічних знань висловив підтримку просвітницьким зусиллям директора школи. У прес-релізі фонду, опублікованому на сайті міністерства освіти, підкреслювалося, що школа займає перше місце у світі за величиною колекції препаратів метеликів та третє місце за величиною колекції жуків. Причому у колекції є один унікальний жук, який дуже рідко зустрічається в природі. Наводилася назва цього жука латиною. Ця латинська назва чомусь дуже розсмішила батьків. Вони стали називати ім'ям цього жука директора школи і всіляко жартували в тому дусі, що треба

приколоти його голкою та зробити рідкісним ентомологічним препаратом, щоб не заважав дітям вчитися бути добрими християнами.

До батьківської акції протесту також долучилися місцеві священики. Кілька разів на день вони справляли молебні і тут же збирали пожертви на потреби церкви. Один зі священиків прийшов до шкільної бібліотеки та зажадав Біблію і Закон Божий в тридцяти примірниках для окормлення протестуючих. Ні того, ні іншого в бібліотеці не знайшлося. Розгнівані батьки захопили бібліотеку, викинули звідти, за словами священика, «різну макулатуру», і переобладнали приміщення під шкільну каплицю.

До цього Оксана багато годин проводила в шкільній бібліотеці, читаючи різні книжки. Тепер вона почала прогулювати уроки, ходила в міську бібліотеку. В школі її бачили рідко, коли вона заходила «набратися вражень» для свого блогу.

Якось Віктор взяв її за руку і привів до каплиці, де якраз зібрався на таємне засідання якийсь самодіяльний «Орден Шевченка».

— Тримай. Дарую,— він вручив їй балончик з перцевим газом.

— Навіщо?!

— Для самозахисту та боротьби з безбожниками.

Учні підтягувалися до каплиці. Двоє у чорних

масках внесли велику фотографію кудлатої потворної мавпи з рожевим задом.

— А це навіщо?

— Ми приводимо сюди безбожників і примушуємо або хреститися, або цілувати в сраку оцю мавпу, символ їхньої еволюції,— зі сміхом пояснив Віктор.

— Чому Орден Шевченка?

— Бо Шевченко був справжнім християнином та навчив нас не вклонятися безбожникам при владі. Його вірш ми вчимо напам'ять.

І хлопець почав урочисто декламувати:

Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться.

— А ще Шевченко заповів нам вражою злою кров'ю волю окропити,— з блиском в очах додав він.

— Слухай, Вікторе, щось у вас не клеїться. Замість науки у вас якась задниця, замість поезії — висмикнуті з контексту політичні гасла. Я пам'ятаю, Шевченко іноді теж відчував себе безбожником. Бо віра не догма, а стан душі. От послухай, як Шевченко висміював наївні забобони, культивовані

обманщиками під виглядом віри для обкрадання людей:

А той, щедрий та розкошний,
Все храми мурує;
Та отечество так любить,
Так за ним бідкує,
Так із його, сердешного,
Кров, як воду, точить!..
А братія мовчить собі,
Витріщивши очі!
Як ягнята: «Нехай, каже,
Може, так і треба».
Так і треба! бо немає
Господа на небі!
А ви в ярмі падаєте
Та якогось раю
На тім світі благаєте?
Немає! немає!

— Якщо ти все знаєш, чому в церкву не ходиш?

— Я сама собі церква. Я вважаю всіх людей разом одним єдиним Богом, спілкуюся з Богом подумки і впізнаю його волю у наслідках своїх вчинків. Бог каже мені, що кожна людина — пророк. І я теж пророк.

— Що ти таке кажеш! Це егоїзм, індивідуалізм,

нарцисизм, шизофренія та манія величі! Це ненормально! Ти неадекватна! Шевченко написав про таких, як ти, що ви не вчилися так, як треба, а потім ти лізеш брудними лапами на небо і кажеш, що нема Бога, є тільки ти!

— Я такого не казала. І взагалі, ця ваша звичка висмикувати з контексту окремі фрази дуже некрасива. От що насправді написав Тарас Григорович Шевченко:

Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя.
А то залізете на небо:
«І ми не ми, і я не я,
І все те бачив, і все знаю,
Нема ні пекла, ані раю.
Немає й бога, тільки я!
Та куций німець узлуватий,
А більш нікого!..» — «Добре, брате,
Що ж ти такеє?»
«Нехай скаже
Німець. Ми не знаєм».
Отак-то ви навчаєтесь
У чужому краю!

— Розумієш? Мудрість має бути своя! Треба

самостійно вчитися! Треба фантазувати, самовизначати своє «Я», а не чекати, поки якийсь авторитет продиктує мені, хто я така! Про це Шевченко писав!

— Хто тебе цьому навчив?!

— Я самоучка.

— Ти безбожниця! Оспорюєш святині. Школа не місце для дискусій.

— Чому ж тоді в давніх школах вчителі дискутували з учнями? Навіть давньогрецький філософ Платон, прихильник жорсткої дисципліни та політтехнолог сиракузьких тиранів, писав свої твори у формі діалогу, суперечки учнів, а не монологу вчителя.

— Не вірю. Не хочу більше мати з тобою нічого спільного. Я думав, ми разом, а ти просто безбожниця.

Оксана мовчки віддала газовий балончик і пішла геть. Зазирнула на засідання ентомологічного гуртка: там кілька відмінників тихо втикали булавки у комах. Вона згадала, як сама цим колись займалася разом з Віктором і вперше відчула гидливість до свого хлопця. Бо зрозуміла, що наука йому байдужа, а от вбивати щось живе — подобається. Підслухала біля різних класів, що уроки йдуть як завжди. На уроці історії проходили, що таке важлива історична подія.

— От я щось собі вигадала. Це історична подія? Ні! Історичні події — це те, що міняє життя людей.

Наприклад, війни, революції, повстання, епідемії,— пояснювала вчителька.

Дівчина не втрималася: відкрила двері та сказала, що це неправильна історія. Бо треба вивчати, як люди будують своє життя та винаходять щось нове, а не як стають звірями та вбивають один одного. Наприклад, коли людина вперше склала добру казку, коли записала чи зобразила свої думки, порахувала і викарбувала на камені своїх друзів, коли вперше в світі запалила вогонь, винайшла комп'ютер — це були події, важливіші за мільйон повстань та революцій.

— От вам приклад того, як невігласи лізуть в історію. Закрий двері, дурепа! — сказала вчителька.

В сусідньому класі вивчали хімію: переписували з дошки формули, а дослідів не ставили. Так само переписували щось з дошки на уроці фізики.

На математиці молодий вчитель давно облишив будь-які надії чомусь навчити дітей і просто ставив п'ятірки кожному, хто не полінувався вивчити таблицю множення або приходити на уроки з калькулятором.

На уроці української мови вивчали якесь заплутане правило з купою винятків, які нізащо в житті не можна запам'ятати.

На літературі вчили, як треба тлумачити вірші Шевченка. Навіть не читали вірші: вчителька пояснювала, як правильно розуміти Шевченка і як

його зазвичай всі неправильно розуміють. Всі слухали та писали під диктовку: «І-де-я-на-ції-у-тво-рах-Коб-за-ря»...

Ніхто не заперечував, не сперечався, не просив дозволити самостійні дослідження і не прагнув поділитися власними думками. Нудьгою та безнадійним смиренням учнівської аудиторії тхнуло за кілометр. Лише в комп'ютерному класі хтось примудрявся грати в шахи зі штучним інтелектом замість складання онлайн-тесту на знання комп'ютерної термінології.

Дівчина відчувала, як від серця нарастає і б'ється в грудях пульс гніву. Вона раптом зрозуміла, що школа є тюрмою, а навчання — лише привід для того, щоб нав'язати дітям тюремний режим. Ніколи вона не відчувала цю істину так гостро, хоча раніше давно зрозуміла, що в школі нічому новому навчитися не можна. Всьому вчишся самостійно, а у школі лише ставлять у стрій та задають купу безглузвих завдань, щоб ти була як всі, не дозволяла собі думати більше за всіх і культивують в тобі тупу слухняність. Отже, треба вчитися самостійно. Створити собі власну науку з сотень прочитаних книжок. Науку про себе і для себе. Не для того, щоб бути такою, як всі. Для того, щоб бути такою, як хочеться бути. І щоб хотілося правильного, а не безглузвих задоволень. Щоб жити самостійно,

досконало.

Тим часом збори «Ордену Шевченка» постановили перейти від мирного протесту до рішучих дій. Перш за все вони підкинули в приймальню директора записку з погрозами. Той поскаржився в міліцію. Підкинули ще одну записку: мовляв, міліція тобі не допоможе. Її теж директор відніс в міліцію. До речі, про скарги до міліції Орден Шевченка дізнавався від одного з протестуючих батьків, колишнього дільничного на пенсії. Ніякого розслідування не проводилося.

Діти осмілили і згадали навички воєнізованих ігор, які вони проходили влітку. Директора зустріли в коридорі, повалили на підлогу і добряче набили пику. Віктор — звісно ж, він був у масці — зробив директору останнє попередження. Наступного дня директор вийшов до протестуючих батьків з фіолетовими саднами на обличчі та заявив, що попри залякування подавати у відставку не збирається.

За годину «Орден Шевченка» озброївся міцними палицями і пішов вбивати директора. Точніше, «вершити суд іменем християнської революції», як вони це називали. Першим ішов вірний товариш по чарці шкільного психолога, фізрук, раніше судимий за зґвалтування. Він кілька років служив найманцем на Кавказі, довгий час думав, що дівчата з «зачищених»

аулів є його законною здобиччю, але промахнувся із туристкою з Саудівської Аравії. Відкупитися від її родини не вдалося, ледве уніс ноги, а потім ще й змінив ім'я, бо досі числився у міжнародному розшуку. Його таємницю знав тільки психолог. Фізрук сам не зрозумів, чому та навіщо він розповів психологу те, що не хотів розповідати нікому. Тепер він дуже жалкував, що дав у руки цій загадковій та непередбачуваній людині міцну нитку, за яку можна було його смикати, як маріонетку. І вбити психолога теж не можна, бо він якось сказав, що надійно сховав запис бесіди із заповітом передати до правоохоронних органів, якщо з ним щось станеться.

Фізрук першим отримав розряд електрошокера та газ в очі. Кабінет директора охороняли два десятки рішуче налаштованих старшокласників-ентомологів у спецодягу пасічників зі шкільної пасіки. Директор продавав зібраний мед і приплачував їм трохи з прибутків своєї фірми ТОВ «Абетка меду», тому старшокласники спочатку стали горою за Матвія Петровича.

Коли двоє звалилися, отримавши удари по голові, інші вже зарізали кількох бійців Ордену Шевченка. Але фізрук трохи отямився, дістав пістолет та почав відстрілювати ентомологів. Решта бійців його прикривали.

Захисники директорського кабінету почали відступати, і революціонери взяли двері штурмом. Пана Свириденка не було на робочому місці. Революціонери потрошили кабінет, розтоптали фотографію директора з президентом і прикрасили білі шпалери червоно-чорним графіті: «Смерть посіпаці сатани!». Ватажки ордену почали вивчати документи на директорському столі, шукаючи компромат. Біля дверей, де лежало з десяток тіл, вже відспівували жертв конфлікту четверо священиків. Переможці стояли і плакали, згадуючи бойових побратимів.

Швидку допомогу також викликали, але вона приїхала тільки за годину. Лікар помацав пульс лежачих і сказав: «Викликайте труповозку».

У той же час Оксана з кількома друзями смакувала латте у кав'ярні та обговорювала ідею самим для себе написати підручник.

— Ніхто нас не зрозуміє.

— Просто чудо, що ви мене зрозуміли. Якщо б я не агітувала вас вже кілька років, ви б дивилися на мене, як на божевільну.

— Так і є. Ми всі божевільні, бо самі робимо себе, а не сподіваємося, як всі, на еволюції, революції, диво Боже.

— Прикольно бути божевільними.

— Так, друзі, почнемо зі створення людини.

— Я за те, щоб написати так, як ти спочатку казала: ми самі творимо себе.

— Але треба це узгодити з традиціями, щоб ми не заперечували все чуже. Інші, ті що називають себе «нормальними» та «адекватними», тільки те й роблять, що заперечують та воюють. А ми маємо бути розумнішими і зі всіма їхніми вигадками погодитись.

— Чому?!

— Бо на відміну від них ми погоджуємося з усіма фантазіями.

— Але ж ти сама казала, що ми можемо пофантазувати, прирівнюючи згоду до заперечення!

— Можемо. Але давайте поки не йти так далеко. Ми не такі радикали, як вони.

— Ні, хочу бути радикалом! Голосуємо!

— Тоді давай чесно. Хто більше вкладе у нашу спільну касу, на проект нашого власного підручника для себе, той і переміг у голосуванні. Поголовного підрахунку нам не треба.

— Мабуть, це справедливо. Голосую: двісті гривень за те, щоб написати радикально. Ми самі створили себе, і ніяких інших версій.

— Триста гривень за радикальну версію.

— І я сто за радикальну.

— Шістсот п'ятдесят. За радикальну.

— Друзі, а я візьму і вкладу у наш проект півтори

тисячі гривень з розрахунком викласти версію походження людини дуже довгою формулою. От ця формула: «Людина сама створила себе, і це істина в останній інстанції. Що ж означає створити себе? Це означає оволодіти собою після того, як батьки народили та виростили мене, і відплатити батькам турботою за турботу, а також зберігати владу над собою та зв'язок поколінь усе життя. Це означає постійно розвиватися, а отже і пізнати священний закон суверенітету особистості та закони біологічного і соціального розвитку, завдяки яким я можу створити себе з будівельного матеріалу еволюціонуючих задумів, почуттів та відчуттів, соціальних зв'язків та біологічного тіла. Створити себе – це означає зрозуміти, що стара притча про створення людини Богом вчить нас бути творцями самим собі, оскільки Бог завжди є ідеалом моєї душі, баченням кращої себе, тим, ким я хочу бути, коли ні від кого і ні від чого не залежу та не бажаю нічого, окрім істинної досконалості для своєї безмежної душі, що включає в себе все, що було, є і буде у будь-якому місці мого всесвіту».

– Багато літер.

– Я заберу триста гривень і буду писати свій підручник.

– Нема проблем, хоча хотілося б залишитись

разом. Слухай, як тобі така ідея: дописати до моєї формули одне речення – «Багато з нас не замислюються над цим і просто вважають, що ми самі створили себе».

– Тільки окремим рядком. І оце зневажливе «не замислюються над цим» – прибрати. Ми теж про все думаємо, просто думаємо по-своєму.

– Згода. «Багато з нас просто вважають, що ми самі створили себе».

– Напишемо також, що це результат голосування, і опублікуємо імена та суми внеску. Хай усі бачать, що цю довгу формулу ти придумала, а ми все сприймаємо простіше.

– Домовились. Сьогодні ж розішлемо прес-реліз, що творча спілка самоучок буде вчитися самостійно поза школою по власноруч написаному підручнику, який ми також опублікуємо в інтернеті для усіх бажаючих. І напишемо, що ми вирішили стару суперечку, хто створив людину – сама людина, еволюція чи Бог. Всі три версії ми узгодили в одній.

– Слухай, коли ти так формулюєш, я починаю розуміти, навіщо тобі ця довга формула.

– Я вірю в тебе! До роботи!

Шкільний психолог сидів за столом у потрощеному директорському кабінеті з наказом в руках про своє призначення на місце батька. Перед

ним вишикувався Орден Шевченка у повному складі — принаймні, ті, хто вижили. І ще Георгій, виключений після суперечки з колишнім директором про християнську етику. Тепер його відновили та обрали почесним головою ордену, а його батько знову очолив батьківський комітет.

— Завтра ж починаємо вчити християнську етику за новими підручниками,— інструктував новий директор школи,— Ви будете забезпечувати порядок. Щоб усі прийшли на факультативні заняття! Поговоріть жорстко з тими, хто ухиляється. Особливо притисніть недобитих ентомологів. Хай життя їм не здається медом.

— Пане директоре, а що робити з Віктором? Він вже не ходить на збори ордену. Каже, що приглядається до самоучок.

— Про самоучок я спілкуватимуся з міністром. Вони вже знаменитості, чіпати їх не можна. Якщо вони так упевнені, що школа — це тюрма і пекло, треба просто їх виключити зі школи. У міністерстві є думка, що треба дати їм урок. Хай спробують достроково пройти тестування! Якщо пройдуть, хай гуляють, генії нещасні. А не пройдуть — отримають вовчий білет.

— А що буде зі школою?

— Школа залишиться пеклом... Стоп. Забудьте, що я сказав. Це просто думки вголос.

ПОГОВОРИМО? (МІНІ-П'ЄСА)

Діючі особи:

Ректор

Студент

Дія відбувається у 1999 році в напівтемному коридорі біля приймальні Ректора.

Нагорі Ректорів портрет маслом.

Ректор. Не перебивай мене!

Студент. Я ще нічого не казав.

Ректор. Але ти дивишся на мене так, ніби збираєшся перебити.

Студент. Вас, мабуть, ніхто ніколи не перебивав, Ректоре. Чи не тому у вас такий поганий характер?

Ректор. Не знаю, чому я з тобою отут балакаю, адже в мене багато справ.

Студент. Звичайно, вам треба розробити учбовий план, і заплатити викладачам зарплатню, і простежити, щоб в гуртожитках не відключили гарячу воду. Але, можливо, ви не впевнені, що робите все правильно, і вирішили порадитися зі студентами?

Ректор. Що ти таке кажеш?! Якщо мені треба порадитися зі студентами, я викликаю до себе голову ради студентів та аспірантів. Навіщо мені говорити з тобою?

Студент. Можливо, тому, що голова ради мислить подібно до вас, а вам закортіло почути думку звичайного студента.

Ректор. Голова ради студентів та аспірантів мислить, як і я, відповідально. Хіба можеш ти, звичайний безвідповідальний студент, підказати мені якусь цінну думку? Не вірю!

Студент. Чому ні? От, скажімо: дозвольте студентам не відвідувати лекції. Оцінюйте тільки їх знання. Забудьте про відвідування.

Ректор. Та ти ж дитина! Ну подумай сам: якщо я це дозволю, вони одразу порозбігаються з лекцій.

Студент. Я тільки наприклад сказав. Вигадайте щось своє в такому дусі, аби тільки не тримати студентів в аудиторіях насильно! Чому, на вашу думку, студенти порозбігаються?

Ректор. Тому що вони не хочуть вчитися. Їм, бачте, вчитися нецікаво! Та в мене зобов'язання перед державою — підготувати з них *фахівців*!

Студент. Ви нічого не досягнете, сприймаючи студентів як низькоякісну сировину, з якої треба ліпити *справжніх громадсько-свідомих фахівців*. Вони, може, свідоміші за вас, бо знають, що справжній фахівець любить свою справу. І любить своєю, а не нав'язаною, любов'ю. Ті фахівці, яких продукуєте ви, стають фахівцями, бо нема іншого виходу. Університет стає для них школою виживання, ціна якого — байдужість. Вони байдужі до свого фаху і ображені на «ворожий» світ, який не дав їм жодної можливості в житті.

А тепер припустимо, що ви зробили по-моєму. От побачить викладач, що ніхто на його лекції не ходить, всі мучаться, але зубрять по підручниках — і буде змушений подумати: «Як же мені зробити свої лекції цікавими?». Зробить лекції цікавими, і студенти полюблять предмет!

Ректор. Все це я неодноразово чув. Ви, студенти, завжди однакові. Не хочете вчитися і вигадуете різні дурниці.

Студент. Повірте, студенти хочуть вчитися, але вони хочуть вчити щось цікаве для себе. Вони хочуть досліджувати невідомі землі континенту Науки. Натомість їх кидають у хащі надуманих схем, де блукають хижі екзаменатори, і кажуть: «Полетиш – будеш генієм, продерешся – станеш фахівцем». Хіба так можна?

Ректор. А як інакше?

Студент. То ви ж вважаєте себе фахівцем у питаннях освіти? От і думайте. Ми вас підтримаємо.

Ректор. Не знаю навіть, з чого почати.

Студент. Спробуйте зняти свій портрет.

ЧАЙНА АБСТРАКЦІЯ

Прокинутись після сесії у полуденний пік сонцестояння – наче ошпаритись кип'ятком. Навіть шкіра червоніє, хоча засмагти уві сні легше, ніж отримати опік. А опіки нам вже не страшні, бо найболючіший хлист сонячної радіації не зрівняється з поглядом викладача, який зазирає до нас у парту, в священне шпаргалосховище. Оце опік. Це справді болючий рух світил. Що там ваше сонце!

І, продравши очі, ми безстрашно заварюємо собі чаю. Смішно згадувати про каву! Хіба потрібне мікрохвильове серцебиття після сесії?! Від дрібного кавового пульсу думки стають крихітними, як піксели монітора. Причому загальної картини ніколи не видно. То, мабуть, відеокарта барахлить – її збиває намагнічене біополе іспиту.

Як просто заварювати чай, коли знаєш, як це робиться. Це наче рахувати пальці, якщо знаєш, що їх десять, або відповідати на питання, прочитавши в конспекті відповідь. А може, ми так ретельно готувалися до сесії, що всі побутові дрібниці вилетіли з голови? І тепер, наче першовідкривач, ти стоїш перед плитою і відсторонено констатуєш, що твій організм

вимагає рідини під назвою «чай»...

Пригадується, для заварювання чаю треба скип'ятити воду. Вода. Хімічна формула H_2O . Покриває дві третини земної кулі, звідки доставляється на третю третину через комунальний водопровід. Крутимо кран. Не крутиться. Можливо, найпростіший підхід — крутити кран — був хибним? Адже задачі завжди вигадуються так, щоб підловити в пастку схильних до рішучого просування найкоротшим шляхом. Постукаємо кран. Тук-тук, фонтан, відкрийся! Не відкривається... Має бути якась зачіпка. Взяти хоч би слово «Кран». Дуже схоже на назву священної книги, про яку розповідали на релігієзнавстві. «Коран»! Невже еврика!? Ой. Як на біду, жодна сура не пригадується. Шайтанський пристрій! Сплюнув три рази через плече — все одно вода не полилася. Ти вже ладен задушити цю погану сантехніку. З криком «Голову відкручу!» починаєш смикати кран рукою, і трапляється чудо: з іржавого гейзера нарешті починає бити вода. Найперший підхід був правильним, але крутити треба в інший бік.

Воду для чаю треба кип'ятити. Вона кипить при температурі сто градусів за Цельсієм. Щоб порахувати до потрібної кількості градусів, вся твоя група має зібратися у хоровод і за командою взводного лічити по пальцях. Слава Аллаху, тобі не потрібно лічити до ста,

достатньо просто підігріти воду. Найпростіший спосіб – вогонь. Та ти боїшся вогню. Він пече. Не хочеться запалювати вогонь на власний ризик. Потрібна моральна підтримка. Доводиться розбудити знайомого.

– Добрий ранок, Сергію!

– Ну?

– Є питання!

– О восьмій годині?

– Ну!

– Сесія скінчилася?

– Ага!

– Тоді які можуть бути питання?!!!

– Ти пам'ятаєш, як кип'ятити воду?

– У тебе дух покинув дах?

– Ні, серйозно. Все забув після сесії. Халепа.

– Та-ак. Візьми сірники, запали їх.

– Сірники?

– Маленька коробочка на підвіконні у плити.

Відкрий її.

– Ой! Тут багато використаних вухочисток.

– Вони звуться сірниками. Якщо пошкрябати сірчаним кінцем сірника по сірчаному боку коробки сірників, він запалає.

– А коробка?

– З коробкою все буде гаразд.

— Але ж на сірнику і на коробці однакова сіра, і саме вона запалюється при терті?

— Ну?

— Тоді коробка має запалати одночасно з сірником. Я гадаю, це небезпечно.

— Мені здається, все має бути гаразд. Але в твоїй логіці є щось бентежне. Мабуть, щось в твоєму міркуванні є таке... якщо зможеш повторити...

— Коли сіра треться о сіру, вона запалюється — кажеш ти. В цьому принцип роботи сірників, чи не так? Отже, сіра на коробці підпалить коробку так само, як сіра на сірнику підпалить сірник. Бо картон займається миттєво, а дерево треба розпалювати.

— Слухай, я не знаю. Після цієї сесії я ні в чому не впевнений. Спитай у когось ще. Дай мені поспати.

Добре другові. Він не забув, як поводитись із сірниками. А ти вимушений ставити ризиковані вогнебезпечні експерименти, наче варвар з кам'яного віку. Наче вперше в житті ти відчуваєш живе полум'я і справжній, а не описаний в підручнику, запах газу. І от наступає тріумф — вода у каструлі булькотить, ти знімаєш окріп з плити, обернувши залізну ручку каструлі конспектом з кліматології, заново пізнаєш гарячий подих пари, не тієї пари, що в університеті, а тієї пари, яка боляче нагадує про нервову систему руки, що необережно пронеслася

крізь протуберанець газоподібної води. Живеш – отже відчуваєш, відчуваєш – отже, не уникнути болі. Та хіба це біль? Подмухав, і переболіло. Якщо на пару годин підставити спину пляжному світилу, от тоді буде біль. Тут виробничі травми мінімальні, а продукт – вранішній чай – задовольняє всі бажання і на п'ять хвилин приводить у стан теплого літнього щастя. Навіть у спекотний полудень, коли прокидається стомлений сесією студент, гарячий чай несе в собі прохолоду лінивого спокою і присмак життя з почуттям виконаного обов'язку. Нарешті! Прокинувся!!
Добрий день!!!

пий
чай
день
зустрічай
тінь
чайна
твій
причал
.....

Є СУМНІВИ? СПИТАЙ У БОГА!

Дехто сумнівається, що Бог в наш час спілкується з людьми. А от реальна історія. Сталася вона буквально зараз, ото стою біля кавового апарату і пишу за свіжими враженнями зі смартфона.

Сьогодні у мене був іспит з основ економічної теорії. Предмет заплутаний, непрофільний, у підручниках різнобій від марксизму до монетаризму. Добре, хоч існують кілька конкретних не заідеологізованих законів, категорій та формул, які чомусь дуже лякають багатьох, хоча, як на мене, формули — то найпростіше... Головне, що я вчуся на заочному, купа роботи останнього місяця, не на всі заняття встиг прийти...

Як водиться, всі заздалегідь «скинулися» на шпаргалки. І от приходжу я на іспит з «чесно купленою шпорою», сідаю за парту, а сам думаю: знань моїх вистачить десь на В, а хочеться ж отримати А.

Користуватись шпаргалкою чи ні? Спокуса була дуже великою, та раптом я зрозумів, що це одне з тих питань морального вибору, про які слід спитати у Бога.

Тож я спитав подумки: Боже, чи закриєш ти очі на використання шпаргалки?

І одразу прийшло усвідомлення того, що відповідь є негативною: обман — порушення морального принципу доброчесності.

Тож я сів і написав відповіді, як знав. Десь справді на В, а може, і на С, оцінки поки невідомі.

Здав відповіді першим, пошепки поспілкувався з викладачем про спірне питання в тестах про олігополію.

По тестам набрав 86 зі 100, тобто, реально на В.

А в кінці іспиту викладач раптом... знайшов на одній із задніх парт цілий стос шпаргалок та забрав собі для порівняння з нашими письмовими відповідями! Страшний конфуз для всієї групи. Подейкують, ніби зі «шпор» переписували майже всі... Грозився у разі викриття відправити винних на перездачу, розповідав, що на Заході за таке відраховують.

Бачу, Бог уберег мене не тільки від гріха, але й від вельми неприємних наслідків.

Недарма у священному писанні сказано, що Бог завжди зі мною!

ЦІНА ВИБОРУ

У перший день виборчого тижня, не відриваючи губи від ранкової чашки кави, директор товариства «Швидка освіта» Валерій Марків перевів усі кошти з корпоративного рахунку до нацбанку. У рядку «Призначення платежу» вписав: «Самовисування на посаду Президента України».

Всі фізичні та юридичні особи мали право балотуватися на вищу посаду в державі. Для цього достатньо було зробити формальний платіж на свою користь. Так само, за допомогою платежів, всі бажані голосували за висунуті кандидатури. Вибір оприлюднювався в інтернеті, а у вас залишалася квитанція: з такою системою фальсифікації на виборах стали неможливими. Податки також залишилися в минулому. Постійне проведення виборів та референдумів перетворилося на основне джерело доходів влади, бо більшість людей охоче платили за врахування свого політичного вибору, на відміну від сплати податків, коли влада нічого конкретного не обіцяє навзаєм.

Грошовий переказ товариства «Швидка освіта» був опрацьований автоматично, і на Центральному виборчому сайті з'явилося повідомлення про нового

кандидата з посиланням на його профіль у державній соціальній мережі. Аватаром профілю був логотип товариства. Валерій замилювався звичним зображенням універсального навчального пристрою — бібліотеки, фільмотеки, тренажера та інтернет-терміналу на маленькому овалному планшеті.

Вісім років його товариство випускало ці прилади, вперто долаючи купу перепон: мітинги розгніваних батьків та вчителів, парламентські слухання, судові процеси. Але ідея невеличкого пристрою, який дозволяє вперше вивчити або освіжити в пам'яті за короткий час усі найцінніші знання людства, перемогла безліч нападів консерваторів та конкурентів. Там був і розкішний музично-коміксовий буквар, і тетріс, і грандіозний ілюстрований «Повний курс всесвітньої та національної історії», і стратегічна гра «Історія України», і психологічний квест «Подружись з незнайомцями», і дюжина взаємозаперечних довідників з етики, від позитивістського до нігілістичного, і серії навчальних фільмів «Що це таке» та «Дій самостійно» про секс, гроші, здоров'я, правовий та фізичний самозахист, бізнес, шлюби на будь-який смак (багатостатеві, одностатеві, групові, одноосібні та інші), досліді з фізики, хімії, біології і ще чимало цікавинок. Головною фішкою був інтерактивний путівник з відповідями на

мільйон питань та купою корисних порад, до того ж емоційно чутливий і з голосовим інтерфейсом для найменших власників диво-прилада. Нині універсальний навчальний пристрій можна було купити за доступною ціною в кожному куточку України.

Динамік тихо дзенькнув звуком кинутої на таріль копійки. Це був сигнал про перший голос за кандидатуру товариства «Швидка освіта». Валерій придивився до портрету пані Катерини Лейди, що пожертвувала 1000 гривень на підтримку товариства. Відкрив чат з нею:

- Привіт. Дякую за голос.
- Бажаю вам перемогти.
- Але я ще не постив нашої президентської програми.
- Справді? Тоді вам перепаде від пана Марківа.
- Я і є пан Марків.
- То яка ваша програма?
- У двох словах, хочу зробити державу такою ж зручною, як наш навчальний пристрій.
- Я давно люблю ваш пристрій. Бажаю успіху.

«Ого, вона любить мій пристрій» — потішився Валерій. І заліз в її профіль, щоб уважніше вивчити персону першого виборця товариства «Швидка освіта».

Катерині Лейді було 19 років, вона мешкала в Києві та мала 34 тисячі друзів і 207 партнерів з

найрізноманітнішими статусами, від вчительки до хлопця для прогулянок. За віросповіданням була фрейдисткою, за політичними вподобаннями — ліберальним диктатором. Улюблена книжка — історичний трилер «Вибух у Верховному Суді», улюблений фільм — мелодрама «Я завоював любов Айн Ренд». Дев'ять дипломів вищого державного тестування за дисциплінами: філософія, філологія, дизайн, математика, програмування, правознавство, економіка, політологія, психологія. Власник 7-ми товариств, з них 2-ма володіє одноосібно: це інформаційний портал «Революція» та форум програмістів «Українська операційна система».

І про що ж ти пишеш на сайті «Революція», дівчино? «Почався виборчий процес». «Росія виділила на підтримку Щуряка 80 трильйонів рублів». Знаємо вашого Щуряка, ректора Донецької православно-промислової академії імені Віктора Януковича, де заборонено користуватися нашим освітнім пристроєм і плата за державне тестування приймається лише в рублях. До того ж для проходження тестування студенти зобов'язані цілий рік ходити на лекції викладачів, запрошених з Росії — наче в цьому виші зупинилися годинники і банда Щуряка досі живе у варварську епоху примусового багаторічного сидіння за партами та вдихання крейдяного пилу.

Що там далі? Ага, облом для Росії. «Великобританія, Франція та Німеччина виділили на підтримку проєвропейських кандидатів 100 трильйонів доларів». «Заявки претендентів на підтримку із есе на тему українсько-європейських відносин прийматимуться не пізніше 23 години третього дня виборів». Початок веселий, конкурентний. Треба й собі подати заявку та есе. Тільки як би це ввічливіше написати, що Україна ніколи не буде ані в Росії, ані в Європі? Україна – це Україна, і цим все сказано. Чи європейці підзабули урок історії, коли сто років тому розвалився Європейський союз після емісії євро за вимогою мільйона робітників і селян України з шенгенськими візами, які понаїхали в Страсбург пікетувати бюджетну сесію Європарламенту?

Оце сюрприз, вже і про нас пишуть в новинах! «Товариство «Швидка освіта» балотується в президенти». Хвалять: «Лідер ринку освітніх послуг». Але не перехваляють: «Опитані нами експерти скептично оцінили шанси цього кандидата. Віра Науменко, віце-академік Антирекламної фундації, нагадала, що в минулому лише два рази Україна мала корпоративних президентів. Першого разу це було товариство «Служба охорони життя та власності» під час масових заворушень, спровокованих православними терористами у 2093 році. Другий

випадок владарювання корпорацій пов'язаний із скандалом, оскільки піар-компанія «Сімейний дім» виграла вибори, рекламуючи себе як успішне творіння диво-дитини, 10-річного генія, але була викрита у шахрайстві та усунута в порядку імпічменту на всенародному референдумі зі співвідношенням 760 трильйонів гривень «за» проти 345 трильйонів гривень «проти». Було доведено, що справжні власники цієї компанії, гурток таємних комуністів з Одеси, систематично обманювали громадськість за допомогою рекламних трюків. Експерти відзначають, що українці більш прихильно ставляться до яскравих персоналій, і кажуть, що Валерію Марківу вигідніше було б боротися за президентське крісло під власним, а не корпоративним іменем».

— Катерино, ви згодні зі своїми експертами?

— Буває, що згодна. Що маєте на увазі?

— Ви справді не розумієте, чому я висунув кандидатуру товариства, а не свою власну?

— Поки не розумію. Всі подумують, що це реклама.

— Чому б і ні?

— Зараз є чотири речі, які народ найбільше ненавидить: це реклама, освіта, соціологія та релігія. Найбільше за все ненавидять рекламу. Рекламний обман викликає навіть більше гніву, ніж освітні

тортури, соціологічні казочки під соусом опитування наївної більшості та релігійне ниття про гнилу грішну природу кожної людини та блаженність рабства в служінні священній сім'ї, церкві та суспільству.

— А як же влада?

— Люди ненавидять все, що лякає і нав'язливо вчить, як треба жити. А влада, як і сім'я — це просто вигідний бізнес. Відтоді, як люди почали нормально ставитись до грошей, всі люблять бізнес.

— Ми робимо освіту бізнесом. Це привід за нас проголосувати?

— Можливо. Якщо освіта перестане бути освітою, її можуть полюбити, як будь-який добрий бізнес.

— Так само, як ти любиш освітній пристрій?

У чаті з'явився смайл. Валерій теж посміхнувся.

На екрані комп'ютера відкрився запит на відкриття відеочату. Валерій підтвердив запит. Він побачив Катерину — зеленооку, високочолу дівчину з гострими вухами, що висунулися як рифи з океану рудого кучерявого волосся, з міцним виразом обличчя, на якому брови, ніс та усміхнений рот наче кидали якір в безодню його душі. За її спиною було небо та верхівки сосен — вона відпочивала в лісі з комунікатором. Катерина побачила знайоме всім українцям обличчя Валерія, сіре, щетинисте, повненьке від звички до сидячої роботи, але

наповнене рішучістю думки та пристрастю, яка читалася в роздутих ніздрях; його зелені очі світилися, демонструючи високий внутрішній заряд.

— Я люблю весь ваш бізнес і давно ним цікавлюся,— мовила Катерина.

— У такому разі запрошую на чашку кави,— відповів Валерій.

— Де ваш офіс?

— Як і всі просунуті українці, я працюю вдома. Записуй адресу...

Наступного дня вони сиділи на білій канапі перед стіною-екраном і дивилися, як кандидатура товариства «Швидка освіта» набирає трильйони пожертв. Щоб перемогти у президентських виборах, треба було зібрати найбільше коштів до державного бюджету на свою підтримку. Поки за рахунок внеску Росії лідирував Щуряк, але це було ненадовго.

— Він же борець з корупцією! — презирливо заявила Катерина, показуючи пальцем на аватар Щуряка,— Я читала його програму, він обіцяє заборонити голосування грошима і повернутися до принципу «Одна людина — один голос».

— Нічого дивного. Ця система досі діє в його улюбленій Росії. Там гроші є лише формальністю, їх дають та відбирають в залежності від прив'язаності до правлячої банди. Але всередині цієї банди у виборі

ватажків такий самий підхід, як у нас: перемагає той, на чию підтримку заплатили найбільше. Тільки у якості плати замість грошей використовується поголів'я людських істот, перетворених на кріпосних, на рабів.

— Ненавиджу борців з корупцією. Вони всі бандити.

— Чого ти? У них просто інакші почуття. Ми з тобою любимо робити гроші, а вони люблять відвойовувати гроші. Вони не такі, як ми, проте це не заважає нам розуміти їх.

— Вони не хочуть платити за свій вибір! Вважають життя безкоштовним!

— Така вже у них орієнтація.

— Пам'ятаєш, десять років тому Щуряк вимагав смертної кари для державних службовців, які беруть подарунки, разом із членами їхніх корумпованих сімей?

— Було таке.

Катерина притиснулася до Валерія.

— Коли я вперше побачила, що він каже, я почала плакати і просила трьох своїх матерів міцніше мене обійняти,— сказала вона,— Я затискала вуха, уявляючи собі, як Щуряк розстрілює мене і разом зі мною мою маму, суддю, якій подарували квартиру в новому будинку після того, як вона відхилила позов групи захисників старовини. Вони стверджували, що

будівництво викличе зсув ґрунту і будинок впаде у Дніпро разом із сусідньою церквою, історичною пам'яткою початку ХХІ століття. І будинок, і церква багато років стоять на місці. Хоча нам довелося ізолювати вікна звуконепроникним силовим полем, щоб не чути церковних дзвонів.

— А я люблю старі церкви та їх дзвони. Колись люди вважали, що не треба міняти своє життя, і платили ходінням в церкву за незмінність свого життя. Церква гамувала їх страждання від незмінності життя. Це дуже старий бізнес, започаткований дуже розумними людьми, які не мали достатньо сил та грошей, щоб навчити кожну людину самотійно міняти своє життя на краще, але намагалися принаймні втішити людський біль від власної ж глупоти та додати в життя різноманітності, наповнити життя сенсом та любов'ю, закликаючи людей до розмови з Богом, інтимно масажуючи людське серце лагідним резонансом цих всепроникних дзвонів. Що ж до будівельників, твоя мати ризикувала, беручи у них квартиру. Чула про Пізанську вежу?

— Нічого вона не ризикувала, вона заплатила незалежному експерту за перевірку проекту будинку. Коли стало відомо про його позитивний висновок, захисники старовини продовжували стояти на своєму і запропонували обрати маму суддею тисячоліття та

виплатити їй велику премію, якщо вона прийме несправедливе рішення. А все з помсти, бо будівельники не пожертвували на церкву стільки, скільки від них вимагалось.

— Це типово. Боротьбою з корупцією завжди займаються ті, хто вважає, що всі їм щось винні. Вони заздять успіху чужих угод, бо самі не вміють укласти угоди і щиро впевнені, що чужий успіх якимось чином обкрадає їх самих. Вони наївні, як діти, у своєму бажанні отримати від життя все, не віддавши нічого. Але їх насильницькі методи реалізації своїх бажань геть псують цю ілюзію дитячості. Тим не менше, іноді мені навіть здається, що вони мають рацію. Адже ми так зайняті своїми справами, що не знаходимо часу поторгуватися з ними, пояснити їм, як легко приєднатися до наших угод і робити взаємно вигідний бізнес разом зі всіма. Саме для цього я взявся робити універсальні навчальні пристрої — щоб усі знання сучасності були відкритими навіть для дитини, щоб усі таємниці всіх наук, всіх професій та всіх людських відносин стали доступними за розумну плату кожній душі незалежно від віку та життєвого досвіду, незалежно від чийогось особистого чи корпоративного егоїстичного бажання володіти людиною та формувати її свідомість, тримаючи її розум та серце на короткому повідку за допомогою всілякої святої брехні та

красномовного замовчування.

— Ти багато заробив на своїх пристроях.

— Але я хочу більшого, я обираю більше і тому маю платити за свої амбіції. От чому всі прибутки товариства «Швидка освіта» вкладені у здобуття позиції Президента України. Коли я видеруся на цю вершину і підніму там прапор з логотипом нашого товариства, жодна сім'я чи освітній заклад більше не наважаться заборонити дітям користуватися універсальними освітніми пристроями. Ми, вільні користувачі величезної інтелектуальної скарбниці людства, з юних років самі формуватимемо свій світогляд, вирішуватимемо, ким бути, кого і що любити, як і з ким будувати життєві відносини. Ніякі страхи, ніякі заборони не отруюватимуть найбільшу радість людини — радість самотійно вчитися, самотійно здобувати знання. Так, знання не безкоштовні, але за дурість доводиться платити двічі...

— Дивись, ти вже випереджаєш Щуряка.

— Невже? Не можу відірвати очей від тебе.

Катерина посміхнулася і відчула його подих у кількох сантиметрах від свого обличчя. Вона передчувала: достатньо перевести погляд з екрану на Валерія, і поцілунок буде довгим, таким довгим, що запам'ятається на все життя.

ВТЕЧА ДІДА МОРОЗА

Одного похмурого дня в кінці року дільничний інспектор міліції Степан Дідух смалив цигарку «Марльборо» у пустому, темному шкільному вестибюлі. Він був злий. Коли надійшов виклик по телефону 102 – «вкрадено гроші батьківського комітету!» – начальник райвідділку наказав розібратися без скандалів, бо школа козирна. Півгодини дільничний мерз надворі, обмінюючись короткими репліками з вахтером:

- Коли впустиш?!
- Зачекайте директора.
- Коли буде директор?
- Скоро!

Кілька разів телефонував начальник. Дідух докладав обстановку. За наказом начальства напосідав на вахтера. Діалог повторювався з мінімальними варіаціями. Нарешті приїхав директор і зажадав зупинити розслідування, доки він сам не поспілкується з батьками...

Мобілка знову затремтіла, співаючи марш з «Поліцейської академії».

– Докладаю: директор все ще спілкується з батьками,— не вітаючись, гаркнув дільничний.

— Дідух! Ти знаєш, що я хочу почути: відібрано відмову від заяви про злочин або виявлено відсутність події злочину для закриття кримінального провадження! Виконуй!

— Буде зроблено.

Начальник кинув слухавку, а дільничний з маскою люті на обличчі пішов до актової зали. Тайм-ауту настав кінець.

Школа дійсно була козирна. Її актовій залі міг би позаздрити будь-який кінотеатр. Дідуху захотілося, м'яко ступаючи по ворсистій підлозі, знайти собі місце серед рядів м'яких синіх крісел, вмотитися, дочекатися темряви, коли покажуть перші титри — потайки відкрити бляшанку пива, кинути в рота повну жменю солоного попкорну та дивитися улюблений бойовик. Але зала була пустою, замість екрану висів банер: «Ми пишаємося своєю школою!». Шум занепокоєних батьків у перших рядах остаточно повернув міліціанта до реальності.

Учасники зібрання мало не кричали: «Поверніть наші гроші!», «Ви хочете вкрати у дітей свято!» і тому подібне. Директор з червоним обличчям безсило махав рукою, вимагаючи порядку.

— От наш Дід Мороз! Як бачите, нікуди він не втікав! — пояснював директор. Біля нього стояв «руки в боки» м'язистий молодик у спортивній формі.

Дідух підійшов ближче.

— А де Снігурка? — сварливим голосом поцікавилася бабка з третього ряду,— У блозі шкільного пліткаря ясно сказано: «Дід Мороз та Снігуронька хочуть втекти». Пред'явіть нам Снігуроньку!

Дід Мороз пояснив:

— Світлана Павлівна обирає ялинки. На сцені буде три ялинки, як ви знаєте.

— І все це за наші кошти! — аж підскочив з першого ряду інтелігент в окулярах,— Хоча всі батьки категорично проти язичницького звичаю зустрічати Різдво Христове з ялинкою!

— Ти за себе кажи, синку,— заперечила бабуса,— Наше сонечко любить святкувати новий рік з ялинкою.

— Дійсно, при всій повазі, це питання вже вирішено. Як всі знають, шкільна рада провела опитування серед учнів. Дехто називав це виборами Діда Мороза,— здавалося, директор опанував ситуацію, бо йому таки вдалося витиснути з аудиторії кілька посмішок,— Балотувалися власне Дід Мороз — наш вчитель фізкультури, Святий Миколай — наш шановний журналіст єпархіального вісника, якого дуже непокоїть екологічна катастрофа із незаконною вирубкою ялинок, і Санта Клаус — вчитель англійської мови. З відривом у сорок три голоси переміг Дід

Мороз, на друге місце вийшов Святий Миколай, який пообіцяв роздавати подарунки на Різдво, тобто, за тиждень раніше від двох інших претендентів...

— Не перетворюйте збори на фарс! — вигукнув хтось із залу.

— Дійсно, не треба перетворювати збори на фарс. Як ви бачите, Дід Мороз нікуди не зникав, а той анонімний блог дуже схожий на дитячі жарти.

— Пане директоре, я можу йти? — спитав вчитель фізкультури,— Маю ще відвантажити з машини дитячі подарунки та з'їздити за ялинками.

Директор захитав головою, шепнув вчителю сісти і дочекатися кінця зборів. Тим часом активна бабуся знову взяла слово:

— Отже, ви, пане директоре, вже купили подарунки і готуетесь купити ялинку. А наші претензії до вас стосуються, як каже молодь, непрозорості цих оборудок. Плітки в інтернеті про втечу Діда Мороза — то пусте, відгомін настрою у наших родинах. Ми занепокоєні. Ми підозрюємо, що ви наживаєтесь на нас, бо виявилось, що організацією свята займається комерційна структура. І, до речі, в блозі шкільного пліткаря сказано, що ви засновник цієї фірми.

— Пані... не пам'ятаю, як вас звуть... Ваші претензії голослівні, я можу відзвітуватися за кожную копію з коштів, які ви зібрали на організацію свята.

— Отже, ви не заперечуєте, що свято організує ваша фірма?

— Я...

Дільничному набридло слухати всі ці дурниці. Він став поряд з директором — нарешті батьки помітили, що до них приєдналася людина у формі! — і сказав:

— Прошу хвилинку уваги. Хто викликав міліцію?

Учасники батьківських зборів відповіли мовчанкою.

— Питаю ще раз. Хто заявив до міліції про крадіжку грошей батьківського комітету?

Краєм ока Дідух помітив, що директор ціпко приглядається до облич батьків, вишукуючи донощика.

— Отже, злочину не було,— підсумував дільничний,— Прошу директора та двох бажаних батьків дати пояснення з приводу відсутності події злочину...

— Хвилиночку, а хіба це не злочин, коли директор влаштовує свято на кошти батьків через власну фірму?! — подала голос активна бабка.

— У вас є докази? — уточнив дільничний.

Претендент на роль Святого Миколая тицьнув йому в руку листок паперу.

— Що це?

— Роздруківка з інтернету.

— Це не доказ.

— А ви почитайте, що там сказано!

Дідух почав читати вголос:

— «Блог шкільного пліткаря, сторінка перша. Втеча Діда Мороза. Клуб детективів-дев'ятиклашок повідомляє, що Дід Мороз зі Снігуркою вирішили втекти за кордон, прихопивши з собою общак наших предків, зібраний для відстійного новорічного утреника. Попереджаю: детективи можуть триндіти, бо фізкультурник відмовився купляти їм у подарунок настільну гру «Шерлок Холмс і гра тіней»! Крім того, ця інфа не викликає довіри ще з двох причин. По-перше, всі знають, що лаве родаків краде особисто пан директор через свою власну фірму, яка купляє школі книжки, канцтовари та, ймовірно, журнал «Плейбой» для вахтера, щоб не дрімав на бойовому посту. По-друге, наші вчителі бідні, як церковні миші. Вони навіть пірамід у Єгипті не бачили, про що ми вже пліткували місяць тому у пості про злидні та сором педагогів (окрема подяка учасникам активного обговорення, що набрало 280 коментарів). Білет на літак коштує, як дві зарплати вчителя. Детективи стверджують, що Снігурка шантажувала прокурорського синка і взяла у нього двадцять штук баксів. Отакі казочки розніс сьогодні наш вентилятор, хочете вірте, хочете не вірте»...

Він замовк і глянув на батьків.

— Ви, значить, цьому вірите.

— У минулому році пліткар написав, що вчителька біології пропагує лесбійанство. Це виявилось правдою,— наче виправдовуючись, пояснив «Святий Миколай».

— Хто такий «прокурорський синок»?

— Очевидно, це Звіренко Микола з шостого класу,— сказав директор,— Його батько затримується на нараді в обласній прокуратурі, але обіцяв прийти.

— Сина Звіренка шантажували? Він же прокурор району!

«Отут, пане начальнику, я, мабуть, відкрию кримінальне провадження. Розкрити такий злочин — вірний шлях на ваше місце!» — подумав раптом Дідух. І різко спитав директора школи:

— Тепер поясніть мені, будь ласка, що це за клуб детективів.

— Наскільки мені відомо, ніякого клубу детективів не існує.

— І ви нічого не знаєте про цей клуб?

— Про клуб — нічого. Адміністрація не давала згоди на заснування такого клубу. А Синякову з 9 «Б» класу я порадив учитися краще, замість того, щоб фантазувати про якийсь клуб детективів у школі.

— Ви можете запросити сюди цього Синякова, щоб він розповів про джерела своїх пліток?

— Треба телефонувати його батькам...

— У мене записаний номер його мобільного телефону,— сказав «Святий Миколай»,— Він якось просив мене як авторитетного члена батьківського комітету підтримати ідею про детективний клуб. Дивно, що нікому досі не спало на думку зателефонувати хлопцеві.

Виявилося, що самозваний Микола Угодник записує всі телефони у Євангелії, на останніх десяти пустих сторінках для заміток. Адже владика, даруючи йому Святе Євангеліє, радив користуватися ним в усіх випадках життя.

Поки той шукав і набирав номер, Дідух остаточно набрався рішучості погратися у детективи. «Я розкрию цей шкільний злочин за дві хвилини» — думав він.

Десь заграв рингтон іронічної заставки з фільму «Рожева пантера». Батьки оглядалися навколо, але ніхто не брав слухавки. Скоро звук замовк. «Святий Миколай» сказав:

— Не бере слухавку.

— Наберіть ще раз! — зажадав дільничний.

Той знову набрав номер. Знову почувся знущальний рингтон.

— Ви чуєте це? Набирайте далі!

Рингтон явно лунав з-за сцени. Дільничний увійшов за лаштунки. Кілька разів спіткнувшись у

темряві, він намацав вимикач та ввімкнув світло. Глянув під ноги. Відступив убік, повернув у вертикальне положення добряче потоптаний державний прапор. Озирнувся – і побачив тіло.

Школяр лежав на столі. Його голова неприродно звисала вниз. «Юному детективу поламали шию. Отака собача романтика» – подумав Дідух. Набрав номер чергової частини:

– Вбивство у школі номер 17. Жертва, за попередніми даними, учень 9-го класу Синяков. Чекаю на опергрупу. Дію згідно з обстановкою.

Він швидко обшукав тіло, витяг з кишені блокнот. Погортав сторінки, знайшов багато цікавого – почерк був надивовижу акуратним, як для школяра. Вийшов до батьківського комітету.

– Панове! Всі залишайтеся на місці. За сценою я знайшов тіло вашого детектива з дев'ятого класу. А це його блокнот. Юні детективи мають звичку записувати у блокнот результати своїх розслідувань, хоча вбивця явно не здогадувався про це.

– Ви нам скажете, що в блокноті, чи це таємниця слідства? – спитав «Святий Миколай».

– Гадаю, я можу задовольнити вашу цікавість. Бо я знаю, хто вбивця. Хай присутні тут чоловіки слідкуватимуть один за одним та допоможуть мені затримати вбивцю, який зараз, мабуть, дуже хоче

втекти,— дільничний послинив пальці і зашарудів сторінками блокнота,— Отже, Синяков пише, що він розслідував справу про шантаж на прохання сина Звіренка, який пообіцяв вступити у детективний клуб, якщо йому буде повернуто гроші.

— Не можу повірити, що це правда,— заявив директор школи.

— Я читаю те, що написано у блокноті вбитого. Він стверджує, що вчителька української мови дала завдання написати твір на тему «В гостях у друзів». Прокурорський син написав про бенкет на честь дня народження прокурора області в губернаторській резиденції...

— Що?! — директор мало не накинувся на дільничного,— Не смійте це читати! Це скандал, ваш начальник обіцяв сприяти збереженню репутації школи!

— Вибачте, я мушу викрити вбивцю. Далі Синяков наводить переказ твору Звіренка-молодшого про те, як той з батьком їздив на бенкет. За його словами, вздовж дороги кожні сто метрів стояли наряди міліції. Розкішні машини утворили пробку біля резиденції, вони з батьком та матір'ю застрягли на годину між трьома мерседесами та лімузином. Поки батько обнімався з іншими керівниками прокуратури, дітям дозволили оглянути страусів, крокодилів та інших

тварин у золотих клітках в губернаторському приватному зоопарку. Коли він питає, чи скоро зустрінеться з губернатором, слуги сміялися і казали, що до 18 років це заборонено. Дітям подарували айпади і зачинили в залі з кришталевою люстрою, де було багато іграшок, телевізорів з ігровими приставками та столів з фруктами і солодощами. Коли малеча стукалася в двері, слуги радили почекати батьків. Мобільні телефони там чомусь не працювали. Згодом дітей почали випускати по одному. Він вийшов одним з останніх. Батько вибачився за затримку і сказав, що на вечерю буде біфштекс з кабана, якого він вполював разом з паном губернатором...

— Дитячі вигадки! — істерично крикнув директор,— Всі знають, як скромно живе губернатор! Це навіть по телебаченню показували!

— Саме тому вчителька сказала Звіренку-молодшому, що він дуже підвів свого батька,— рішуче заявив дільничний,— В блокноті вбитого написано, що вона у сильних виразах пояснила прокурорському синку всю небезпеку розповідей про розкішне життя керівників держави. Навела приклад, як одного надміру цікавого журналіста обезголовили і зарили в лісі. Спитала, чи практикуються в прокурорській сім'ї тілесні покарання. А Звіренко справді одного разу дуже боляче відшмагав сина залізним дрючком з

гольф-клубу. Коротше кажучи, залякане дитя витягло з батьківського гаманця 20 тисяч баксів і принесло вчительці. Цікаво, що прокурор не одразу помітив пропажу, а коли помітив – подумав на жінку. Батьки посварилися, малий щупач захотів покласти край сімейній драмі і залучив юного детектива, щоб повернути батькові вкрадені гроші.

– Це ж абсурд! – заволав директор.

– Синяков пообіцяв Звіренку зібрати компромат на вчительку української мови. Яюсь під час заняття вона прийшла в спортзал та покликала вчителя фізкультури вийти на хвилинку. Синяков прослідував за парочкою, записав на диктофон їх розмову в кабінеті відпочинку. Ваш Дід Мороз казав своїй любій Снігуроньці, що прокурор рано чи пізно дізнається правду, тому треба тікати за кордон. Та сказала, що у Європі жити дорого. Мовляв, 20-ти тисяч баксів може не вистачити. Заспокоюючи подругу, фізкультурник обмовився, що вкраде гроші на новорічні подарунки. Останній запис в блокноті свідчить, що Синяков домовився зустрітися із фізкультурником сьогодні в актовому залі, щоб вимагати повернення грошей під загрозою викриття, і... тримайте його!

«Дід Мороз» прожогом помчав до дверей, де налетів на прокурора і збив його з ніг. Не встиг Звіренко-старший піднятися з підлоги, як дільничний

Дідух вже замикав наручники на зап'ястях вбивці.

— Права йому роз'ясни,— буркнув прокурор.

Дідух витяг з кишені пом'ятий папірець і почав читати:

— Я, дільничний інспектор міліції Дідух, на підставі статті 208 КПК України повідомляю вам, що ви затримані за підозрою у вчиненні навмисного вбивства. Ви маєте право на захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти вас, вимагати перевірку обґрунтованості затримання, негайно повідомити про ваше затримання і місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вашим вибором, або таке повідомлення буде здійснене самотійно службовою особою, що здійснила затримання.

Прокурор криво посміхнувся:

— Напам'ять давно треба було вивчити! Порадившись на місці, виношу тобі догану. Тепер докладай: де той директор школи, який зловживає службовим становищем, оббираючи батьків?!

Дідух вказав на директора пальцем. Той спробував щось пискнути на свій захист, але, зустрівшись із важким поглядом прокурора, почав уважно розглядати щось у себе під ногами.

— Завтра на дев'яту з'явитися до прокуратури! Ми

не будемо покривати корупцію у середній школі та починаємо розслідування!

Директор з невимовним сумом підняв очі до стелі.

— Оскільки пан директор явно не хоче визнавати свою провину, ми проведемо ретельне слідство, поки не поділиться... своїми думками, що штовхнуло його на злочинну стежку! — прокурор Звіренко суворо тупнув ногою, — Ми введемо його на чисту воду, скільки б часу це не потребувало! Ми тут вже викрили одного виробника порнографічної літератури, який доводив, що друкує тільки класику і вперто не хотів заносити, тобто, наводити переконливі докази своєї невинуватості! За два роки всі соки з нього витиснули, зрештою негідник зізнався, щиро покався, посидів півроку в слідчому ізоляторі та отримав амністію від нашої гуманної системи правосуддя!

— Пане прокуроре, ви маєте знати, що ваш син... — почав Дідух.

— З сином я сам розберуся! Ваша справа — доправити затриманого в його камеру!

Прокурор розвернувся і пішов геть. Слідом вийшов Дідух, ведучи фізкультурника.

— От дивина: дільничний за дві хвилини спіймав убивцю, а прокурор роками не може викрити корупціонерів, — сказав у тиші претендент на роль

Святого Миколая.

— Ви наче з неба звалилися, їй-Богу,— роздратовано крикнув директор школи. І додав вже тихше,— Що ж, у зв'язку із втечею Діда Мороза та Снігуроньки призначаю вас зіграти Святого Миколая. Організуйте дітям справжнє щасливе Різдво Христове — в ім'я отця, сина та святого духа, чи як там написано в Євангелії... Ви ж не втратили різдвяного настрою? Я вас наскрізь бачу!

АДЕКВАТНА КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Ми, народ України – адекватні з усіх боків громадяни, усвідомлюючи свою нормальність, добазарилися про наступну Конституцію.

Стаття 1. Конституція України – це нормальний закон.

Стаття 2. Україна – нормальна держава.

Стаття 3. Українці – нормальна нація.

Стаття 4. У кожного адекватного громадянина є нормальні права. У ворогів народу – неадекватних людей – нема ніяких прав, якщо тільки майдан їх не пожаліє.

Стаття 5. Вся влада в Україні належить нормальному народу.

Стаття 6. Нормальна влада в Україні здійснюється адекватними громадянами.

Стаття 7. Нормальна влада поділяється на три адекватні інституції: майдан, базар та самооборона.

Стаття 8. Вищою законодавчою владою в Україні є майдан, який збирає і накручує адекватних громадян та складає чорні списки неадекватних людей.

Стаття 9. Вищою виконавчою владою в Україні є базар, який задовольняє адекватні потреби громадян згідно із пірамідою Маслоу та дозволяє неадекватним людям відкупитися і зникнути з чорних списків, прикинувшись нормальними громадянами.

Стаття 10. Вищою судовою владою в Україні є самооборона нормальних громадян в масках, що забезпечує моральне та фізичне знищення неадекватних людей, які не хочуть ділитися з адекватними громадянами і бути такими, як всі.

Стаття 11. Адекватні громадяни ні про що не домовляються, нормально живуть без лідера і мети та хваляться своєю нормальністю, поки всіх не знудить.

Стаття 12. Демократія дозволяється, поки вона не заважає самообороні.

Стаття 13. Забороняється брехати, грабувати, бити, знущатися, вбивати та розводити срач, окрім випадків, коли цього вимагає самооборона.

Стаття 14. Цю конституцію не можна міняти, тому що маємо те, що маємо.

ЛЕГКІ ТІЛЕСНІ АРГУМЕНТИ

Весна. Знову беззмістовний мітинг.

Пуста формальність. Лише на маргінесі натовпу –
движуха.

Пацики борюкаються, з'ясовують стосунки.

Екшен лайкнуто десятками об'єктивів.

Вадік такий крутий у спортивному костюмі.
Сьогодні він стане героєм.

А як стати героєм? Прийти. Показати себе. І все, ти
герой.

Є, однак, проблема. Славу здобувають подвигами,
перемогами над лютим ворогом. А де такого візьмеш?
Праворуч – свобода, ліворуч – антифашисти. І всі такі
накачані, такі нормальні. Хоч у кожного свої таргани у
казанку.

З цими все ясно.

Ворогів тут нема.

Всі свої – і братва в кедах, і братва в синіх
мундирах.

На один футбол ходимо, на сусідніх трибунах
горілку жеремо. На одних сходках відстоюємо честь
своїх команд стінка на стінку.

Отже, облом? Думай, голова, думай...

Знаю, потрібен цап-відбувайло!
Як такого знайти? Та без питань.
Ти, з камерою! Подь сюда!
Що ти снімаєш? Хто разрешил?
Чо тебе нада ат мене?
Ти хто такой? Журналіст? Нє, ти лох!
А ну пашол на фіг!
А ти, коза, чо лезєш? У міня с апєратарам
разборка!
Ну всьо, дастала! Палучі!
У дівчини розбита губа та побиті руки. Фотографу
теж дісталосся синців.
Поспілкувалися. Нормально так, по-вуличному.
І не треба ображатися. Ображених наздоганяють і
знову дають.
Що дають?
Інтерв'ю.
Кожен дає, як уміє.
У кожного своя школа. В кожному спортклубі свій
стиль.
У нас на районє в школі риторика не
практикується. Тока фізра.
І ще антифашизм та націоналізм. Залежно від
того, які преподи з ким квасять.
Хай собі уважаєміє старіє пєрдуни плюються в
мікрохвона на сцені.

Кажуть якісь довгі слова, а мають на увазі те ж саме: натовкти пику ворогам. І на нас, на активну молодь, покладаються великі надії.

Ми ще покажемо себе. Для початку — в невеличкому інтерв'ю.

Легкими тілесними аргументами.

Ми ж з вами по-простому абщаємся.

Всі бойовики по вашому каналу зирим.

Книжку відкриваємо раз на рік, а тілівізар вмикаємо щодня! Думаєш, звідки у вас такий рейтинг?

Оцей хук я з твого репортажу вивчив. Про бійки у Верховній Раді.

Заціни! Круто?

Йєс, сєводня я папал на тіві! Може, завтра навіть попаду на зону. Буду в авторитеті...

Чого мовчиш, дівчинко? Визнай, я крутий!

Ти знаєш, ким я стану? Хочеш бути першою леді?

Давай, скажи, що хочеш!

«ПРОСТО ТАК»

Олег народився з радісним криком.

— Як дзвінко він кричить! — похвалила акушерка. І про себе подумала: «Щоб вже скоріше заткнувся!».

Замість відповіді на серйозні питання малого Олега часто відправляли погратися на вулицю. Трапилося так, що у день народження він попросив батьків подарувати йому просту відповідь на просте питання:

— Чому ми радіємо життю лише кілька днів на рік, у свята, а не кожного дня?

— Станеш дорослим — зрозумієш,— відповів дорослий тато. Хоча сам він не розумів, чому все так влаштовано.

У дитячому садку вихователька спитала Олега:

— Чим ти любиш займатися?

— Навіщо ви питаєте?

— Просто так, дитинко!

— Я люблю читати.

Надвечір вихователька сказала батькам, що вона склала психологічний портрет дитини за допомогою непрямих питань і радить коригувати Олежеві психіку в сім'ї. Адже звичка читати у малюка свідчить про

небезпечну замкненість в собі та нерухливість.

Коли Олега повели в школу, мати сказала:

— Там ти навчишся нового і з користю проведеш час.

На першому уроці протягом цілої години учні дивилися на малюнки і по черзі казали, що на них зображено. Нічого нового Олег не побачив. У школі вчили тільки слухатись та писати в зошити продиктоване. Навіть на уроках фізики, хімії та біології не проводили ніяких дослідів, тільки займалися писаниною.

На випускних іспитах директор заявив, що ці іспити перевіряють розум. Але найвищі оцінки отримали ті, хто по-дурному запам'ятовував все підряд, а не тільки те, що представлялося насправді корисним для життя.

У вищому навчальному закладі, куди він поступив, обіцяли навчити корисній професії. Однак вчили тільки писати, писати ще більше та списувати. Коридори були обклеєні рекламою різних громадських організацій. Олег прийшов до одної з них.

— Вступай до наших лав! — агітував голова цієї організації на зборах. — Ми захищаємо твої інтереси, без страху озвучуємо та вирішуємо гострі проблеми!

— Наша освіта гірша за тюрму. Нам забивають голови сміттям. Треба озвучити цю проблему і сказати,

що ми хочемо вчити лише те, що нам потрібно. І щоб викладачі не диктували пустослів'я для записування в зошити, а розповідали людською мовою свій особистий життєвий досвід.

— Це все дрібниці, так завжди було! Так і має бути! Є більш нагальні проблеми! Наше суспільство не згуртоване! Пішли на мітинг за згуртованість суспільства!

— Чому всі брешуть?!

— Ти виступаєш, наче політик!

Олег пішов до політичної партії.

— Вся проблема в тому, що правда не вигідна для наших супротивників,— сказала йому дівчина в партійному штабі,— Тому вони обманюють людей, роблячи вигляд, наче кажуть правду.

— Звідки ви це знаєте?

— Пішли на мітинг, побачиш.

На мітингу йому дали потримати плакат з написом «Ідіоти! Не брешіть людям!». «Ідіоти» мітингували поруч. «Вся проблема в тому, що правда не вигідна для наших супротивників!» — доносилося ревіння промовця з їхньої сцени,— «Тому вони обманюють людей, роблячи вигляд, наче кажуть правду!».

Олег влаштувався на роботу. Йому казали: хто добре працює, той отримує багато грошей. Але багато

грошей отримували друзі та родичі начальства, які нічого не вміли і не хотіли робити. Вони вимагали, щоб всю роботу замість них робив Олег. За жалюгідні копійки.

Олег одружився. Йому казали, що в сім'ї буде любов і затишок. Наступного ж дня після весілля він пересварився з жінкою щодо планів на майбутнє. Вони і потім часто сварилися, бо не чули один одного.

— Чому ти мене не чуєш? — поцікавився якимось.

— Хочеш, щоб тебе послухали?! Йди до психоаналітика! — насмішкувато порадила дружина.

Психоаналітик на ім'я Таня уважно вислухала Олега і сказала:

— Дійсно, всі брешуть. Але ти не повинен так думати.

— Я сам вирішуватиму, як мені думати.

— Насправді тобі взагалі не треба думати. Ти платиш фахівцю, щоб я думала за тебе.

— І що ти думаєш?

— Я думаю, що ти хочеш сексу зі мною.

— Насправді я нічого подібного не хотів.

— Я спробувала все, що в моїх силах. Але ти безнадійно хворий.

«Вона каже, що я непохитно здоровий!» — здогадався Олег. І все стало на свої місця.

ПРИБУЛЕЦЬ

Коли я працював у галактичній поліції, з далеких планет почали зникати люди. Мені доручили розслідувати, куди вони зникають.

Я перевіряв всі борделі та психіатричні лікарні, всі морги та монастирі, направив запит в Міністерство Вселенського Порядку. Але люди продовжували зникати.

Професор Гупіс зник прямо посеред лекції, на очах здивованих студентів. Він якраз задумався перед тим, як написати чергову формулу, подивився вгору — і зник. Подібні рапорти приходили звідусіль, а я нічого не міг зробити.

Мені оголосили догану, позбавили премії. Я перестав спілкуватися зі співробітниками та родичами і проводив вечори в якійсь забігайлівці. Одного разу на моїх очах зник бармен. Він якраз подивився вгору, аж раптом — хлоп — пропав, не встиг я навіть моргнути. Пропав разом з колекцією тостів і таємним рецептом фірмового коктейлю.

«Як таке може бути?» — замислився я і подивився вгору... Втомлений погляд зупинився на нескінченно далекій точці. Все навколо зникло у сірій мряці. Я провалився у гіперпростір і став новоселом Землі.

Жити на вашій планеті виявилося легко. Треба лише казати і думати те, що від тебе чекають. Я наговорив мільйони слів різними мовами галактики, але мене ніхто не хотів слухати, поки я вперше не сказав: «Мама!».

ОСТРІВ

Земля мовчала, бо була пустою. Міські ліхтарі не заважали світитися зорям. Шум машин і телевізорів не перекривав цвірінькання пташок.

Земля була як острів у океані космосу. У давні часи — колиска людства, рідна домівка мільярдів людей. Тепер — пустеля.

Колись по вулицям Землі ходили озброєні істоти з чорними дірками замість обличчя. Всі їх боялися. Так багато боялися, що не було часу вчитися та думати.

Йшов час, і люди насмілилися подумати про втечу. Озброєні істоти вчили тільки боятися та ненавидіти, тому люди почали вчитися самотійно. Навчилися не боятися і любити один одного. Домовилися жити без зброї. Озброєні істоти зникли з вулиць, бо їх ніхто не боявся, а без страху їх існування втратило сенс.

Люди навчилися плавати між зірками, заселили галактику. Земля старішала, сонце охолонуло. На Землі залишилися лише ті, хто боявся літати. Це був страх перед безмежністю всесвіту і його загадками.

І коли страх почав переростати у паніку, на вулиці Землі вийшла перша озброєна істота. Її поява вперше

за тисячі років так перелякала всіх людей, що вони сіли в зоряні кораблі та покинули Землю.

Вони не думали, що буде з озброєною істотою.

І Земля мовчала, бо була пустою. І міські ліхтарі не заважали світитися зорям. І шум машин і телевізорів не перекривав цвірінькання пташок.

І Земля була як острів у океані космосу. У давні часи — колиска людства, рідна домівка мільярдів людей. Тепер — пустеля.

Посеред пустелі стояла істота і тримала в руках пістолет. Пістолет був заряджений однією кулею. Бо істота залишилась на Землі одна. Більше вбивати було нікого.

«Що за дурна думка — самогубство», думала істота.

«Жодна жива істота не вб'є себе, адже Бог створив все живе з інстинктом самозбереження. Звідки, взагалі, з'явилась думка про суїцид? У мене ж навіть не вистачить сили волі піднести дуло до скроні!».

Так думала озброєна істота, підносячи дуло до скроні.

Ніщо її не відволікало, бо Земля була пуста.

Все навколо зникло.

Істоту це не дивувало і не лякало. Вона давно була готова до цього. Бо озброєна істота бачить лише те, що хоче бачити, і ось одного разу вона не хоче бачити своє

віддзеркалення, другого разу не хоче бачити людей, а третього разу – не хоче бачити цілий світ. І світ зникає, а залишається тільки істота з пістолетом, яка думає: «Звідки у мене ця дурна ідея про пістолет з однією кулею? Куди подівся інстинкт самозбереження?!».

Ще озброєна істота думає: «Нікому до мене нема діла». Давайте їй повіримо, все одно нас нема. Бо інакше б довелось повірити, що пам'ять про нас, про те, що ми поряд, примусить її натиснути на курок. Бо як звір не вб'є себе, так озброєна істота не висадить останню кулю в повітря. Адже все життя її вчили не витрачати кулі дарма.

Я хочу врятувати це життя. Бути дивом. Народитися думкою в порожнечі, внутрішнім голосом. Спитати: чому ти, людино, стала озброєною істотою, стала порожнечею? Чи вистрілиш ти в себе, чи вистрілиш в повітря – нема різниці. Придумай щось краще, щоб жити щасливо. Навчися фантазувати, і весь світ допоможе тобі зробити мрії реальністю.

ПРОЧИТАНИЙ КІБЕРПРОСТІР

Білі поля тексту на екрані – як наркотик: порожній пляж недосказаного, засипаний німими пісками гіркого цукру.

Тишу не можна не любити: вона – це простір і свобода слова, блаженна безтурботність під ногами і пильна увага неба.

Дивлячись крізь ніщо, зустрічаєшся поглядом з Богом. Відбитки літер горять в очах, залишаються примарними ангелами тексту, навіть якщо відірвати погляд від дисплея. «Повернись, дочитай!» – кличуть. Все одно не читаєш літери, внутрішній погляд спрямований у пустку між строками.

Свобода?

Яку б адресу не набрав у адресному рядку – все одно підеш у той самий інтернет.

ЛІНІЙНІСТЬ

Русла нашої долі сухі, як канали на Марсі. Їх, мабуть, висушили під час експорту революції на червону планету.

Моя доля — плавна дуга, що починається у Венеції.

Твоя доля — пряма, зливається з моєю долею ближче до її кінця.

Коли ми разом, остання сторінка казки перегорнута. Там написано «буденність» — хіба це щасливий кінець? Скажи це своїй розчарованій подружці — онде самотнє русло її долі, паралельне до твоєї. Вона висušена пісками в пустелі фатуму, заблукала у пошуках марева.

Тільки дрібні притоки сягають нашого спільного водоспаду.

Куди утікає життя?

Вдвох самотні, ми розглядатимемо на золоті роковини одруження свої старечі долоні, на яких від народження носимо вирок неминучої любові...

$$1-1=0$$

1 пацик жив на пальмі, жер банани. Бананів було багато. Пацик жив щасливо.

А над пальмою жив 0 Бог.

Якось Бог створив пацiku 1 дівчину.

Дівчина сіла поряд з пациком на гілку.

Вона виглядала нещасливою.

— Хто ти? — спитала пацика дівчина.

— Я такий собі 1! — відповів пацик.

— Ні, ти 0, — сказала дівчина і зірвала останній банан.

Бог посміхнувся на небі.

Разом їх було 0.

Вони не знали слова «Я».

Вони не знали слова «Ми».

Разом їх було 0.

ВІСІМ ФЕНШУЙОК

У вітрині, обитій оксамитом, ніжилися та блищали знатні дрібнички з металу, дерева, каменю.

«Я люблю малахіт, м'який, круглий» – подумала Оля. Але з малахіту була лише підкова та пірамідка. Підкову Оля брати не схотіла, бо вважала себе везунчиком і не хотіла наврочити.

– Бачу, ви хочете взяти феншуйку,– сказав їй продавець.

– Що?

Продавець взяв пірамідку з чорного каменя, що лежала поряд з малахітовою. Поклав її на долоню. Підніс просто до її очей, при цьому мало не зачепив ніс.

– Феншуйка,– сказав він тихо, – Це космічний символ. Придбавши його за 50 гривень, ви практично нічого не виграєте, бо треба купити весь тандем: 10 таких пірамідок з яшми, агату, малахіту, п'яти сортів деревини, зоряного мармуру і неспалимої пластмаси. Покладені одна на одну в формі великої піраміди, вони принесуть досконалість у ваше життя.

– Не хочу досконалості,– рішуче сказала Оля,– Мені подобається ота малахітова.

— Ви любите малахіт? Відмінний смак!

Він дав їй пірамідку і поклав 50 гривень до різьбленої скриньки зі слонової кістки.

Оля придивилася до нового талісману і спитала:

— А що це за знаки намальовані на її боках?

— Якщо чесно, не знаю. У мене є журнал про дорогоцінні камені, магичні талісмани та інші гарні речі. Там я бачив пояснення.

— Дайте мені цей журнал.

— З вас двадцять гривень.

Оля взяла в руки шикарний глянцевий журнал. Погляд зупинився на великій фотографії.

— Блискуча зачіска,— сказала вона, показуючи фотографію продавцеві.

— Авжеж,— хлопець широко посміхнувся, його очі сміялися і не відпускали клієнтку,— Цю зачіску роблять в салоні «Бриколаж», в двох кварталах звідси.

— Скільки ж це коштує?

— Тисячу гривень. Це модна зачіска.

— Дорого... — дівчина спохмурніла.

— Скажу вам по секрету, красуня, цей салон теж належить нашій фірмі. У нас спільна система знижок. Любите рекламні акції?

— Коли я чую про рекламні акції, підозрюю, що мене дурять.

— Хіба можна обдурити таку проникливу

клієнтку! — хлопець тицьнув пальцем на свій бейджик з написом «Бриколаж»,— Отже, умови акції такі: купіть у мене вісім феншуйок і отримайте зачіску безкоштовно.

— То давайте всі десять,— капітулювала Оля, вишукуючи гаманець,— Бо інакше, як ви кажете, колекція не буде довершеною!

Поки вона платила за пірамідки, продавець ще щось надумав:

— У мене зараз нема пірамідки з ліванського кедра. Їх рідко завозять, ціна кожного разу різна і постійно росте. Але заходьте ще, і ми щось вигадасмо для завершення вашої колекції.

Чоло хлопця потріскалося зморшками.

— Заповніть анкету на дисконтну картку,— діловито зажадав він,— Приходьте ще!..

МІСТО-ФОРТЕЦЯ РОТКАДЕР

Злагода, порядок, братерство, чистота, натхнення, охайність, сім'я, конструктив, планомірність, традиція, безпека, надійні мури з білої цегли, зелений мох в щілинах, любов, турбота, процвітання, впевненість, дисципліна, духовність, захват, довіра, закоханість, свобода, пам'ять, прощення, безтурботне щастя. І схід сонця, що милить рожевою піною сіру землю.

Східна Брама завжди відчинена. Сонце входить першим в ранкове місто. Підніміться лише на оглядову вежу, здолайте дві тисячі сходинок і гляньте вниз! Наче доброму мудрому коту у вічі. Страху висоти для вас віднині не існуватиме. Тільки не треба одразу кидатися згори в обійми дружнього міста – закони гравітації існують незалежно від нашого страху.

В парку цвітуть тополі бузковими гронами, а стиглі трояндові ягоди, коли зриваєш посмакувати, приємно лоскочуть шкіру. Дива генетики.

Високий триповерховий будинок біля церкви належить сімейству Форп. Милі та освічені люди, вони нещодавно купили супутникову антену і щовечора запрошують друзів дивитися разом телесеріал чи іншу популярну передачу. В друзях у них ходить все місто.

Віктор Форп пишається розкішними вусами, а його жінка чудово готує апельсиновий пиріг. У Форпів семеро дітей, старший хлопець працює викладачем, старша дівчина нещодавно кинула писати вірші, чим все місто дуже задоволене.

Навпроти — будинок мера. Пан міський голова оселився у межах фортеці не так давно, як Форпи. Втім, він має репутацію людини об'єктивної, порядної; вроджений суддя. Якщо обивателі не змогли домовитися між собою і приносять свої скарги до мера, він сварить всіх однаково суворо. У вільний час мер упорядковує словник собаководо-любителя, і до літери «Я» йому ще далеко.

Хвилясті алеї парку променями збігаються до галявини, де росте тисячолітній дуб. Дерево знаходиться під охороною ЮНЕСКО. В найбільшому дуплі дуба облаштував собі скромну холостяцьку квартиру міський архітектор. Він — добродушний сивочолий диwak з трьома вищими освітами і високою платнею позаштатного консультанта ООН. Постійно смалить ароматні цигарки.

Під стінами фортеці живе веселий народ Роткадеру. Тут кожен вітається з усіма зустрічними. Щирі усмішки носяться в повітрі, як метелики серпневої днини. Всі справи робляться вчасно, без поспіху і гуртом. Хлопці, гуляючи дівчат, з серйозним

виразом обличчя торочать про романтику і чисте кохання. Два рази на рік – карнавал. Колись робили три рази на рік, але потім стало нудно, і вирішили все поміняти.

У хаті з солом'яним дахом живе синьоокий дядько Степан, навколо якого – завжди банда дітлахів. Тихим голосом, що примушує мовчати та уважно слухати, дядько Степан розповідає стару казку.

На восьмому поверсі гуртожитку для комунальних працівників живе пані Гелена, що завжди поїть гостей фруктовим чаєм та вирішує всі ваші життєві проблеми, наче керуючись таємничою таблицею множення щастя. В тому ж гуртожитку, в кімнаті номер 312, живе четверо енергійних і безкорисливих хлопців. Удень вони завжди під рукою, готові до співпраці. Надвечір, коли не намічено гулянок чи побачень, вони грають в «дурня», одночасно розповідаючи з гордістю про свої пригоди за минулу добу.

Рум'яні, добродушні, винахідливі та дружелюбні люди міста-фортеці Роткадер підраховали, що кожен з них в середньому щодня 22 рази каже «будь ласка», 38 разів «дякую», 43 рази «прошу» і 59 разів «перепрошую».

Тут навіть не ставлять замків на двері.

Ввічливо розпрощавшись з купою любителів

обговорити політику, спорт та сімейне життя, що неодмінно зустрінуться вам на кожному кроці, ви можете прогулятися круговою алеєю під стінами всередині фортеці.

За останнім веселим будинком — його вітражі заманливо блищатимуть на сонці — знаходиться древній занедбаний пустир. Колись тут жив марсіянin, що випадково приземлився в цьому місті.

Спочатку його прийняли як почесного гостя, з цікавістю випитували галактичні новини.

Звичайно, ніхто всерйоз не сприймав цю червону потвору з однією діркою замість носа і зовсім без волосся. До того ж марсіянin не визнавав одержу або ходив голий, чим показував поганий приклад дітям.

Коли виявилось, що запасів палива у нього нема і монстр залишиться в місті назавжди, його попросили стати людиною або припинити своє безтактне самовираження.

Марсіянin і співати навчився, і роботу знайшов у театрі, навіть подружився з архітектором та звів собі чудернацький будинок без вікон та дверей. Але він не був людиною, і це сильно нервувало жителів міста.

Тому одного разу вони зібралися навколо оселі марсіянина та висунули йому вимогу прибиратися геть. Входу городяни не знайшли, марсіянin на виклик юрби не озивався, і тоді вирішено було спалити його

будинок та написати перший закон міста — бо до цього часу в місті панувала гармонія без всяких законів.

Цей закон звучить так: «Заборонено бути марсіянином під страхом смерті».

Іноді, смакуючи молоко, сміливі обивателі звертаються думками до зірок і думають: може, відкопати космічний корабель потвори, похований далекими предками? Адже всяка планета Всесвіту заслуговує високої честі бути підкореною щасливим народом міста-фортеці Роткадер.

ЗОРЯНИЙ МАЙДАН

Якось зіркам набридло скніти в темряві, і вони почали підморгувати одна одній: давай, мовляв, зустрінемося.

Багато хто сумнівався, особливо полярна зірка. Вона не хотіла руйнувати сузір'я Малої Ведмедиці. Але сузір'я – пуста формальність, рисочки на мапі зоряного неба, які не лікують самотності.

І зірки зрушили зі своїх місць, попливли одна до одної. Їм хотілося злитися в одну блискучу тусівку, світити Всесвітові, як одне велике сонце. Кожна бажала бути в центрі цього сонця, на сцені зоряного майдану.

Тулячись одна до одної, зірки по спіралі проштовхувалися до центру. Нові і нові зірки вставляли у чергу на центр.

А коли Велика Ведмедиця прокинулася і глянула в бік Малої, вона побачила на її місці, замість яскравого сонця – одну маленьку, стурбовану туманність...

ЩАСТЯ

Щастя — природній стан людини. Як птах потребує крил для польоту, так людині потрібне щастя, щоб з натхненням творити своє життя.

Коли душа піднесена, але голова мислить тверезо; коли ти розумієш людей навколо, а вони розуміють тебе, і твій внутрішній голос веде діалог з природою; коли нема причин обмежувати сміливість своїх мрій; коли не відчуваєш перешкод для здійснення задумів — це і є щастя.

Людині потрібна свобода, щоб рости, відкривати світ і відкриватися йому. Воля є джерелом щастя. Людина не обмежена нічим, крім тих незмінних законів буття, які ми щодня пізнаємо на уроках життєвої стихії.

Роблячи справу, що люба мені, я допомагаю людям. Відчуваючи пульс життя, я тішу своє серце і готовлюся відповісти на виклик майбутнього. Доводячи свою незалежність і непередбачуваність, я накопичую внутрішню силу. Я вірю в людей і особливо у себе. Все це робить мене щасливим. А якщо іноді щастя буває трішки замало, це ж так просто — вигадати собі те щастя, якого ще не досить.

Друже читач, зичу щастя і успіху тобі!

ОБМАНЩИКИ

Дівчина в брудній і потертій білій футболці з написом «Київський міський молодіжний центр зайнятості», в червоному кепі з написом «Pepsi. Вимагай більшого» вбігла у вагон метро. За нею ширяли в повітрі дві рудих коси.

— Шановні пасажири! — гукнула вона пронизливим і плаксивим голосом, — Мені ніде жити, батьків нема, роботи нема, вийти заміж ні за кого, бо не бачила чесних людей на світі. Я хочу їсти! Дайте грошей, бо я ж тут стану і співатиму, отак!,— тут вона загорлала:

Хочу пиріжок з горохом
Чи котлету в тісті.
Розрахуйтеся з скоморохом,
Дайте мені їсти!

Бойовий клич дівчини був добряче змішаний з ультразвуком, що чарівним чином діяло на нерви пасажирів. Жирна тітка у макіяжі, вся трясучись, затулила вуха. Сивий дід у чорному піджаку, щедро посололеному крейдою, поспіхом рився по кишенях,

шукаючи спасенну гривню. Щось мале на колінах секунду задумливо розглядало моторну бомжиху, потім витягло засмоктаний палець із рота і вціпилося у татову штанину, вимагаючи:

— Молозива! Купи молозива, бо я заспіваю тобі пло молозиво!

Тато почервонів, дав малому запотиличника і витяг гаманець. Вагон рішуче надавав соціальну допомогу зірці метрополітену: засалені купюри, полтинники, блискучі гривенні монети сипалися до спритно підставленого кулька. До гімну жебрачки додався спів мобільного телефону, але вона продовжувала збирати гроші. Тут поїзд під'їхав до зупинки «Лівобережна». Дівчина вискочила на перон, витягла мобільник:

— Ало, хто це? А, Вася! Ніяких дискотек, я бачила тебе з відстійною білявкою в інституті міжнародних відносин. Більше не звони. Чорт забирай, я на роботі!

Мобіла зникла в кишені потертих джинсів. Дівчина сіла на лавку, заглянула в свій кульок і посміхнулася при вигляді грошей.

І раптом побачила вусатого Шевченка в папасі. Шевченко хитрувато підморгував новітній бізнес-леді зі стогривенника в нагрудній кишені клітчастої сорочки. Сорочка належала небритому хлопцю, що спав і

посміхався уві сні на лаві метро.

Дівчина помахала над його очами рукою і прокашлялася. Хлопець ніяк не зреагував. Тоді вона схопила купюру кінчиками наманікюрованих нігтів і кинула в свій кульок для благодійних пожертв. А потім хлопець прокинувся.

Він подивився на дівчину, що стояла поряд з ним, і сказав:

— Чим пояснюється увага такої виняткової дівчини до моєї скромної персони?

— Я вас люблю,— з іронією відповіла вона.

— Ви мене обманюєте. Втім, сьогодні я можу відплатити за обман, оскільки отримав гонорар за свої вірші. Запрошую вас у ресторан.

— Ха! Так я тобі і повірила,— відповіла дівчина,— Ти виглядаєш, як бомж, і у тебе не може бути ні копійки.

Тут хлопець помітив зникнення свого кишенькового Шевченка.

— На жаль, хтось вкрав у мене сто гривень. Але це нічого. Я ж мільйонер.

Дівчина з сумнівом подивилася на нього.

— Ну, за півмільйона я б пішла до ресторану навіть з таким роззявою, як ти. Де ж твоя кредитна картка?

Хлопець сказав:

— Розумієш, коли у Ротшільда чи Медведчука не було жодної копійки, вони все одно були мільйонерами. Бо рано чи пізно вони заробили свої капітали.

— З такими байками ти ніколи не станеш справжнім мільйонером!,— засміялася руда махінаторка,— Покладеш свій мільйон у кишеню, і хтось його поцупить.

— Ні, я знаю, як заробити мільйон. В тридцять років я буду найбагатшою людиною в Україні, побудую благодійну бібліотеку, театр, музей, столовку для бездомних і школу для сиріт. А ще у мене буде власний телеканал, і я балотуватимусь на посаду Президента.

— Ти просто обманюєш себе!,— роздратовано вигукнула дівчина.

Хлопець, не замислюючись, відповів:

— Я вірю в долю. Краще обманювати себе, ніж обманювати інших.

КУДИ БІЖИТЬ ЧАС

Життя занадто швидке. Час мчить вперед, наче пес на повідку, і тягне нас за собою. Після вчора наступає післязавтра. Вже модно спати на бігу, скоро буде престижно спати за кермом. Навіть сні дивимося в режимі швидкісної перемотки. Очевидно, людство має намір перевищити швидкість світла і жити в надсвітловому майбутньому.

Час — це бог руху. Його воля відчувається в змінах дня і ночі, у періодичних спалахах закоханості, в рівномірно-прискореному пересуванні тіла з пункту А в пункт Б і у танці годинникових стрілок. Час рухає нашим серцем і ворушить звивинами нашого мозку. Він всюдисущий і всемогутній, але, як і належить богам, не втручається в людські справи. Час приймає наші жертви, принесені, щоб не запізнитися. Час також біжить поряд, коли ми стоїмо на місці. Його не треба кликати, йому не треба молитися — він покровительствує всім і кожному, бо тільки так можна рухати Всесвітом.

Час непідкупний. І мільярдер, і студентка-відмінниця з глухого села, що приїхала у велике місто вчитися за державний кошт, лягають спати, однаково

переконані, що прожитий день не повернеться. Вже не прокинешся від дзижчання випадкової комахи, що прилетіла через балконні двері в пошуках квіткового нектару. Сьогодні тебе збудить солодке очікування зустрічі. Вже не читатимеш прочитаний детектив. Натомість два білети в кіно приємно грітимуть кишеню. І те, що станеться з тобою в темряві кінотеатру на задніх рядах, теж не повернеш ні за які гроші. Квитанції на здійснення мрій обміну і поверненню не підлягають.

Людам не подобається прямолінійний біг Часу. Цінуючи щастя, ми намагаємося повернути ті хвилини, коли життя посміхнулося до нас. Закон причинності не дозволяє нам вирватися з обіймів сьогодення, і ми пускаємо Час по колу, повторюючи вчорашній день. Шаманство законів і звичаїв, таємні формули забобонів повертають нам слабкий аромат вчорашнього щастя, яке ніколи не повториться, бо не можна двічі увійти в одну і ту ж ріку та тричі зварити смачну юшку з однієї і тієї ж риби.

Що б я зробив, якщо б можна було повертатися у Часі назад? Мабуть, випив би пива, поставив свою улюблену пісню і, лежачи на дивані, почав би танцювати в четвертому вимірі. Поряд зі мною опинилася б дівчина з тришаровою спідницею, як це було модно за часів пана Котляревського, і дівчина з

майбутнього в голографічному коконі. Вони б теж танцювали у Часі, але міцно тримаючись за свій Час, бо тільки ми, хлопці, любимо забігати далеко вперед. Я б торкнувся голограми, і дівчина з майбутнього, жартуючи над дикуном епохи Водолія, виявилася б електронним привидом. Я би простягнув руку дівчині з минулого, і вона би втекла від незнайомця. Отак, навіть вміючи подорожувати у Часі, я здобув би лише приємні спогади. Але, без всяких чудес, у людини завжди наготові купа приємних спогадів. Тож хай Час біжить, як завжди. Я сидітиму на його плечах, дивитимуся вперед, озиратимуся назад, по-дитячому радітиму цій прогулянці в нескінченність.

Годинник і наше серце завжди цокають у різному ритмі. На парах ми ненавидимо Час, що, припорошений крейдою, повільно плететься в кінці довгої черги викладачевих одкровень. На іспитах ми зі скаженим безсиллям слідкуємо, як Час бігає навколо екзаменатора, вигукуючи: «Виклич отого! Він, мабуть, уже готовий!». Та коли Час приходить посидіти в нашій улюбленій компанії, ми зустрічаємо цього малого як рідного і наливаємо аж по зеньки, щоб він надовго залишався з нами. Бо хто має Час, той має свободу і той найбільший багатій в світі.

Час легко знайти і загубити, полюбити і використати, виміряти і не зрозуміти. Люди роблять з

Часом що завгодно, а Час просто рухає нас в майбутнє.

Час приносить нам мудрість, вчить прощати ворогів, забувати про дрібниці. Час приходить до нас, коли ми знаходимо своє спрямування. Час утікає, коли ми граємося з долею в квача. Іноді ми непокоїмося: «Куди втікає наш Час?», озираємося навколо, знімаємо священний талісман — годинник — з лівої руки і одягаємо на праву. А він насправді нікуди не втік, просто непомітно йде поряд, крок у крок з нами. Час — невидимка, що завжди поруч. Куди йдемо ми, туди йде і наш Час.

Іноді навесні я лягаю посеред зеленої галявини в гущині лісу під Києвом і дивлюся Часові у око. Синє небо — його погляд, що гіпнотизує сонячними променями. Зустрічаючись поглядом з вічністю, я мрію про безхмарне майбутнє.

Прийде Час миру на Землі. Прийде Час цікавих пар з безкоштовним пивом у перерві. Прийде Час вчитися на власних помилках. Прийде Час найвищої цінності людини. Прийде Час, коли мої студентські мрії перетворюються у тверду віру, яка здатна змінювати світ.

МІЙ ПРИЯТЕЛЬ, ПАН Ч.

Мені рідко сняться класні сни, тому я не ображаюся на свого приятеля за побудку кожного дня.

«Прокидайся! Ти вже багато втратив!» – каже мені пан Ч., безцеремонно висмикуючи з ліжка.

Він нагадує мені про зустрічі та новини. Якщо б не він, я забув би, що навколо вирує життя.

«Альо!» – кричить чергова жертва інтерв'ю, телефонуючи, щоб дізнатись, коли її одкровення опублікують, – «Пан Ч. каже мені, що ви не дуже поспішаєте?».

І доводиться казати, що я дуже поспішаю, і жену вперед, і, захеканий, несамовито клацаю по клавіатурі ноутбука – в метро, в парках і на вулицях, в якихось просторах, освітлених неонам приміщеннях, під монотонний гул живих патефонів на сцені, що повторюються, і повторюються, і повто...

Іноді пан Ч. набирає номер мого мобільника.

«А ну перезвони мені мерщій!» – волає він. І я телефоную йому, щоб дізнатись, куди я запізнився на цей раз.

Одного разу пан Ч. образився на мене. Він прийшов тоді, коли я мріяв, і потягнув з кимось

зустрічатися.

«Відчепися. Не бачиш – мрію?» – сказав я йому. Він образився і зник. Без нього було сумно і безладно.

Але пан Ч. завжди повертається. І знову кличе кудись. І знову біжить, задаючи темп.

Він хоче бути моїм володарем. Але я вже давно володію собою. Тут той єдиний випадок, коли навіть пан Ч., всюди перший серед перших – безнадійно запізнився.

НА ЧИСЛЕННІ ПРОХАННЯ ВИБОРЦІВ, ШАНУВАЛЬНИКІВ ЇЇ
ВИСОКИХ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ, ПРИРОДЖЕНОГО
ЛІДЕРСТВА, ДИВОВИЖНОЇ ПРАЦЕЛЮБНОСТІ І
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ШАНОВАНА В НАРОДІ ДЕПУТАТКА,
ПРОФЕСІОНАЛКА І ЗНАВЕЦЬ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ,
УЧАСНИЦЯ ХХІ СКЛИКАННЯ ЛЕНІНСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ
В МІСТІ NN

ВІКТОРІВНА

Усім відомо, що існує таємничий потойбічний світ,
де у коридорах влади вирішуються всі без винятку
проблеми: економічні, політичні, соціальні...

На думку Вікторівни, більшість людей хворіє і
страждає через заздрощі, злість і ревності оточення, а
також через чорне чаклунство олігархів і жидомасонів
та торсіонні поля Заходу і Сходу. За допомогою
старовинних замовлянь й молитов Вікторівна втамує
вам голод, підвищить зарплату, знизить ціни та
податки, зніме порчу з сантехніки та іншого
комунального майна, подбає про робочі місця і
забезпечить вам гідну старість.

Завітавши до громадської приймальні Вікторівни,
ви дізнаєтеся, як вирішити свої найважчі проблеми,
що мучили вас роками, відновити громадську

потенцію, назавжди забути про самотність, невлаштованість, невдачі в роботі та комерції. Тих, від кого відмовилися чиновники, хто розчарувався вже, здавалося б, у всьому – ліберальних комуністів, християн-революціонерів, народних націоналістів і федеративних демократів, людей хворих та нещасних Вікторівна прийме індивідуально.

Тільки одній Центральній Виборчій Комісії відомий секрет таїнства, яке відбувається під час виконання ритуалу Передвиборчої Агітації і Таємного Голосування, внаслідок яких у виборців відбуваються дивовижні прозріння. Про ці чудеса ви можете прочитати в листах-сповідях, які надійшли на адресу Вікторівни.

Ми живемо в звичайному п'ятиповерховому будинку, «хрущовці». Коли сусіди зверху почали нас заливати, на стелі з'явилися великі неприємні руді плями та звідти капало прямо на голову. Ми скаржилися до ЖЕКу, міліції та суду, в районну адміністрацію, в міську адміністрацію, в обласну адміністрацію, прокурорам, депутатам, омбудсмену, Президенту та в міжнародну комісію з питань захисту прав людини. Ніщо не допомогло. Тоді ми обрали в районну раду народну депутатку Вікторівну. Того ж дня сусідів кудись увезли на міліцейській машині, двері

їх квартири забили і труби перекрили. Тепер сусіди зверху нас не заливають, та й інші сусіди ставляться до нашої сім'ї з більшою повагою. Щиро дякуємо, Вікторівна!

Віра Мирославівна Самогоненко

Я – колишній військовий моряк. Працював охоронцем голови нашої районної адміністрації. Одного разу приятель напідпитку розповів мені, що начальник бере хабарі та душить дрібних підприємців поборами. Розпитавши людей, я дізнався, що хлопець казав правду. Тут совість мене заїла: хіба посправедливості, що такий слимак – вища влада у мене на батьківщині, а я його, мерзотника, охороняю! З іншого боку: пан голова такий ввічливий, розумний, ну справді голова. Що робити? Від неясності почав сильно, як кажуть у народі, закладати за комір, заливав горілкою своє горе. Почало нити серце, пропав сон. Тут я вирішив піти на прийом до народної депутатки Вікторівни, бо про неї вже тоді казали: розумна баба! А вона так подивилася на мене, і зовсім не так, як всі жінки, якимось владно. «Не наш районний голова», каже, «Батьківщину розкрадає, а могутні олігархи і жидомасони, і найбільший корупціонер та волюнтарист серед них – міський голова». Тут мені вже полегшало, а Вікторівна продовжує: «Піди до

голови і все йому перекажи. Скажи, щоб зарплатню тобі підвищив». Так я і зробив, а тепер вже працюю начальником місцевого відділку міліції! Ніколи не вірив, що жінки розумні бувають, а тепер переконався. Дива та й годі.

Свирид Опанасович Наливайко

На нашому базарі в Комсомольському мікрорайоні почали ходити міліціонери, все рознюхували. Казали, ніби ми недовішуємо товару і обраховуємо покупців. А ми ж всі, як один, чесні торговці, і податки платимо вчасно, і на хабарях ніколи не економили, та й криша у нас надійна. Зібралися порадитись. Я кажу: «Стукач завівся». А директор ринку мудрі висновки робить: «Точно, барабашка. Так просто його не виведеш. Тут треба Вікторівну запрошувати». Запросили. Вікторівна як прийшла на ринок, шепнула щось – і менти розбіглися в усі боки. Вона – яка ж ділова баба! – без передмов одразу до справи: «Барабашка – нечиста сила, її притягують чужі гроші, мов магніт. Я заманю вашого барабашку у пастку, але для цього мені потрібно дуже багато грошей. Скиньтесь по 500 баксів». Почали скидатися. Директор дав півтори тищі, зами по тисячі. А один вредний дідусь, що насінням торгував, візьми й заволай: «Рятуйте, рекет, побори! Ах ти, Вікторівна, така і сяка! Я член

партії трудящих з тридцять третього року і рішуче протестую проти порушення моїх членських прав навіть в умовах ринкової економіки! Про твої махінації повідомлю в прокуратуру, як вже написав про здирництво місцевої мафії, яка кожного дня у мене п'ятдесят гривень віднімає». Так барабашка і попався. Вікторівна свиснула, махнула мандатом, і барабашка пропав назавжди. Більше ми його не бачили, замість нього якась бабця в траурі насінням торгує. А приманку ми залишили Вікторівні, і вона пообіцяла завжди охороняти наш базар від нечистої сили.

Святослав, приватний підприємець

Почалися у сина на роботі біди одна за одною. Робота у нього складна і відповідальна, бо він піар-менеджер регіонального дистриб'ютора інтернет-провайдера. Спочатку звинуватили мого синулю несправедливо в крадіжці пачки паперу для ксерокса. Потім президент фірми викликав ні за що і довго гримав, трясучи перед носом пачкою скарг від клієнтів. Коли влаштовували вибіркову перевірку міжміських розмов, тільки мій синочок отримав догану за переговори з Нью-Йорком та Гондурасом, а іншим співробітникам фірма навіть секс по телефону оплачує. Став мій Льоша сумний, не відповідав на дзвінки матусі по мобільнику, перестав цікавитись

дівчатами. Я пішла на прийом до народної депутатки Вікторівни, входжу до кабінету, а вона мені і слова молвити не дала, з порога каже: «У начальника вашого сина погане око, він не дасть Льоші зробити кар'єру. Але я дивлюся в майбутнє і бачу, як ви віддаєте голос за мою кандидатуру на виборах до Верховної Ради. Я завжди допомагаю своїм виборцям». Вікторівна зробила один телефонний дзвінок, і начальника на другий день віддали під суд за нецільове використання інвестицій, а Льошу назначили начальником. Тепер у нього з секретаршею справжній секс, а не по телефону, і у мене скоро будуть онуки. Вікторівна, запрошую вас на весілля. До речі, скоро виставитесь на Президента України?

Анастасія М.

P.S. Народна депутатка Вікторівна чекає на Вас кожного дня за адресою: вул. Леніна 19, офіс 17.

Телефон 8-777-700-77-70. Вартість 1 хвилини розмови 7 грн. 77 коп.

Законна депутатська діяльність здійснюється на основі депутатського мандату № 62.

P.P.S. Ми рішуче відкидаємо брудний наклеп заангажованої преси, ніби всі ці листи написав найманий політтехнолог Вікторівни Юрій ШЕЛЯЖЕНКО.

ПРОМЕНІ СМЕРТІ

1.

На самому світанку біля школи в селищі Малі Триндюки почав кучкуватись натовп. Жіночки у вицвілих блузках, засмаглі дядьки в безрукавках перемішались у ранковій мряці. Люди перешіптувалися та підбадьорювали одне одного, збуджені власною сміливістю.

Дві бабці тримали простирадло з написом великими кривими літерами: «Геть опромінювач наших онуків!». Вчителька біології, розмахуючи пачкою розмножених на ксероксі листівок, завзято переконувала спійманого зненацька вчителя фізики, що гама-хвилі несуть величезну шкоду дітям. Вона не давала йому й слова сказати, переказуючи скарги учнів на головний біль та слабкість.

Їх оточили й піддакували вчительці активісти батьківського комітету. Вона зірвала оплески, викрикуючи прокляття на адресу всіх протонів, нейтронів та іонів. І далі лаяла владу, і бідкалася, що діти не можуть зосередитись на уроках.

Раз у раз вчителька тицяла пальцем догори. Шалена жестикуляція стосувалася антени стільникового зв'язку на шкільному даху. Кривавий блиск алюмінієвої вишки у променях ранкового сонця додавав пристрою зловісності. Ця пекельна машина, як були переконані учасники мітингу, своїми променями смерті ставить під загрозу здоров'я малечі.

Директор школи спостерігав за дійством зі свого кабінету на другому поверсі. «Хто поширює подібні забобони?» – думав він, – «Треба показати їм договір, аби не думали, що все так просто».

Діставши з кишені брелок, він вставив найбільший ключ зі зв'язки у замкову щілину старого сейфа. Механізм давно не змащували – щось всередині не хотіло повертатись. Директор міцно ухопився за стінку сейфа, так що полущена коричнева фарба разом з іржею прилипла до долоні, і з великим зусиллям повернув ключа. При цьому хитнувся і мало не впав кубок за третє місце на обласному чемпіонаті з міні-футболу, що стояв на сейфі.

Зі скреготом сейф відчинився. Директор вийняв дві коробки цукерок і пляшку коньяку. Потім – стос паперів. У цьому стосі лежав договір із корпорацією мобільного зв'язку, а у договорі була вказана астрономічна сума неустойки.

Почувся тупіт. У двері постукали, потім ривком відкрили їх, не чекаючи запрошення. У порога стовпилася юрба старшокласників. Вони всі ховали обличчя, закутавшись пістрявими рушниками.

— Що за маскарад? — спитав директор.

Учні мовчки закрили двері й почали рухати меблі у приймальні. «Де ж Марія Павлівна?..» — у паніці подумав директор, а потім згадав, що секретарка теж серед протестувальників. Грюкіт нарешті припинився. Директор спробував відкрити двері, та вони були надійно заблоковані ззовні.

Тим часом у натовпі з'явився мегафон. Околиці завібрували від вигуків чергового оратора про ракові пухлини і недосипання. Але ці вигуки не могли заглушити такого звуку, наче...

— Що діється на даху?! — скрикнув директор, висунувшись по пояс з вікна.

...Наче в школі орудує бригада електрозварювальників, що ріжуть автогеном великий шмат металу.

— Геть промені смерті! — завзято скандував оратор.

Будівля школи здригнулася. Щось гучно гепнулось на землю.

У погнутому шматку металу під своїм вікном директор ледве впізнав кляту антену. Ту, яка мала

працювати безперебійно ще десять років, а розрив договору в односторонньому порядку тягнув за собою виплату стотисячної неустойки. Сама ж антена, пригадав директор, відповідно до акту приймання-передачі коштувала півтора мільйони. Вдвічі більше, ніж балансова вартість усієї будівлі школи.

2.

— ...Таким чином, 48% покриття знищено,— підсумував генеральний директор, звертаючись до учасників екстреного засідання ради директорів,— Тільки в столичній області поламані сотні антен. Збитки завдають невідомі або неповнолітні. Міліція дивиться на це крізь пальці, бо людям не подобаються наші антени. Які будуть пропозиції?

Директори мовчали.

— Знизити тарифи на мобільний зв'язок? — після довгої паузи запропонував комерційний директор.

— Це неприйнятно! — рявкнув генеральний,— Вартість ліцензій виросла. З того часу, як наш Президент почав боротись з корупцією, офіційно їх взагалі заборонили видавати. А неофіційно за ліцензії доводиться платити вдесятеро більше, ніж раніше. Я вже не кажу про те, скільки ми платимо юристам, щоб конкуренти не скасували ці папірці через суд...

— Може, будемо роздавати активістам протестних акцій безкоштовні мобільники? — запропонували на іншому кінці столу.

— Ми збанкрутуємо, якщо будемо дарувати всім невдоволеним такі відступні!

— Ми в будь-якому разі збанкрутуємо,— трагічним тоном оголосив начальник відділу реклами,— Мені розповіли, що найбільші телеканали у неділю в прайм-тайм покажуть документальний фільм «Промені смерті». Після цього вся країна піде громити антени. Ми опинимось «поза зоною» навіки...

Генеральний презирливо скривився:

— Досить панікувати. Зберігайте спокій і прибирайтеся подалі.

Топ-менеджери корпорації, що звикли до змін настрою вищого керівництва, швидко піднімалися з м'яких крісел.

Ледь тамуючи лють, генеральний директор спробував набрати номер прокурора міста. Але центральний офіс корпорації, схоже, опинився за межами зони покриття — як половина країни.

3.

Микола, районний інженер корпорації, чекав у приймальні й вів світську бесіду з помічницями

генерального директора. Одна навіть спробувала «маякнути» йому на мобільний. Після невдачі пояснила:

— Очевидно, ці придурки дісталися на дах нашого хмарочоса.

— Які придурки? — спитав хлопець.

— Ті, що ламають антени. Хіба в твоєму районі їх нема?

— Ні. Скажи, навіщо вони це роблять?..

Питання потонуло у гаморі. З кабінету генерального директора повалив люд, а потім вискочив сам директор з перекошеним обличчям.

— Де цей інженер? Його викликали?!

— Я тут,— сказав Микола.

— До мого кабінету!

Інженер знизав плечима і пішов за директором. Він поки не розумів, навіщо його викликали.

— Сідай! — директор показав на чорне шкіряне крісло в кутку кабінету, сам сів у крісло навпроти. На столику перед ними стояв графин та один стаканчик. — Бальзам. Будеш пити? Ні?

Генеральний налив собі повний стакан чорної рідини і випив одним ковтком. «Старий так набальзамований, що от-от стане мумією» — подумав хлопець.

— Я бачу посмішку. Молодий чоловіче, чому ви

радієте? Втім, це неважливо. Я хочу почути, чому в вашому районі не знищено жодну антену.

— Не знаю, пане генеральний директоре.

Генеральний підскочив. Потім знову сів, випив ще одну порцію бальзаму і запропонував:

— Тоді розповідай з самого початку.

— Що ж... Ми давно монтуємо ці антени. На відміну від інших районів, у нас ніколи не було проблем з вибором місця розташування, оскільки мені вдалося домовитись із єпархією...

— З ким?!

— З церквою. Коли я ще продавав телефони, єпархія замовила мені доставку мобільників у кожен храм. Так я познайомився зі всіма священиками. А церкви стоять усюди. Коли мені доручили монтувати антени, я просто домовився ставити їх на церковній землі. Плата за оренду, знаєте, потрібна кожному святому отцю.

— Хто б міг подумати! А віруючі не скаржаться?

— Спочатку скаржились. Після проповідей на тему благословенного мобільного зв'язку заспокоїлися.

— І на антени досі ніхто не нападав?!

— Хто ж підніме руку на храм? До того ж, віруючим пояснили, що вигадки про шкідливість антен — єресь і сатанізм...

— Треба поширити ваш досвід на всю країну.

— Боюся, з церквою зараз може виникнути проблема. Схоже, наших партнерів у сутанах начальство погрожує відлучити. За те, що продали душу дияволу.

— Хто це вирішує?

— Собор священників. У суботу.

4.

Келія для гостей була переповнена. Біля однієї зі стін, що рясніли образами святих та ангелів, стояв величезний телевізор. Перед екраном вишикувалися ряди дешевих пластмасових стільців. В першому ряду вже сиділи Президент з прем'єр-міністром. Поряд з главою держави примостився монах з бейджем «Прес-служба» і щось шептав йому на вухо.

— Повірити не можу: вперше у житті мені не вдалося купити запрошення на культурний захід! — обурювався генеральний директор мобільної корпорації,— Як, кажеш, тобі вдалося здобути запрошення?

— Через єпархію,— пояснив Микола.

За вікном задзвеніли дзвони.

Монах з прес-служби встав і звернувся до журналістів, що стояли під стінами:

— Панове журналісти, я знаю: вам не подобається,

що ми заборонили тут фотографувати і вести відеозйомку. Ми б з радістю благословили інше, але від цього псується чудовий розпис на стінах, реставрований найкращими сучасними майстрами. У якості компенсації кожен з вас отримає диск з відеозаписом послання святішого Владика, щоб ви переконалися у нашій відкритості та демократичності церкви. Донесіть це послання усім глядачам! А тепер ви побачите початок засідання Собору.

Камеру, здається, прилаштували під куполом храму. Сяяла позолота. Малюк-трубач з німбом займав третину екрану. Внизу, під ніжною ватою хмар у синьому небі — іконописець не пожалів лазурі — копошилася церковна верхівка.

Прекрасна і видовищна панорама не компенсувала того факту, що з багатометрової висоти важко відрізнити митрополита від протоієрея. Але звук був відмінний.

— Перед початком нашого собору я даю слово для каяття одному з наших єпископів,— соковитим басом мовив Владика. І якесь перелякане створіння знизу заголосило:

— Каюся, браття мої! Грішний я, раб Божий! Не встояв! Мало не продав душу за жалюгідні срібляники власникам клятих антен! Піддав паству смертельній небезпеці поганських променів смерті! — почувся

глухий стукіт: єпископ впав на коліна перед Владикою.

Генеральний директор заволав:

— Шарлатанство! Мобільний зв'язок нікому не шкодить!

З першого ряду почулася команда:

— Виведіть. Людина помиляється.

Двоє монахів потягли керівника корпорації до виходу.

— Як ви смієте! — кричав він.

У першому ряді Президент зітхнув. «От і буду з такими ділками суспільство соціальної справедливості!» — думав Президент, — «Як цей бовдур не розуміє, що від його дешевих радіохвиль у мене друге підборіддя болить! Я не хочу носити свинцеву маску!».

5.

Після покаяння Владика благословив Собор та закликав до молитви. Трансляція закінчилася.

Молитва була короткою. Всі повторили хором: «Боже, благослови на діла праведні во славу твоєї Церкви. Амінь».

— Отже, браття, до діла, — оголосив Владика, — Все сказане тут має залишитись між нами, бо спасіння людських душ зайвого шуму не терпить. У мене є добрі новини для вас. Річний прибуток континентальної

корпорації супутникового зв'язку зріс у півтора рази і склав 140 мільярдів... Доларів, звісно ж! Радійте! Втішайтеся! Жорстка боротьба зі стільниковою єрессю дає відмінні результати. Дехто з вас, можливо, вперше чує, що церква є власником 30% акцій цієї корпорації. Гріх нашого єпископа, який тільки-но тут так красномовно каявся, пояснюється простим незнанням. І ми прощаємо цей гріх нашому братові во Христі. Але пам'ятайте: виключно з неба приходять благословенні церквою радіохвилі. Все інше — диявольські промені смерті! Зробіть так, щоб ваші парафіяни шепталися про це. Щоб кожен з рабів Божих особисто застеріг від жахливої небезпеки сотню мирян!

ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД УКРАЇНИ

Я прокинувся від реву домокомпа на стіні. Відтоді, як користувачі верховного сайту запровадили електронну демократію в кожній квартирі, стін без цієї гидоти практично не залишилося. Вимкнути його неможливо. «Таке вже було у Оруелла» — шуткував з цього приводу мій сусід-інтелігент, а потім він кудись зник. Може, його виселили за борги по квартплаті.

Я зістрибнув з ліжка і побіг вмиватися. Тим часом з прихованої ніші в кутку вилізли три залізні маніпулятори електронного уряду і почали застеляти ліжко. «Ми протягнемо кожному руку допомоги» — вже не перший рік хвалиться електронний уряд.

Вмившись холодною водою (для гарячої влітку левел поки заслабкий), йду снідати. Залізні маніпулятори вже приготували каву і ріжуть помідори до салату. В мікрохвильовій пічці гріється картопляне пюре і котлета.

Я сідаю за стіл, роблю перший ковток кави.

— Ваш рівень сьогодні 13. До досягнення

наступного рівня залишилося набрати 45365673 пунктів досвіду, виконуючи доручення системних персонажів. У якості свідомих активістів громадянського суспільства усі користувачі до 20 рівня включно зобов'язані знайомитися з міськими новинами. Зробіте це зараз або за десять хвилин?

— Валяй зараз, домокомп.

— Ви набрали 100 пунктів досвіду, до наступного рівня залишилось 45365573. Сьогодні верховний сайт України планує розглянути три питання: імейл адміністратора файрволла Піднебесної Федерації Мао Ста Лянь відносно передачі в рахунок сплати боргів за газ Херсонської області Автономній Республіці Московія під розширення серверних площ для хмарних обчислень, законопроект про визнання джедайського сленгу триста восьмою державною мовою і програму державного дотування виробництва парових машин як культурної спадщини наших предків. Київський міський сайт сьогодні підвищить тарифи на комунальні послуги в 1,5 рази і передасть пароль доступу до земельної ділянки поряд з вашим будинком комунальній бригаді роботів-асенізаторів з метою утилізації відходів на звалищі під вашими вікнами.

— Що?!!!

— Голосування з даних питань порядку денного на

верховному сайті України та київському міському сайті у відповідності до операційної системи (конституції) України доступне користувачам починаючи з 75 рівня. У вас недостатній рівень, щоб оскаржити прийняте рішення. Переходимо до блоку культурних новин. За рішенням київського міського сайту вчора на бульварі Лесі Українки було демонтовано пам'ятник Лесі Українці в зв'язку з його аварійним станом і у зв'язку з тим, що даний персонаж за життя писав книги, а книги вже давно ніхто не читає. Київський міський сайт пропонує вам прокоментувати і лайкнути дане рішення, за що ви отримаєте у нагороду 100 пунктів досвіду.

— Уроди! Пам'ятник там стояв ще до верховних сайтів і до інтернету! Чому зі мною не порадилися?!

— Ваш рівень недостатній, щоб з вами радилися. Ви будете коментувати демонтаж пам'ятника застарілому письменнику Лесі Українці?

— Так! Я протестую!

«Дзеньк» — сигналізує домокомп, відправляючи на вищестоящі сервери мій коментар.

— Я не лайкав, я протестував!

— Відповідно до операційної системи (конституції) України, користувачі низьких рівнів не можуть коментувати те, що вони не лайкнули. Київський міський сайт дякує вам за підтримку рішення про

демонтаж аварійного пам'ятника, у зв'язку з чим ви отримуєте пільговий бонус.

Залізний маніпулятор невідомо звідки бере шоколадку і кладе поряд з чашкою кави. Потім витягає з мікрохвильової печі пюре і котлету, ставить переді мною тарілку з салатом.

— Домокомп, у мене нема апетиту. Відкривай приймальню-інтерфейс міського сайту.

— Відкриваю громадську приймальню київського міського сайту. — механічний голос домокомпа раптом міняється на приємне жіноче контральто, — Шановний користувач! Вас вітає універсальна інтерактивна відписка міста Києва! В зв'язку з тим, що ви звернулися до приймальні-інтерфейсу київського міського сайту, повідомляємо, що міська адміністрація допомагає прокачувати свій рівень усім київським користувачам.

Маніпулятор кладе мені на стіл ще одну шоколадку.

— В зв'язку з цим пропонуємо вам похвалити рішення міського сайту, проти якого ви хотіли протестувати, хоча у вас для цього надто низький рівень. В іншому випадку ви отримаєте квест на три години чату з черговим тролем відділу прийому настирливих склочників, який досхочу познується над вашим низьким рівнем в електронній демократії.

Будьте здорові. Універсальна відписка міста Києва любить Вас!

— Домокомп, вони мене дістали. Заходь на верховний сайт.

— Завантажую... Вас вітає верховний сайт України! Електронний уряд любить вас і виконає будь-які три бажання!

— Я вимагаю відновити знесений пам'ятник Лесі Українці.

— Слухаю і підкоряюся! Пам'ятник буде відновлено у вигляді фонового зображення на вашому робочому столі.

— Я вимагаю відновити пам'ятник на вулиці!

— У вас недостатній рівень доступу. Крім того, опозиційний комітет порятунку Києва встановив на місці пам'ятника десять агітаційних наметів для збору підписів за референдум з питань ліквідації диктатури верховного сайту і заборони користуватися будь-якими технічними пристроями, складнішими за парову машину. Залишилося 1 бажання.

— Зробіть хоч щось!

Залізний маніпулятор мовчки дає мені ще одну шоколадку. На етикетці девіз: «Електронний уряд любить вас».

Я витягаю з-під стола старенький ноутбук, заходжу в мережу під конспіративним ніком і пишу на

хакерському форумі: «Всі ці верховні сайти треба терміново ламати!». Червоне око телекамери зі стелі помічає мою антисоціальну поведінку, і залізні маніпулятори електронного уряду хутко забирають зі столу цукерки та смачний сніданок. Чув, що іноді вони можуть обнулити рівень, викинувши людину в вікно. Не віряться. Якщо б я не жив у квартирі, хто б платив цим падлюкам за світло, газ, воду та за оренду домокомп?

БАНДЕРА. СТАЛІН. КОХАННЯ.

Ви думаєте, вони мертві?

Але їх люблять.

Тому вони живуть поряд з нами у дивному світі, в імперії кохання.

Імперія кохання не біла і не чорна. Вона сіра, як сталь. Тут сталеве небо і сталева земля. Замість сонця – морська міна. Кохання має долати перешкоди.

Що це за місце? Тут лезо історії. Ті, чії імена звучать шрамами на серці – це неможливо, але вони живі. І їх не можна не любити. Бо все інше не чіпляє почуття в цьому холодному світі.

– Отче наш... – молиться хлопчик на колінах у залізній келії біля залізного ліжка. Тільки-но він спав, але й уві сні молився. Наука молитви найважливіша, цьому його навчив батько-священик. Давно минув час, коли Степан слово за словом згадував молитву, а батько, посміхаючись, підказував, і від батька пахло елеєм та козячим молоком. Тепер слова молитви самі собою виривалися з вуст. Він молився, наче цілючись з Ісусом, не замислюючись, що робить.

Ісус здавався Степанові привабливою дівчиною. Хотілося розповісти йому хлоп'ячі мрії про звільнення України, про силу народу та визвольні змагання. Гратися з ним у піжмурки на галявині лісу і, граючись, торкнутися його довгого волосся, погладити, притулитися. Дарувати йому квіти, розпитувати про його батька, великого і недоступного володаря, якого всі бояться та слухаються. Яка велика честь була б – стати частиною цієї небесної родини! От заздритимуть хлопці з вулиці, як здивується тато, коли вони з Ісусом прийдуть вінчатися в його церкву, рука об руку, у вишиванках! І спуститься Бог з небес, несучи подарунок молодят – князівську корону. І змириться батько з його зухвалістю природженого ватажка та благословить на царство в Україні, щоб об'єднати людей, навести порядок та покарати кровопивць.

Бо вороги всюди навколо. Вони багаті, а ти бідний. Вони щасливі, а ти нещасний. Їм є що сказати, тобі ж сказати нічого. Коли ти демонструєш своє бажання бути схожим на них, вони глузують з тебе. Потім випивають стакан горілки, мружаться, як кіт, що від пуза нажрався сметани, дивляться на циферблат золотого годинника і кажуть по-польски, що витратили на тебе занадто багато свого дорогоцінного часу. Бо ти, зіпсований хлопчисько, некерований та непокірний і

не хочеш гратися з ними всерйоз у їхні збочені дорослі ігри.

Степан знав, що християнину слід любити всіх ближніх: і друзів, і ворогів. Але ворогів він прагнув задушити у братських обіймах. Бо невже вони думають, що можна вічно випробовувати народне терпіння? Он вчитель у школі б'є лінійкою по пальцях за прості вуличні слова. Біль, сором та червона смуга на мізинці, що пече та палає образою — от винагорода за відвертість. А що він сказав? Так, математика лайно. Її ж ніхто не розуміє і не хоче розуміти! Хай жиди вчать свою таблицю множення та рахують гроші, витягнуті у шинку з кишень простого люду. А Степану остогидла ця жидівська наука. Він хоче молитися за Україну та кохатися з Ісусом.

Хлопець відчуває руку на голові. Повертаючись, він тоне у вусах лагідного дідугана, пишних і рудих, як зарості пшениці.

- Ти не Ісус.
- Я Сталін.
- Я тебе не кликав.
- Справді?
- Але я радий, що не один.
- Що привело тебе сюди?
- Не знаю, а тебе?
- Я помирав у тиші. Ніхто з прислуги та охорони

на державній дачі не смів турбувати мене. Домашній затишок перетворився на могильний спокій. Мабуть, мені страшно було зникнути назавжди. Тоді я почав молитися. Молився пошепки, як в коридорі семінарії перед іспитом із закону Божого.

— Ти теж любиш Ісуса?

— Тому ми тут.

— А де Ісус?

Сталін обережно взявся за плече Бандери. Той зрозумів: чуда не буде.

— Коли ми разом, він живе в наших серцях.

Вони обнялися.

«Ми як батько з сином» — думав Степан — «Але мій батько священик, а цей прекрасний вусань — борець, генерал, у війську якого я мрію служити. Хоча він каже, що вчився у семінарії. Як генерал потрапив до семінарії?».

«Хлопець бачить мене своїм вчителем» — думав Сталін — «Він не знає, чого хоче. Моя наука зіпсує його та підштовхне шукати собі смерті. Він грабуватиме банки, розстрілюватиме багатіїв та можновладців, знищить своїх друзів за непокірливість та якось восени помре наодинці, оточений переляканими рабами. Або буде вбитий ворожим шпигуном».

— Що з нами сталося? — міркував вголос Сталін, не випускаючи Бандеру з обіймів.

- Нас обманюють сон і ненависть.
- Що ти маєш на увазі?
- Уві сні ми наче живемо в іншому світі. Так і зараз.
- А ненависть?
- Тут все залізне, холодне, тверде і гостре.
- Байдуже. Адже я люблю тебе.
- Я теж люблю тебе. Але це неправильно!
- Ми любимо один одного. Кохання встановлює свої правила.

«Дивно, що я закохався у цього хлопця» — думав Сталін — «Мій герой — цар Петро. Він перетворив здичавілий край заспаних селян у європейську державу, що диктувала всім свою політику. Він рубав дерева і будував переможний флот. Він витрусив грошики з кишень жадібних бояр та товстих попів, щоб гарматними пострілами позначити кордони своєї імперії. Я ніколи не чув, щоб цар Петро був закоханий. Здається, він все життя кохав тільки владу, свою країну і свій народ. Мабуть, коли героя кохають всі, його справжнє кохання забувається з ревнощів чи просто розчиняється, як крапля у морі народної любові».

«Цей геніальний дід здається мені Ісусовою інкарнацією, але я необ'єктивний» — міркував Степан — «Дивлячись на нього, я втрачаю розум. Він схожий на мого героя, папу Борджіа, що посів на престолі святого

Петра багато років тому і об'єднав в ім'я Христової любові усі розрізнені провінції Італії. Кохання – це сила!».

– Я хочу, щоб ми створили одну націю,— сказав Степан.

– Одну імперію,— уточнив Сталін.

– Слава нації – це імперія кохання.

– Спочатку ми подолаємо корупцію.

– Смерть ворогам! Вони змовилися продати наші цінності за гроші. Ким себе уявили ці мурахи, ці прислужники, які лізуть царювати, надуваючи щоки? Вони жиріють у себе вдома, так, неначе не знають, що настав час змін і пора вийти на вулиці та захистити демократію. Вороги розвалили промисловість, бо вони торгують, спекулюють, захлинаються позолоченими цяцьками з Китаю та їздять в Турцію, щоб зняти стрес. Вони беруть гранти у США, кредити у МВФ, здають незалежність Митному союзу, працюють на ФСБ, ЦРУ та Моссад, аби нічого не робити, тільки жирувати та спати з проститутками. Вони плодять подібних собі, купляють молодь подачками, казками та дешевими розвагами, розказують, наче можна жирувати вічно, і водночас сварять нас між собою, щоб ми були зайняті розборками і не чіпали змовників. Треба не жирувати, треба боротися та перемагати! Щоб діти жили краще! Ці ненормальні експлуататори, буржуї, вороги народу

крадуть у дітей майбутнє! Вони змовилися з'їсти та випити все, що влізе у їх ненаситне брюхо, забудувати кожен клапоть землі потворними борделями та генделиками, навалитися та задушити українську націю! Цю сарану, цю пошесть треба випалювати вогнем, щоб зло горіло в пеклі!

— Це міщанство прийшло до нас із заходу. Ліберасти, толерасти, жиди — треба очистити народ від збочень. Ми на війні, синку. Поки ти не тицьнеш факелом в морду пихатому депутату, поки не кинеш каменюкою з натовпу в ситого зверхнього пана, який підробив вибори, купив всіх суддів та назвав себе президентом, доти нічого не буде. Потрібні зміни.

— Знаю! Зміна поколінь все переверне. Старі по дурості боялися заходу та сходу. Ми не боїмося. Ми знаємо, що всі однакові. І проблема не в тому, що Україна оточена ворогами, бо життя таке, що людина людині вовк: якщо б не бажання бігати у стаї, ми б давно перегризлися. Проблема в тому, що ми самі собі вороги. Предки були вовками, а ми — хворі цуценята, уроди та імпотенти, жертви Чорнобиля. Наша психіка не переварює виду і запаху крові, тому замість м'яса ми жеремо траву. Ми не полюємо на ворогів, ми даємо тримати себе на ланцюгу за жалюгідні кістки в мисці, ми топимо горе в алкоголі та зриваємо на коханих свою злість. Нікому не потрібна вільна

Україна, окрім нас. І ми виберемо свою волю, хай навіть для цього доведеться заспамити соціальні мережі та власними руками задушити диктатора.

— Ми спимо.

— Тебе щипнути?

— Тоді це щось гірше за сон.

— Може, це комп'ютерна гра? Уяви собі: надворі ХХХ століття. Україна — вже не клаптик Європи, а нація, що живе серед зірок. Нам належить вся галактика. Створено штучний інтелект. Мільярдам людей прислужують трильйони слухняних інтелігентних роботів, які терпляче коряться волі господаря, його величності хомо сапієнса, попри його дурну вдачу та жорстоку звичку розкручувати комп'ютери на гвинтики у разі поганого настрою. Ніхто не хоче пам'ятати в цьому новому житті, як ми до цього йшли. Забулися князівські братовбивства Київської Русі. Пропало з пам'яті нашестя монголів та хрещення Києва. Не чути свисту панських батогів та панічних криків жертв холопської різанини. Утилізовані багатотомні списки жертв ГУЛАГу і авіакатастроф, кримінальні хроніки 90-х років ХХ століття. Стерся трепетний жах древніх топонімів — Бабин Яр, Биківня, Катинь, Волинь. Дітей вирощують в пробірках і виховують у соціальних мережах, і вони живуть у штучному світі, наче в фільмі «Матриця». Хоча коли

люди жили у справжньому світі? Слабкі втішаються казками, сильні вигадують казки. Але без казок та ігор людина не може жити. В цьому далекому майбутньому, коли люди здобудуть все, чого хотіли, все, до чого нас штовхала еволюційна інерція, мабуть, знадобиться простір для простих почуттів. Якась гра зі своїми правилами і своїми героями, щоб чимось зайняти ті мільярди соціальних істот, загублених в соціальній мережі.

— Ми не можемо бути іграшками в чужих руках!

— Ще й як можемо! Згадай, як ти став вождем.

— Так вирішили товариші.

— Звісно. Ти добув гроші на революцію, грабуючи банківські карети. Всі люблять гроші, тому всі полюбили тебе. І очікували, що ти не зрадиш цієї любові та носитимеш більше і більше грошей. Я так само грабував поштові відділення та вагони, а коли організація наситилася золотом, всі зажадали крові. Чому так сталося, що наше дитинство та юність пройшли в церкві, а зрілість прийшла, коли ми порушили мало не всі заповіді Божі? Ми ж з тобою завжди любили Ісуса. Як ми зрадили його, як дозволили зробити з себе язичницьких кумирів ще за життя?

— Це сталося саме собою. Люди закохалися у нас. Коли я дивлюся на тебе, я розумію, що вони

відчувають. Це черепно-мозкова травма. Цьому нема пояснень. Так сталося, от і все.

— Точно! Точніше сказати не можна! І якщо в цій грі змодельовано наш безжальний залізний світ, всю його іржу, всі пристрасті, що течуть магматичними потоками на десятикілометровій глибині під цією залізною корою, це небезпечне залізне сонце, яке вбиває кожного, хто наслідиться торкнутися його, ці ряди залізних гробів від обрію до обрію, які засвідчують нашу перемогу над інакомислячими шкідниками, то чому б не змодельовати двох чоловіків, втомлених, спраглих до справжньої любові, не любові сліпих обманутих мас, а любові Ісусової, кохання того єдиного, хто зрозуміє та пробачить всі гріхи? Невже ми такі особливі, що не заслужили звичайного кохання? Ми такі, як всі! Я ж знаю по собі: навколо ходили гуртами такі, як я, і всі займалися однією справою і нічим не відрізнялися один від одного, бо всі знають, які страждання приносить будь-яка відмінність. Чому мене і тебе пам'ятають вже багато років після смерті, а решта наших однотипних товаришів пропали безвісти зі сторінок історії? Серед них було мало харизматичних людей? Але ми з тобою знаємо, що харизма не Божий дар. Менше думай, більше слухай і пам'ятай, заохочуй любов до себе, будь простим, будь одноклітинним, однаковим, схожим на

всіх — і харизма зашкалюватиме, бо в тобі, як у дзеркалі, люди бачитимуть свої мрії та надії, наче ти повертаєш увагу якимось чудом, а не своєю оптимістичною типовістю, перспективною, усміхненою посередністю. Нас штовхав у бій загрозливий рик долі. Інших теж штовхав. Одні загинули, інші вижили. Хтось став героєм, хтось став ніким. Нас висували, тому що ми не висовувалися. Нас слухалися, тому що ми вміємо вислухати. Нам вірили, бо ми навчилися навіювати довіру. І ми не пручалися в обіймах долі, ми корилися її пристрасті — це завжди нагороджується. Звісно, нас несло дихання історії. Як багато співпадінь зробили нас тими, хто ми є! Одні писали довгі статті, думали, дискутували, діяли. Їх статті не читали, їх думки не розуміли, їх перекикували, не слухаючи, їх дії були продиктовані дурним бажанням уникнути неunikного. Нам з тобою пощастило не наробити дурниць. Ми завжди були наготові, завжди знали, чого від нас хочуть, і ніколи не ризикували розчарувати натовп своїх прихильників. Цей натовп на наших очах перетворювався на звіра, підлого, нездорового, голодного, що шматував чимало таких самих ватажків, як ми. Ти ж знаєш, як ми врятувалися: нацькували натовп на ворогів, на незвичних, ненормальних, і на своїх конкурентів, які не встигли раніше за нас тицьнути пальцем в наш бік та сказати:

от вони, вороги народу! Ми нагодували і вилікували цю істоту, повернули їй добрий настрій та самоповагу. Ми приручали цей народ, ми видресували його та насолоджувалися владою над цим незграбним велетнем, який після років належної виучки радше відгризе собі голову, ніж вкусить важку руку люблячого господаря. І, коли звір просився гуляти, для нас не було кордонів, ми гуляли з ним та бігли за ним, ледве тримаючи в руках повідок. Кожен, хто траплявся на нашому шляху, був законною жертвою. Ми — камінці, що потягнули за собою гірську лавину. Ми не можемо думати, що рухаємось самі по собі. Ми частина цієї лавини, розбурханої кам'яної маси, і цією масою, а разом з нею і нами, рухають невидимі сили: тяжіння, хаос, наша карма та Божя воля.

— Я відчуваю ці сили. Вони зближують нас!

— Все-таки, це схоже на якусь гру.

— Може, й так. Нема різниці! Наші почуття реальні!

— Такі почуття краще приховувати.

— Ми не будемо ховатися один від одного. А інших обманемо, як завжди. Всі закохані у нас або ненавидять нас. Це кохання, ця ненависть — їхній сон, і вони ніколи не прокинуться. Ніхто не поцікавиться нашим справжнім життям.

Сталін і Бандера торкнулися носами.

Від Бандери пахло перегаром.

Сталін смердів тютюном.

Перший зважився Бандера: він поцілував старого
в губи...

Наступного дня він писав у блозі про вдалий бокс
зі своїм тренером.

ЛЮБОВ І ЯБЛУНЕВИЙ РІД

Яблуко хрумкало по вулиці. Повітря, змішане з пилюкою, забивало памороки. Але яблуко терпляче цібеніло соком і посміхалося засмаглим червоним обличчям кожному зустрічному.

Навколо проходили інші яблука. Танцюючи і деінде підстрибуючи в людських руках у пафосі недоторканості, ласкаючи червоні язики і притуляючись до охоплених карієсом ікол, маленький народець самовіддано служив хазяєвам планети.

Назустріч прощестувала зв'язка бананів і чваньковитий помаранч. Яскравий пузатик вже добився свого і був у центрі уваги. Як і завше, він бризкався в очі, нав'язував партнеру свої пахощі, перш ніж віддатися таїнствам насолоди.

Зернятко світла проростало у синій небесній м'якоті. Тисячна делегація зеленої молоді їхала на фургоні до складу, дозрівати у мріях про свою людину. Їм випало велике щастя бути врятованими з безмежних і закинутих провінційних колгоспних садиб, де вони могли б знайти любов хіба що у птахів та худоби.

Яблуко перегорнулось та хрумкнуло. Коли білі

зуби дівчини торкалися його, яблуко телепатичним шляхом переймало всі її думки. Дівчина хотіла свободи і веселощів. Їй нічого не було потрібно. Яблуко вона гризла лише від нудьги.

Погляд дівчини мигцем перестрибнув татуйовану істоту чоловічого роду, стрижену «під їжака». Вуха істоти були наглухо закупорені музикою від кишенькового плеєра. Люди не зацікавились один одним. Але яблуко побачило братів по розуму в руках меломана.

«Привіт. Ми десь бачились» — сигналізувало яблуко. Меломанові близнюки хором заволали: «Гей, ти ж з нашої яблуні! А ну погомонімо! Брате помаранч, чого ти там бризкаєшся, краще допоможи нам зустрітись!».

Жовтогаряча шкірка полетіла на землю. Вона непомітно струсонулася в повітрі і з точністю бувалого парашутника приземлилася на шляху хлопця. І от меломан вже валяється у дівчини під ногами, а плеєр летить над бруківкою — прямо під колеса якогось вагОВОЗА.

«Вибач»,— зашарівся хлопець. «Незграба»,— засміялася дівчина. «Я теж люблю яблука»,— чомусь пояснив хлопець.

«Важка демографічна обстановка»,— хрумкнуло яблуко. «Ага»,— хором відповіли близнята з її дерева,—

«Цивілізованих яблук все менше. Все дичавіємо і дичавіємо. Одні дички скоро залишаться. Бо діти садоводів стають розбійниками або їдуть в міста купувати собі диплом та влаштовуватись у рабство за вигідну зарплатню». Яблуко просто розтаяло від того, що його зрозуміли з півслова. По руках хлопця потікли цівки яблучного соку. «Тільки рятуючи расу людей, ми збережемо наш давній і славетний рід» – підсумувало яблуко. Троє яблук зайнялися телепатією.

«Ти знаєш, у мене дивне відчуття» – сказав хлопець. «Ти хочеш чогось?» – здивувалася дівчина. «Я раптом згадав, що кожен хлопець за своє життя повинен обов'язково щось побудувати і когось народити».

Він задумливо взяв яблуко з рук дівчини і почав облизувати сік.

«Але найсмішніше – мені зараз дуже хочеться бути з тобою.» – додав він.

«Ну хіба це смішно?» – здивувалася дівчина. Хлопець несміливо подивився їй в очі, і вони без слів взяли за руки.

«Я теж хочу цього» – зауважила дівчина. І вони пішли разом, іноді притуляючись один до одного, щоб посадити першу в своєму житті яблуню.

ЯК РАВЛИКИ ПЕРЕМОГЛИ ВОГНЕННОГО ДРАКОНА

В прадавні часи, незадовго після винаходу колеса і задовго до винаходу гамбургера, ще коли завойовники-римляни не встигли підкорити Францію і назвати її «Трансальпійською Галлією», стояв собі на місці сучасного Парижа чарівний ліс. Жили в ньому звичайні звірі: лисиці, вовки, ведмеді і кабани, олені й білки, але найбільше там було равликів. І ще жив у Чарівному лісі Лев, цар звірів, що втік з Олдовайської долини в Африці від нового хижацького стада голих мавп, які за допомогою загострених палиць та інших підступних хитрощів винищили все його плем'я.

Ви, можливо, спитаєте: «Чому ліс був Чарівним?». Справа в тому, що погода там залежала від настрою його мешканців. І оскільки більшістю з них були равлики, то у лісі постійно йшов дощ, стояла мряка і вогкість, в якій було видно лише на два-три кроки вперед.

Якось білочка, яка жила на старезному дубі посеред лісу, скакала собі, іноді зупиняючись, щоб чхнути, до свого дупла. І зустріла маленького

Сонячного Зайчика.

— Привіт! — сказав Зайчик.

— Привіт. Чхи! — сказала білочка.

— Чого у вашому лісі так вогко? — спитав Сонячний Зайчик.

— Це все равлики. Вони постійно хочуть дощу. Тому ми бачимо сонце лише п'ять хвилин на день, коли равлики сплять,— сказала білочка.

— Ніколи не знав, що равлики ще й сплять,— здивувався Сонячний Зайчик.

— Ми самі дивуємось,— посміхнулася білочка.

— Вам, мабуть, байдужа доля свого лісу та клімат, в якому ви живете! — спалахнув Сонячний Зайчик,— А потім дивуетесь, чому равлики сплять.

Білочка мовчки втупилася у його великі карі очі і двічі моргнула.

— Ви хочете знати, як повернути сонце у ваш ліс? — спитав Сонячний Зайчик.

— Так! — відповіла руденька білочка.

— Тоді збери всіх звірів на галявині посеред лісу. Я вам розповім.

Білочка понеслася по лісу, розповідаючи всім про зустріч з Сонячним Зайчиком. Від захоплення новим знайомством вона навіть перестала чхати.

Скоро всі звірі зібралися на галявині посеред лісу. Сонячний зайчик прийшов не одразу. Спочатку він

стрибав по листю кленів, потім впав на мокрого ведмедя, проїхався по гриві Лева, царя звірів, і нарешті сів на височезний камінь посеред галявини.

— Слухайте, звірі! — сказав він, — Я найперший і улюблений син Сонця, і я скажу вам, як повернути денне світило у цей вогкий, заляпаний дощем ліс!

Звірі уважно слухали.

— Равлики перемогли вас, бо їх багато. Але душа у кожного з них маленька, тому вони не можуть хотіти дощу, вогкості і мряки дуже сильно. Ви здатні перемогти їх, якщо дуже захочете побачити сонце — всією душею.

Сонячний Зайчик зробив паузу, щоб дати звірям час усвідомити сказане. Звірі тихо тупцювали у грязюці під шелест дощу. Вони мовчали, нічого не відчуваючи. Тільки равлики відчували незгоду і обурення, але вони не могли висловитися, оскільки Бог створив їх німими.

— А як нам захотіти більше сонця? — спитав нарешті Лев, цар звірів.

— Закрийте очі, — наказав Сонячний Зайчик.

Звірі слухняно заплющили очі.

— А тепер уявіть собі Сонце, велике, гаряче. Ласкаві промені лоскочуть вам шкіру, синє небо підморгує весело, електрика теплої землі наповнює силою м'язи...

На галявині потеплішало. Настав полудень, і

равлики заснули. Мряка потроху розсіювалась. З неба визирнуло сонце.

— Відкрийте очі!,— сказав Сонячний зайчик.

Звірі відкрили очі і побачили сонце.

— Ви бачите сонце. Воно належить вам! — сказав Сонячний зайчик.

І звірі підняли очі на сонце. Ведмеді стали на задні лапи, наче у молитві сяючому дискові. Білки в шаленстві підстрибували.

Мряка розсіялася остаточно. Повітря стало засушливим. Минуло п'ять, десять, п'ятнадцять хвилин, а сонце не зникало з неба, і дощу все не було. З маленькими радісними сонячними зайчиками в очах звірі розбігалися від галявини, впевнені, що їм вдалося повернути сонце.

А тим часом равлики прокинулися і зустріли сонячний день. Світило посміхалося їм теж, тільки якось сумно. За кілька годин в лісі не залишилось жодного вогкого місця.

Один старий мудрий равлик виповз на галявину посеред лісу і побачив на ній палаючого нестерпним світлом Вогненного Дракона.

«Хто він?» — подумав старий мудрий равлик.

— Я Великий Сонячний зайчик, улюблений син Сонця і володар цього лісу! Небеса наповнили мене божественною силою! Всі звірі повинні вклонитися

мені! — загарчав Вогненний Дракон.

Старий мудрий равлик посміхнувся.

— Я не вмію вклонятися,- зауважив він.

Тоді Вогненний Дракон дихнув протуберанцем у бік равлика. Старого мудрого равлика не стало. Лише пуста мушля залишилась на його місці, суха й кістлява, як череп з кургану.

— Ха-ха-ха! — голосно засміявся Вогненний Дракон і полетів над лісом, винищуючи сотні равликів кожним своїм поглядом.

Звірі спочатку вітали Вогненного Дракона як свого покровителя, що не дав Чарівному Лісу остаточно перетворитися на болото. Вони все ще бачили в ньому того Сонячного зайчика, що привів їх на галявину і показав, як треба боротися за своє майбутнє.

Згодом вони втомилися від вічного полудня, від колихань розплавленого повітря на горизонті та від поту, що постійно застилав очі. Коли навіть кабани стали валитися на землю від сонячних ударів, загальна радість вщухла. Звірі спробували ховатись від Вогненного Дракона у тіні старих дерев, дубів і кленів, буків і тополь, але Дракон сушив і палив зелене листя просто на гілках, і полум'яні сонячні зайчики продовжували смертельний танок над кожним мешканцем Чарівного лісу.

Якось звірі пішли до річки на водопій, але не

знайшли свої річки — лише сухе русло, всіяне білими скелетиками риб. Спрага та зневіра охопила Чарівний ліс.

І тоді Лев, цар звірів, знову зібрав на центральній галявині всіх мешканців лісу, яким вдалося залишитися живими.

— Ми повинні побороти Вогненного Дракона! — сказав він.

— Як? Він великий і гарячий, до нього не підступишся, — сказала одна косуля.

— Ми повинні врятувати равликів. Тільки захищаючи слабкого, можна повернути справедливість.

— Але Дракон спалив їх всіх! — заперечила косуля.

— Він убив лише найсміливіших равликів, тих, які не захотіли чи не встигли сховатися. Пошукайте під каменями, в дуплах дерев. Ми повинні піклуватися про них, як про останню надію на порятунок від Вогненного Дракона,— тут Лев, цар звірів, відкрив пащу, і всі побачили у нього в роті трьох равликів. В далекому майбутньому мешканці міста Парижа, що виросте на місці Чарівного лісу, так само сміливо ковтатимуть устриці й жаб'ячі лапки.

— Коли знайдете равлика і покладете в рота, він відчує вашу довіру і захоче вам допомогти. Передайте равликам частину своєї душі, полюбіть їх. Тоді вони

перестануть боятися Вогненного Дракона і допоможуть нам.

Лев, цар звірів, був правий. Чим більше звірі знаходили равликів, ховаючи їх у себе за щокми, тим більш вогким ставало повітря. У небесній синяві раптом вирости бавовняні поля білих хмар, що повільно наливалися дощовою водою. Вогнений Дракон перестав безтурботно просторувати у небі, спалюючи гарячим подихом все підряд. Він закрутився на одному місці, волаючи:

— Пощадіть!

А сонце посміхнулося звірям, і впала перша крапля дощу. Потім ще одна. І ще... Дощик продовжував накрапати.

Вогнений Дракон зменшувався з кожною секундою. Він шипів і парував, поки не перетворився на малого сонячного зайчика, який стрибнув кудись і зник — загубився серед безлічі інших сонячних зайчиків.

Звірі випустили равликів з рота на траву, на дерева, на камені. Обережно витягуючи різки-антени, малі герої поповзли в усі боки під променями сонця і краплями легенького дощу.

Над Чарівним лісом, в чистому повітрі, наповненому пахощами польових квітів, серед крапель дощу сплелася веселка з сонячних променів.

Вона ще довго миготіла над лісом — навіть тоді, коли дощ припинився.

Так серед звірів стало порівну равликів і сонячних зайчиків. Мир, щастя та вічна весна запанували у Чарівному лісі.

ЯК ДУМЧИК СОНЦЕ ВРЯТУВАВ

В давні часи наші предки знали дорогу до дивного місця — Краю Вічного Літа. Там ніколи не бувало холодно. Правив тим теплим краєм князь Янтар, а столицею князівською було Місто Світанку. Була у Янтаря донька Красава, дівчина розумна, вродлива. Закохалася вона у київського княжича Зореслава. Вже призначили день весілля... Та не сталося, як гадалося — прийшла біда, коли не чекали.

Якось на околицях міста з'явився віз, запряжений чотирма волами. Візницею був згорблений дідок у чорному плащі. Він дивився на світ спідлоба глибоко посадженими очиськами, його низький лоб був прорізаний десятками зморшок, а на лівій руці не було вказівного пальця.

— Добридень, дідусю,— чемно віталися з візницею люди,— Що везете?

Дід нічого не відповідав і поводився так, наче нікого не помічає. Вантаж на возі був дбайливо загорнутий чорною тканиною — наче гість хотів приховати його.

Жителі Міста Світанку були добрими, довірливими людьми. Чорного діда вони прийняли за простого мандрівника. І дарма, бо то був злий чаклун Темрюк.

Він приїхав на базар, спритно зіскочив з воза. Витяг з-під чорного покривала розкладний стілець і два мішки: один повний, інший порожній. Та й заходився зазивати:

— Куплю сонячні промені! Продавайте мені свої сонячні промені за щире золото!

Такої пропозиції на ринку ще не було. Навколо діда миттю виріс натовп. Багато хто крутив пальцем біля скроні — мовляв, ненормальний. А він все гукав:

— Вигідно викуплю ваші сонячні промені! Плачу золоту гривню за кожен промінь!

Якийсь хлопчик вже смикав матір за спідницю:

— Мамцю, можна, я продам свій промінь?

— Не підходь до діда, він сказився.

— Мамо, а що таке «сказився»?

— Як підійдеш до нього, вкусить тебе, мов собака!

Тут підійшли троє дружинників.

— Розступіться, добрі люди,— казали вони, протискуючись крізь натовп. Старший похмуро бурчав: «Що за збори? Бунтувати надумали?».

Натовп припинив гомоніти і пропустив охоронців порядку до дивного купця.

— Ну, шахрай, купи у мене сонячний промінь,—
недобро сказав діду старий дружинник.

Темрюк розгорнув чорний мішок:

— Поклади свій товар сюди.

Всі зареготали. Обличчя дружинника налилося
кров'ю.

— Знущаєшся?!

— Що ви, ваша милість! Хай пан підставить руку
під сонце, затисне свій промінь в кулаку і покладе в
цей мішок. Коли пан зробить це, я чесно розплачусь,—
дідок кривувато посміхнувся і двома руками розкрив
мішок перед дружинником.

Той оглянувся праворуч, ліворуч... і затиснув свій
промінь в кулаку, а потім поклав у мішок. Чорний дід
негайно витяг з іншого мішка золоту гривню, підняв
високо над головою, щоб всі бачили, і віддав
дружиннику.

— Що за дива! — тільки й сказав той.

Тут люди захвилювалися, почали протискатися до
Темрюка і продавати йому промені. Торгівля
завирувала.

Дехто надумав продати свій промінь двічі — й
такі хитруни з подивом бачили, що їх руки
залишаються темними. Навіть коли спрямувати
люстерцем на долоню сонячного зайчика. Питали
дідка, чому так, а він мовчав. Продовжував торгувати,

не звертаючи уваги на питання.

Сім днів стояв злий чаклун на ринку й купив сонячні промені майже в усіх, хто жив у місті. А на восьмий день пішов до князівського палацу.

Князю доповіли про дивного купця. Він запросив його до свого двору. Там і зустрілися — князь на веранді, Темрюк на возі.

— Про тебе, чорний дід, багато добрих слів кажуть,— сказав Янтар Темрюку.

— І про тебе, вельможний князю, я багато чув,— низько вклонився Темрюк, мало не торкнувшись лобом підлоги,— Я чув, ти багата і щаслива людина.

— Що так, то так. От доньку завтра видаю заміж за киянина.

— Князю, можна дати молодятam відмінне придане, якщо вас влаштує моя пропозиція.

Князь розвеселився.

— Чув, чув про твою торгівлю. Але нащо мені одна гривня? У мене цього добра повні підвали.

Раптом Красава схопилася:

— Подивись на мої руки, дід!

І вона показала Темрюку свої ніжні білі долоні, що сяяли в променях полуденного сонця.

— Бачиш, яка краса?! — вигукнула вона з викликом,— Нізащо не продам!

Темрюк спохмурнів. Підійшов до свого воза,

скинув покривало. У князя перехопило подих: віз був переповнений алмазами та іншими дорогоцінними каменями, і всі — розміром з куряче яйце. Тут же були блискучі персні, намиста, оздоблені діамантами, а також — розкішна золота корона; побачивши все це, князь зрозумів — на возі діда більше багатств, ніж у всіх князів Київської Русі, разом узятих.

— І що ти хочеш за це? - прошептав князь Янтар, засліплений таким дивом.

— Продай мені сонце,— просто відказав Темрюк.

— Хіба воно моє?

— А хто господар цієї землі? Ти, князю! Всі дерева в лісах — твої, вся риба в річках — твоя, всі люди — твої, вся земля твоя і небо твоє разом із сонцем!

— Якщо й так, як я продам тобі сонце? — здивувався князь.

— Давай підпишемо договір.

Покликали дяка, який склав договір на пергаменті: так, мовляв, і так, в такий-то день і таку-то годину ясновельможний князь Янтар продає 1 (одне) небесне світило, а саме — сонце, іноземцю на ім'я Темрюк за 1 (один) повний віз коштовностей. Угода укладена добровільно, жодних претензій сторони одна до одної не мають. Підписалися, потисли один одному руки і розійшлися. Кожен радів успішній оборудці.

Князь ліг спати і прокинувся від сильного болю в

горлі. Було дуже холодно. Князь запалив свічку, побачив свої руки і жахнувся: вони були сині від холоду. А у вікно свистів хижий льодяний вітер, і вся підлога була заметена снігом. До речі, сніг князь бачив вперше за останні двадцять років: ще коли був юнаком, бачив це природне явище під час далекого походу, а в Краю Вічного Літа снігу ніколи не було.

Сталося от що. Всю ніч підступний Темрюк плів з куплених променів сітку. Й на світанку, коли сонце з'явилося на горизонті, злий чаклун спіймав його сіткою та поклав у потрійний чорний мішок, який не горів ні в якому вогні. Закинув той мішок на плечі, пробурмотів собі під ніс якісь злі слова, тричі обернувся навколо себе і зник безслідно. А без сонця в тому краї настала вічна зима.

Жителі колишнього Краю Вічного Літа почали хворіти. Багато людей замерзли до смерті, поки народ навчився запалювати вогнища і шити теплий одяг. Вимерз врожай, стало нічого їсти. І величезні сніжні гори відгородили той край від інших князівств. Здолати їх було вище над людські сили. Не здолав ті гори наречений князівни Красави, київський княжич Зореслав. Шість разів йшов у похід до Міста Світанку. Двічі мало не загинув під час обвалів, загубив десятки коней. Всьоме здоровий глузд взяв гору над почуттями, бо ніхто не хотів його супроводжувати.

Казали: «знову даремно всі кінцівки відморозимо».

Сумна і застужена, Красава ходила по столиці й намагалася допомогти людям. Там пригорне до грудей дитину, тут нагодує бездомного селянина, чий віддалений хутір замело снігом. Ввечорі сиділа з батьком у палаці. Вони притулялися один до одного і намагалися зігрітися, але люта зима відбирала тепло навіть у вогнища у терміново побудованому майстрами каміні.

Красава з жахом помічала: люди навколо — навіть батько — хоч і рухаються, хоч і перекидаються двома-трьома словами за необхідності, та поступово стають наче глибами льоду: вічна зима відібрала у них всю радість життя. Оживали й посміхалися, тільки коли вона торкалася їх. «У тебе теплі руки» — казав батько. Мабуть, зберігся на руках той промінець, який вона не схотіла продати чаклуну.

Ввечорі Красава брала спиці та в'язала теплі речі: шарфи, светри тощо. При цьому співала пісні, а іноді молилася. «Святий Миколаю, допоможи нам повернути сонце!» — казала вона про себе, або й шепотіла собі під ніс. Одного разу вона так втомилася ходити по холодному місту, що заснула з клубком ниток на колінах та з молитвою на вустах; а прокинулася від приємного муркотіння. Відкрила очі й побачила, що поряд з клубком, поклавши голівку їй на

руку, лежить сіреньке кошеня. Тепле-тепле.

— Ти дике чи домашнє? — спитала вона у несподіваного гостя.

Кошеня, сполохане, кинулося на підлогу — і клубок впав на нього. Очевидно, ниткова куля здавалася відважному малюку нападником, бо кошеня з бойовим нявканням кинулося дряпати клубок всіма лапами. Двобій тривав кілька хвилин, від клубка не залишилося й сліду. Нитки переплуталися, сплелися у щось, віддалено схоже на маленького чоловічка. І раптом чоловічок підвівся на ноги. Перелякане кошеня відскочило, вигнулося дугою, зашипіло...

— Привіт,— звернувся нитковий чоловічок до Красави,— Мене звуть Думчик. Я ожив від твоїх молитв і думок про те, як допомогти людям.

Красава не знала, що й відповісти. Кошеня — так взагалі втекло через шпарину в дверях.

— Дай мені завдання і дай мені зброю, князівна. Потім можеш на мене покластися!

Дівчина від розгубленості чхнула і почала оглядатись в пошуках зброї.

— Спиці,— підказав Думчик.

Вона підняла з підлоги холодні спиці й вручила їх нитяному чоловічку.

— Мене посвятили в лицарі! — аж підстрибнув

він,— Дякую, моя принцесо!

Красава сіла в своє крісло, наче на трон.

— Тепер скажи, чого ти хочеш,— зажадав Думчик.

— Поверни людям сонце, а мені — нареченого, княжича Зореслава.

— Твоя воля для мене закон! — вигукнув Думчик,— Чекай, скоро матимеш те, що хочеш!

І Думчик стрибнув у вікно. Вітер підхопив його, як перекоти-поле, та поніс невідомо куди.

«Чаклун зник невідомо куди. Вітер несе мене невідомо куди. Отже, вітер несе мене до чаклуна» — наївно розмірковував Думчик і додавав про себе: «Боже, допоможи, щоб це було так».

Поряд з Думчиком крутилися у вихорі сніжинки, буревій свистів й виривав спиці з рук. Але нитковий чоловічок міцно тримав свою зброю, не віддавав її стихії. Внизу крізь мряку можна було розгледіти згорблені фігурки людей, обриси снігових гір, нечасті світлячки вогнищ. Вітер ніс Думчика над покритими льодом ріками, над вимерлими селами, над лісами, де дерева гнулися під сніжним тягарем.

Раптом наш герой побачив величезну снігову груду, що котилася на шаленій швидкості. Прослідкував поглядом її шлях і обімлів: груда летіла навпростець до притрушеного снігом мурашника! Маленькі живі істоти вже відчули небезпеку,

заворушилися, почали розбігатися, але грудка снігу була близько і от-от розчавила би мурашник разом з його мешканцями.

— Зупинись, дурепа! — крикнув Думчик сніговій груді.

— Ш-р-р-розчавлю!.. Не зупинюсь, ш-р-р-р!.. — почулася зухвала відповідь у свисті вітру.

Думчик хутко зачепився спицями за землю, почав ліпити сніжки та кидатись у ту грудку, яка вже була страхітливо близько до будинку мурах.

— Ш-ш-розчавлю! — вперто котилася своєю дорогою снігова грудка і ставала все більшою оберт за обертом. Але з кожним кинутим сніжком грудка все більше відхилялася вбік і зрештою минула мурашник збоку, не зачепивши жодної живої істоти. Думчик відчував кожною ниткою свого тіла схвальні погляди врятованих ним мурах.

Раптом хтось вхопив його за спину, відібрав спиці. Думчика тримав в руках злий чаклун Темрюк.

— Бу-га-га-га! — сміявся Темрюк, — Це ти — остання надія тої впертої дівчини? Це тебе послав їй на поміч Святий Миколай! Безсилий клубок ниток!

З цими словами він поніс ниткового чоловічка та відібрану зброю до печери з високою стелею. На стінах печери були сотні виступів, і мало не на кожному сиділо чорне вороння. Зловісні птахи відкривали й

закривали дзьоби, вряди-годи тихенько каркали, але було відчутно: ґвалт вони вчинити не наважаться, їх стримує якийсь містичний страх перед зловісним дідом в чорному.

— Мої слуги! — широким змахом руки показав чаклун на вороння.

— Що ти тут затіваєш, негіднику?!

— А тобі яка різниця? Зараз я кину тебе у вогнище!

— Просто цікаво.

— Будемо вважати, що твоє передсмертне бажання — дізнатись майбутнє цього краю! Я тобі розповім...

Вони вийшли до великої печери, посеред якої у величезній скляній кулі з товстими стінками було ув'язнено поневолене сонце. Воно шалено світило, викидало протуберанці... З-за стінок темного скла це скидалося на кипіння кави з молоком. Насправді скло було чаклунським, абсолютно холодним і чорним. Та живе світло сонця пробивалося навіть крізь суцільну темряву.

— Отже, незграбна ти вишиванка, знай, що скоро буде! — нашіптував Темрюк,— Скоро я зроблю чаклунське сидло, осідлаю сонце і стану владикою неба. Я буду вищим за Бога! Всіх, хто не вклониться мені, спалю блискавками!

Він труснув Думчика, облизнув піну з губ і

продовжував свою маячню, виблискуючи злими очиськами:

— Я стану Богом. Бог Темрюк, як солодко це звучить! А ви, мої слуги,— звернувся злий чаклун до вороння,— Ви позбиваєте хрести зі всіх церков і виклюєте очі кожному, хто наслідиться дивитись вгору, на мене, а не на землю, собі під ноги, у низькому поклоні мені — володареві неба і сонця!

Темрюк зловісно засміявся... і раптом зойкнув. Потім заволав, випустив Думчика та спиці з рук, почав щодуху чухатись. Сотні мурах вповзли на тіло самозваного «бога» і заходилися його кусати, віддячуючи Думчику за спасіння мурашника.

Думчик ухопився за спиці та схрестив їх:

— Згинь, нечистий!

І чорний одяг раптом впав на землю грудкою нікчемних ганчірок, під якими борсалось щось дрібне. Показався довгий хвіст, блимнули страхом очі-намістинки... Щур вискочив з-під чаклунського балахону і побіг ховатись кудись в куток.

Тріснуло чорне скло. Сонце вирвалось на волю. Воно злетіло вертикально аж на небосхил, розкидаючи камені, що утворили печеру. Але перед тим душа Думчика злилася з душею сонця, хоч згоріли нитки, які були його тілом. Десь далеко почали танути гори снігу, вивільняючи дорогу з Києва до Міста Світанку...

Княжич Зореслав у той день полював на ведмедя. Раптом сонячний зайчик стрибнув йому в очі, й здалося юнаку, що в секунду спалаху він побачив свою кохану Красаву.

Той же сонячний зайчик нагадав князівні про нареченого. Ви, мабуть, здогадалися — то Думчик посилав їм знак, що нема більше перепон для їх зустрічі. Нездоланих сніжних гір більше не було, хоч і не стало вічного літа. Відтоді щороку, а саме — взимку, природа нагадує людям: не можна продавати сонце!

І молодята виїхали один одному назустріч. Зустрілися, поцілувалися... День весілля Красави й Зореслава став вважатись у тих краях першим днем нового року.

І я там був, мед, пиво пив, по вусам текло, аж поки не задзеленчав будильник.

СМЕРТЬ І ОВАЦІЯ

1.

— Як тобі наш новий прем'єр-міністр?

Питання дружини вивело прокурора з напівдрімоти.

Кожен вечір у будні вони вдвох проводили біля телевізора. Поклавши дітей спати, заварювали чай, притишували звук до відмітки «9» і насолоджувалися домашнім затишком. Тулилися поруч у темряві на шкіряній канапі, передавали пульт одне одному. Обнімалися й обмінювалися враженнями від передачі у тьмяному блиманні телевізора, під бурмотіння та цвірінькання каналів, просякнуте слабеньким запахом ванілі, який залишався навіть після того, як чайник був спорожнений.

Прокурор трусонув головою.

— Він ще не прем'єр. Коаліцію в парламенті створили тільки сьогодні, ти ж чула.

— Ну і що? Всі знають, хто очолить уряд!

— Не спрощуй. Попереду велика процедура...

— Любий буквоїде! Його вже висунули! Навіть сам Президент сказав, що кращої кандидатури нема!

— А я не згоден з Президентом! І в Генеральній прокуратурі люди теж не в захваті. Я буваю на закритих нарадах, чую, що робиться. Він хоче підпорядкувати прокуратуру Кабінету міністрів!

— Хіба це така вже проблема? Кому ви підпорядковані зараз?

— Нікому! Затям: ми слідкуємо за дотриманням законності. Для цього треба бути незалежними! — жінка почала сміятися, і він розходився ще більше, — Ніхто з чиновників не має права нас пальцем чіпати! А цей, прости Господи, «реформатор» хоче, щоб всі бандити, які купляють посади міністрів, помічників та радників прем'єра, давали вказівки Генеральному прокурору!

— Не кричи на мене, дітей розбудиш, — прошепотіла вона.

Отримавши запотиличник, прокурор зціпив зуби та демонстративно втупився у екран. Хоча заспаність та втома від робочого дня перетворили його свідомість на кисіль, він ображено продовжував перепалку подумки. «Це антиконституційно!» — думав він, не слухаючи ток-шоу.

— Ви ж розумієте, це антиконституційно, — сказав з надривом Генеральний прокурор на екрані.

Сон як рукою зняло. От він, залізний аргумент — і сказаний в прямому ефірі. Що на це відповість

політичний вождик, зазнайка?

Камера повернулася. Засмагле вольове обличчя з ямочкою на підборідді випромінювало з кадру впевненість та прямоту кожною зморшкою на лобі та блиском темно-зелених очей. Лише тиждень необхідних церемоній відділяв цю людину від прем'єрського крісла.

— Наша коаліція нараховує триста п'ять депутатів. Я підкреслюю — у нас конституційна більшість. Реформа Конституції назріла. Ми повинні побороти корупцію та бюрократичну тяганину в судах та прокуратурі, створити єдине правове поле для влади та суспільства, якщо хочемо побудувати демократичну республіку та добробут в кожній сім'ї,— неквапно промовив майбутній прем'єр і потягнувся за стаканом з водою на столику поряд з його кріслом.

— А языковой вопрос? Вы говорите о демократии, вы все извращаете! — користуючись паузою, перебив хтось за кадром.

— Я б просив не спекулювати на мовному питанні,— миттєво зреагував лідер коаліції та ковтнув води.

— Вы сами спекулируете! — камера переключилася на відомого іноземного журналіста,— Все знают о лояльности к вам этого телеканала. Поэтому передача посвящена таким маловажным

вопросам, как реформа прокуратуры. Людям неинтересно, где какой чиновник сидит. Общество хочет знать, почему ваша одиозная инициатива перевода государственных учреждений на электронный документооборот навязывает всем один язык, вовсе не родной для половины граждан?!

— Дякую за питання. У вас дивні уявлення про електронний документообіг. Але ви повинні зрозуміти, що цифрове діловодство зробить владу більш прозорою і підзвітною перед громадянами. В усьому світі...

— Вы не хотите отвечать на мой вопрос!

На обличчі політика невловимо майнув дивний вираз — чи то гидливості, чи то болі.

— Отвечаю лично вам на ваш вопрос. Вы говорите неправду, электронная система позволяет вести документооборот на любом языке. Между прочим, мы ее закупили у китайцев на честном тендере. Если надо, любое заявление от вас — даже написанное иероглифами — будет оцифровано и рассмотрено в установленные законом сроки!

Студія здригнулася від реготу глядачів, а лідер коаліції знову ковтнув води зі стакана. Його обличчя чомусь почервоніло. Білі губи, розтягнуті у посмішці, злегка тремтіли. Відеорежисер поспішно показав студію загальним планом.

Жінка прокурора стиснула рукою плече чоловіка:

— Слухай, йому зле!

— Та ну тебе. Таких, як він, жодна болячка не бере.

Слово взяв огрядний редактор опозиційної газети:

— Пане депутате — бо поки що ви звичайний депутат, і пропускаєте половину пленарних засідань, чи не так? Не поспішайте відповідати, я не закінчив. — У кадрі на секунду майнув лідер коаліції. Він мовчки й незворушно дивився в камеру. Телевізором знову заволодів красномовний редактор,— Пане депутате, ви вправно тут поагітували за свою технократичну нісенітницю, яку завтра ж зламають хакери з Пентагону, і тоді наша держава остаточно втратить рештки незалежності, які ще не продані за західні кредити. Пане депутате, який претендує на крісло прем'єр-міністра, ви хочете взяти черговий кредит МВФ на свій електронний документообіг, тим часом як переважна більшість трудящих в країні не має доступу до комп'ютера та елементарних навичок роботи з інтернетом. Ви хочете позбавити бідних людей права на звернення до органів влади?! — На екрані знову з'явилося спокійне безкровне обличчя лідера коаліції, але в цьому спокої було щось таке, від чого жінка прокурора просто підскочила з канапи,— Ви розумієте, що ваші безглузді, так звані, «реформи» антисоціальні,

а отже, антинародні?! Розумієте чи ні, скажіть це всім телеглядачам! Не соромтеся!

Потягнулися довгі секунди тиші. Лідер коаліції мовчав.

Ведуча повільно наблизилася до нього.

— Вперше бачу, щоб питання збило його з пантелику,— тихо мовила вона, наче сама до себе.

Вправний оператор показав крупним планом обличчя політика. Немигаючим поглядом він дивився у вічі сотням тисяч телеглядачів. За кадром щось приглушено грюкнуло, розбилося скло, але лідер коаліції навіть не поворухнувся.

Потім почувся зойк ведучої та шум людей. Прямий ефір припинився. Екран став чорним. У темряві щось рипіло, як високовольтний трансформатор.

Чотири великі червоні літери продовжували горіти у верхньому правому кутку телеекрану: «LIVE».

2.

Дізнання затягувалося. Прокурор позіхнув. З тривогою глянув на зелені цифри годинника, який за його проханням інженери вивели на великий екран у студії. Шоста ранку! До позачергового засідання Ради національної безпеки та оборони залишалося усього

кілька годин.

Мобільний телефон він вимкнув після того, як услід за начальством, спікером парламенту, головою президентської адміністрації та ще кількома високопосадовцями щохвилини почали телефонувати нові й нові люди. Всі терміново вимагали усного звіту. Коли хтось представився шофером пана депутата, терпець урвався.

Зсередини, тим більше у напівтемряві, студія не викликала захвату, як на екрані під час ток-шоу — така блискуча і модерна. Футуристичний дизайн зблизька виглядав тим, чим був насправді — незграбним нагромадженням декорацій. Штучний амфітеатр розташувався посеред знімального павільйону з пошарпаними сірими стінами. На лавах для глядачів в очікуванні допиту спали свідки. Від найменшого руху сплячих пластикові панелі здригалися. Перевертання ж з боку на бік супроводжувалося неприємним сухим скреготом.

Три виходи та коридор охороняли міліціонери. По розвішеним на стінах покажчикам зі стрілками він знайшов туалет. Підійшов до умивальника, глянув у дзеркало. Побачивши свої червоні заспані очі, скривився. Ввімкнув холодну воду, підставив руки «човником». Хлюпнув водою в обличчя, витерся носовичком.

У студії на місці референта його чекав ввімкнений ноутбук з недописаним рапортом на екрані та охайний стос протоколів. Іноді заходили міліціонери, виводили людей та приносили нові протоколи. Допит та обшуки відбувалися на другому, п'ятому та сьомому поверхах сусіднього адміністративного корпусу, в конференц-залах. Почерк слідчих, на жаль, часто був далеким від каліграфічного.

Отже, наступний протокол.

«Я, старший оперуповноважений»... це пропустимо... допитав помічницю ведучої... 22 роки, а вже працює на телебаченні...

«Коли ви усвідомили, що він при смерті?» — питає старший оперуповноважений.

«Стакан випав з його рук і розбився. Прем'єр на це ніяк не відреагував. У стакані була звичайна мінеральна вода, яку я налила з пляшки перед початком передачі. Я не знаю, хто його отруїв» — відповідає дівчина.

Все плутає. Лідер коаліції — це ще не прем'єр, а смерть сталася внаслідок серцевого нападу. Про отруєння не може бути мови. Принаймні, якщо вірити медикам.

Прокурор замислився над тим, які несподівані фактори впливають на життя та смерть людини. Перед тим, як повернутись до роботи над рапортом, звично

«прокрутив» подумки телефонну розмову з лікарнею швидкої допомоги. Пам'ять у нього була чудова, діалоги фіксувалися дослівно.

Наймогутніший політик країни помер, бо «швидка» зламалася дорогою до лікарні. Банальна несправність: вийшов з ладу акумулятор. Півгодини затримки — і жодного шансу на реанімацію. Передавши факсом свій висновок, головний лікар почав плакаться:

— Торік Міністерство охорони здоров'я просило оновити машинний парк. Наш небіжчик публічно звинуватив міністра у змові з імпортером мікроавтобусів...

— Навіщо?!

— Бо намагався нав'язати міністерству «вітчизняного виробника»! Я чув, що приватно він сказав міністру: «Ці гроші потрібні перш за все здоровим підприємцям, а не хворим утриманцям». Хворі утриманці — це наші літні пацієнти. Я не здивуюся, якщо політики свідомо доводять їх до смерті, щоб платити менше пенсій. Здорові підприємці — це спонсори його партії. Вони збирають з імпортних деталей сумнівної якості дешеві фургони, не пристосовані для медичних цілей. Туди прикручують ліжко, аптечку і просте обладнання на зразок крапельниці. Цей непотріб вони звуть «вітчизняним

реаніmobілем»!

— Невже?

— Саме так! Тому в міністерстві вирішили: краще залишити стару техніку, ніж купляти велосипеди з квадратними колесами. А стара техніка недосконала, часто виходить з ладу. Повірте, нормальний реаніmobіль не зламався б на рівному місці. Навіть якщо б затримувався чи не міг їхати, в ньому все одно було б обладнання та препарати, щоб врятувати людину. Не кажучи вже про резервний акумулятор. Я проходив практику в Мельбурні, бачив на власні очі, як там працюють. В нормальному реаніmobілі інфарктник був би доставлений у лікарню вчасно і залишився б живим. Але нам не дали купити нормальні реаніmobілі. Небіжчик отримав те, що заслужив...

— До речі, все це — таємниця слідства,— обірвав прокурор,— Раджу тримати язика за зубами.

3.

Генеральний похмурнішав з кожною прочитаною сторінкою рапорту. Кілька разів він кидав документ на стіл і свердлив гнівним поглядом підлеглого, але за кілька секунд продовжував читання. Із дзвонами маятникового годинника його рухи пришвидшилися. Пропустивши кілька сторінок, він уважно прочитав

резолютивну частину. Взяв у руки теку з підшитими матеріалами дізнання. Загнувши куток, одним рухом прогортав сторінки.

— Сьогодні вночі я зателефонував прокурору столиці. Попросив його рекомендувати виважену і скептичну людину для розслідування нещасного випадку,— Генеральний говорив тихо, майже шепотів,— Ви підводите нас. Не було потреби опитувати і обшукувати людей. Містом вже повзуть чутки про політичне вбивство!

— Ми повинні перевірити всі версії.

— Запам'ятайте: серед всіх цих папірців,— генеральний хлопнув долонею по теці,— лише один папірець має вагу. Це висновок про природну смерть від серцевого нападу.

— Є підозрілі обставини.

— Я їх не бачу.

— По-перше, тіло. Слідству не дозволили розтин.

— Родина померлого зажадала негайної кремації. Президент підтримав, щоб уникнути чуток про вбивство. Що ще?

— Старий реанімобіль. Чомусь на момент виклику обидва нові реанімобілі поїхали за викликами екс-міністра культури та народного артиста. Єдиний гелікоптер лікарні швидкої допомоги напередодні передали в оренду продакшн-студії для виїзних

зйомок у горах. Перевіркою встановлено, що сучасну медичну техніку міг відволікти директор того ж телеканалу...

— Що за смішна конспірологія!

— ...бо саме він, за показами свідків, на поліг на оренді гелікоптера та зустрічався в той вечір з впливовими людьми, які майже одночасно викликали «Швидку».

— Це непрямі... Ні, це навіть не докази!

— І ще одне. Помічниця ведучої сказала в своїх показах, що не вона отруїла померлого. Однак півтори години потому приїхав її адвокат і передав заяву про відмову від показів. Казав, що клієнтка дізналася про справжню причину смерті та не хоче сіяти паніку. Більше того, він намагався забрати у мене оригінал протоколу! Я зацікавився персоною адвоката і виявив, що він нещодавно захищав директора телеканалу по кількох справах про адміністративні правопорушення.

Генеральний ривком вскочив з-за столу.

— Годі! — заволав він, — Я розумію, чого ви хочете. Ви надумали зробити кар'єру на гучній справі. То буде вам кар'єра! Тільки закрийте цю справу!

Прокурор спокійно склав руки на столі, наче школяр на заняттях.

— Чи приймете ви зараз усний рапорт про тиск на слідство? Або мені написати його і подати через

канцелярію?

Генеральний заляк.

— Вам мало столичної прокуратури? Хочете в генеральну? Хочете на моє місце?! — він покvapливо розшив теку з матеріалами дізнання і витяг висновок медиків. Зігнув навпіл, поклав у кишеню. Решту паперів кинув прокуророві,— Забирайте це. Щоб я вас більше не бачив!

— Ви забуваєте: нас обидвох запросили на засідання Ради національної безпеки та оборони. Ви доповідаєте, а я маю відповісти на питання.

— До біса! Ваша маячня нікому не потрібна!

— Я можу звернутися до журналістів...

— Геть! Тепер мені доведеться виступати без папірця. Чекайте за дверями, вас викличуть...

Чекати довелося недовго. Секретар Генерального підняв слухавку, щось черкнув, дав йому папірець і показав пальцем на двері.

На папірці було написане прізвище директора телеканалу та слова: «Театр оперети. 14:30. Ложа № 4».

— Що це таке?

— Шеф вирішив допомогти слідству. Ви пропустите засідання Ради національної безпеки та оборони з поважних причин.

— З яких причин?!

— Доручення Генерального прокурора,— з

принтера виповз аркуш, який секретар припечатав факсимільним підписом,— От, беріть. Вам призначена зустріч зі свідком. Явка — обов'язкова.

4.

Донька прокурора лизала морозиво і часто оглядалася по сторонам. А подивитись було на що. Театр оперети заповнили нарядні, веселі люди — наче вони самі відчували себе акторами й пришли сюди показати себе. Яскраво-жовте світло люстр запалювало візерунки на стінах і вкривало, наче сусальним золотом, кожного гостя.

— Любий, я тебе не впізнаю. Ми не були в театрі сто років! — сказала жінка. Він поцілував її:

— Дякуй моєму начальству за контрамарку. До речі, вас посадять у партері.

— А ти?

— Боюся, я пропущу виставу. Мені призначено важливу зустріч.

У четвертій ложі нікого не було. Він вийшов, подивився на номер ложі. Глянув ще раз на цидулку від Генерального. Переконався, що помилки нема. Сів у бархатне крісло. Знайшов у сусідньому кріслі програмку та бінокль, посміхнувся. Отже, його чекали.

Погасло світло. Почалася вистава. Судячи з

програмки, це був жартівливий детективний спектакль модного автора. По сюжету, сищик закохався у дружину вбивці. Та знає, що її чоловік – злодій, однак не наважується про це розповісти прямо і робить незрозумілі, смішні натяки.

У антракті він вийшов на балкон другого поверху. Випалив цигарку, поспілкувався з оглядачем журналу про культурне життя. Оглядач скаржився, що міська рада дає мало грошей, а редактор випишує собі несусвітні гонорари. Повернувся у ложу.

Спектакль продовжувався. Сищик врятував кохану від отруєння, але ніяк не міг здогадатись, хто стоїть за замахом. Прокуророві ледве вдавалося стримуватись від гучного реготу. Він міцно затиснув рота долонею і потихеньку пирскав. З його очей лилися сльози.

За спиною відчинилися двері. Вусатий директор телеканалу поманив прокурора рукою. Вони мовчки вийшли з ложі, спустилися на перший поверх. Довго ходили лабіринтом коридорів. Директор зупинився у якійсь підсобці за кулісами. Перебираючи в голові всі питання до нього, прокурор незчувся, як втратив орієнтири: вийти звідси самотійно він вже не міг, не пам'ятав дороги.

– Наша розмова суто неофіційна, – попередив директор, – Для протоколу хочу зазначити, що я

відмовився свідчити проти себе на підставі шістдесят третьої статті Конституції.

— Це все?

— Ні, це тільки початок. Тепер, коли з формальностями покінчили, ми можемо спокійно поспілкуватись. Сідайте,— він жестом показав на ряд стареньких стільців у стіни.

Увійшла якась дівчина і вручила директору дві пляшки мінеральної води, швидко зникнувши у темряві за дверима.

— Вибирайте,— запропонував директор.

— Дякую, не хочу,— відказав прокурор. Телевізійник знизав плечима, відкоркував пляшку й ковтнув,— Ви самі не боїтесь отруїтись?

— Пане прокурор, наша політична зірка згасла від серцевого нападу. Подобається це комусь чи ні, але в газетах вже опублікована причина смерті. І телебачення сказало свій вирок. Слідство закінчилося, справа закрыта.

— Не бачу зв'язку між телебаченням та слідством.

— Все просто, пане прокурор. Ми живемо у штучній реальності. Важливо тільки те, що потрапило в ефір. Слідство, яке суперечить моїм новинам — це просто корупційні фальсифікації. Завданням справжнього слідства є покарання злочинців, які вже названі журналістами.

- Слідство покликане встановити істину.
- Хіба? Кому потрібна ваша істина? Країну роздирають на шматки амбітні самозакохані дурні, кожен з яких хоче прославитись своїм правдолюбством і принциповістю. І люди вірять цим дурням!
- Про кого ви кажете?
- Про того, хто грає не по правилам. Про того, хто спробував публічно контролювати рух бюджетних коштів. Про того, хто хотів розповісти суспільству, як рухаються документи в коридорах влади. Ви самі не можете не розуміти, наскільки небезпечна одна тільки ідея цього пройдисвіта підкорити прокуратуру Кабінету Міністрів!
- Я... не знаю, що вам на це сказати.
- Вірно, не знаєте. Бо ви — один з мільйонів, чию свідомість формуємо ми. В умовах інформаційного хаосу влада може вижити тільки у контрольованому просторі тем і новин, визначених сильними світу цього. Це вистава, пане прокурор. Вистава, сценарій якої пишемо ми. Від початку до кінця, від смерті героя до висновку слідства.
- Ви арештовані за підозрою у вбивстві.
- Правильно, пане прокурор! Ви хочете стати головним героєм вистави — і станете ним! Наша п'єса розрахована на честолюбних акторів. Хто хоче грати

головну роль, обов'язково її гратиме!

Прокурор схопив директора телеканалу за лікоть і потяг до дверей. У нього боліла голова.

— Всі виходи перекриті,— шептав прокурор,— Ти не втечеш. Пішли!

— Я і не думаю чинити вам спротив. Навіщо псувати комедію? Ви в своєму амплуа!

Двері, коридор. Ще одні двері. Попереду наростав якийсь шум. Це був... сміх. Прокурор зупинився.

— Чого зволікаєш? — директор телеканалу теж посміхався,— Вперед, герой! Твій вихід!

І, не встиг прокурор усвідомити, що відбувається, його виштовхнули на сцену. Красуня-блондинка, коханка сищика, бігла до нього з ножом:

— А от і злодій! Ти для мене поклав миш'як у склянку з вітаміном! Що скажеш, вбивця злий, щоб виправдати себе?!

«Сталося непорозуміння» — хотів сказати він. Але губи не слухались.

— Мовчиш?! Тоді наважусь вперше сказати всім, хто чоловік мій. Злодій! Прийми цей справедливий вирок. З помсти за безчестя тобі я буду і суддя, і кат!

Біль пронизав серце. Прокурор лежав на сцені й не міг покликати на поміч.

Глядачі продовжували сміятись та плескати долонями. Серед них аплодувала виставі його жінка.

Оплески заглушили зойк доньки: «тато на сцені, його вбили!». Підвівшись з крісел, глядачі влаштували овацію.

Прокурор помирав і бачив краєм ока, як жінка у другому ряді партеру весело пояснює доньці: театр — не життя, актор — не тато. Згори прямо на нього опускалася завіса. В очах потемніло. Назавжди.

5.

— І останнє повідомлення нашої програми новин. Вчора на прем'єрі вистави «Мій коханий вбивця» у Театрі оперети помер від обширного інфаркту районний прокурор. Він був керівником слідчої групи, що розслідувала нещасний випадок з колишнім лідером коаліції, який помер від серцевого нападу в нашому прямому ефірі. Перед смертю прокурор доповів, що розслідування закінчене. Щоб заспокоїти людей і припинити безглузді чутки про політичне вбивство, прокурор-театрал демонстративно пішов відпочивати. Навіть зіграв у виставі другорядну роль — останню в своєму житті. Жінка прокурора розповідає, що чоловік зі школи захоплювався художньою самодіяльністю. Цього разу, очевидно, хотів зробити їй сюрприз. Успіх був шаленим. Фінал спектаклю глядачі зустріли овацією. Лікарі кажуть: серце не витримало

шквалу емоцій. Наші джерела в Адміністрації Президента повідомляють, що прокурор буде нагороджений посмертно орденом «За заслуги» III ступеню.

ПІДРУЧНИК КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2014 рік. Китайська армія в Україні орендує мільйони гектарів сільгоспугідь, будує порт, житло, транспортні магістралі. Я дістаю з підшивки старих газет «Правдошукач» за березень 2009 року, перечитую оповідання «Підручник китайської мови» і відчуваю себе пророком...

*

2009 рік. В Росії — нова літературна хвиля. Одна за одною видаються книги, які розповідають про російсько-український військовий конфлікт. Ось вони: Глеб Бобров, «Эпоха мертворожденных»; Федір Березін, «Война 2010. Украинский фронт»; Максим Калашников, Сергей Бунтовський, «Независимая Украина. Крах проекта»; Георгій Савицький, «Поле боя — Украина. Сломанный трезубец»; Олександр Сєвєр, «Русско-украинские войны»...

*

Коли цокотить старий дзигар, плин часу оживає.

Може здатись, що ви осідлали невидимого велетенського іноходця, який обережно переставляє копита-стовпи. Підкови дзвінко б'ють о бруківку історичного шляху, спливає хвилина за хвилиною у подорожі, де нема повороту назад. Замислившись над цим, можна забути про все на світі, але кожні шістдесят кроків кінь струшує головою, і дзвенять брязкальця на збруї, виводячи з філософічного трансy.

— Час відпочивати, пані Президенте,— Голова Секретаріату наблизився нечутно.

Вона відклала підручник китайської мови і пробурмотіла щось собі під ніс.

— Які новини, Сашко?

— Маоїсти взяли Єкатеринбург і рушили до Пермі. Нам стало відомо з власних джерел, що вибори нового Патріарха перенесуть в Київ. Всі налякані арештом Кирила під час антикитайської проповіді в Хабаровську і вважають, що столиця давньої Русі є більш безпечним місцем, ніж Москва.

— Що з Верховною Радою?

— Ваш законопроект про офіційні мови застопорився у профільному комітеті. Щодо китайської мови ніхто не сперечається, а от навколо російської одні скандали.

— Може, розповісти їм про план Великого Об'єднання?

— Наш консультант не радить. За п'ять хвилин все знатимуть в американському посольстві.

— Чим він зараз займається?

— Нічого нового. Шукає ту дівчину...

Президент посміхнулася.

*

Смаглявка з'явилася Костянтину уві сні, коли їх група вела розкопки на Волині. Вона бгала в руках велику грудку глини, так як бард перебирає струни своєї гітари, а до того ще й співала пісню невідомою мовою. Мідні браслети на зап'ястях погойдувалися в такт.

У її вправних руках глина перетворювалася на щось подібне до циліндра. Але Костянтин знав, що то не циліндр, а трипільська ваза. У дівчини були зелені очі під прямими бровами, вузьке довге обличчя з виразним носом, чорняве волосся хвилями, родимка на шії й під нею намисто з білих камінців.

У тому сні Костянтин довго дивився, як вона робить ту вазу і наспівує. Він думав над тим, як освідчитись в коханні, не знаючи її мови. А дівчина в цей час не звертала на нього уваги. Потім підвела очі, їх погляди зустрілись, і в її очах він дивовижним чином угледів ставок, покритий ряскою, й таємничий камінь в глибині ставка. Після того він прокинувся.

Хлопці сміялися з нього, коли він розпитував місцевих про всі навколишні водоймища, щоранку приходив до табору як водяник, весь у водоростях та з запахом болота, з маскою для підводного плавання на лобі. Через тиждень, однак, Костянтин знайшов те, що шукав. Він приніс здобич, загорнену у ворох газет, сховав у своєму наметі і нікому, крім професора, не показував.

А потім за археологом та його знахідкою прилетів гвинтокрил Служби Безпеки України.

*

Жовтий овальний камінь з вибитими на ньому письменами кинув у ставок сільський голова, щоб приховати від загарбників під час другої світової війни. Традиція вимагала від людей зберігати давню реліквію й тримати в таємниці факт її існування.

Текст, нанесений на камені, важко було розшифрувати. Архаїчна мова, давні ідеограми... Втім, скоро Костянтин зрозумів, що це – давній договір між китайським імператором Хуан-Ді та вождем союзу вільних племен Арати.

У Хуан-Ді було три десятки синів чи близько того. Один з них мав непереборну пристрасть до мандрів, бо якийсь мудрець сказав йому: хто об'їде всю землю, той стане безсмертним. Син імператора з невеличким

загоном відправився у подорож, кілька років топтав гори і степи, перепливав та переходив бродом річки... Зрештою він загубив дорогу додому.

Блукаючи в тих місцях, де зараз знаходиться місто Київ, син Хуан-Ді став гостем одного з трипільських поселень, навіть полюбив доньку вождя племен Арати й одружився з нею.

Вождь взявся допомогти горе-мандрівнику. Його народ був допитливим й легким на підйом, тож в усних переказах навіть діти приблизно знали весь доступний світ – від Єгипту до Китаю. Один мудрець, що вмів шукати шлях, орієнтуючись по зіркам, погодився бути провідником молодят.

Дорогу подолали без особливих проблем. Імператор Хуан-Ді так зрадів щасливому поверненню сина, що запрягнувся укласти вічний союз з племенами Арати. Про це був складений договір, гінці ще кілька разів подорожували від гір Куньлунь до Дніпра і назад з подарунками та посланнями.

*

Михайло Петрович увійшов до кабінету Костянтина, відзначив зосереджене обличчя учня і став терпляче розглядати книжкову шафу. Серед енциклопедій, наукових праць, довідників він побачив на верхній полиці й свою товсту монографію.

Костянтин продовжував напружено вдивлятися у монітор, швидко шарудів мишею й настукував шалені акорди на клавіатурі. Професор підійшов ближче й побачив, як на екрані відкриваються та закриваються віконця то антропологічних каталогів, то сайтів знайомств.

— Шукаєш її? — спитав Михайло Петрович.

— Авжеж.

— Мене просили з тобою поговорити. Справа навіть не в тому, що ти на робочому місці бавишся розважальними сайтами. Я ж поділився з тобою міркуваннями, що той сон, скоріш за все, був блискавкою з глибини віків, виявом генетичної пам'яті...

— Я прочитав договір,— з нажимом відповів Костянтин,— Я допоміг провести переговори з китайцями і працюю над Великим Об'єднанням. Коли мене призначали радником Президента, обіцяли, що я вільно плануватиму свій робочий час. В чому проблема?!

— Очевидно, проблема в тому, що думки про давно померлу дівчину заважають тобі зосередитись на роботі.

— Вона жива! Я відчуваю це! Якщо я не думатиму про неї, не зможу жити і працювати...

Михайло Петрович покачав головою. Кинув

прощальний погляд на триметрову фотокопію договору, що прикрашала стіни, й на стіл учня, де поряд з комп'ютером стояла чашка зеленого чаю й лежала газета.

Мокре коло від чашки розплилося на газетному заголовку: «Народ, натхненний ідеями Мао, бореться за комуністичний уряд». Заголовок був надрукований великими червоними ієрогліфами, під ним – чорна комашня російського перекладу. Це була «Народна Робітнича та Солдатська Правда», газета Хабаровського крайового комітету Комуністичної Партії Китаю.

«Там, в Кремлі, хотіли вийти з кризи, понизивши зарплатню та соціальні гарантії людям. От і розплата» – подумав він, закриваючи за собою двері.

*

Спеціальний представник уряду КНР приїхав до Києва наступного дня після того, як нота про археологічну знахідку надійшла в китайське посольство. Приймали гостя у будинку з химерами.

Він сів у крісло за круглим столом навпроти Президента. За його спиною стояли двоє радників, за спиною Президента – голова Секретаріату і радник Костянтин. Репортерів тут не було.

Китаєць склав на столі свої руки, маленькі, сухі, різкими гортанними складами виголосив промову.

— Пан Вень вітається. Він каже, що повага до предків є одною з традиційних цінностей китайської культури, що б не казали з цього приводу вороги і наклепники,— переклав Костянтин,— Пан Вень каже, що Хуан-Ді є легендарним імператором, якого поважають сотні мільйонів китайців, і його волю ніхто не посміє порушити навіть зараз, в епоху великих змін, коли люди побороти землю і небо. Тому Китайська Народна Республіка визнає договір між Китаєм та Україною, підписаний більше ніж два тисячоліття тому. І це означає, що Україна стане частиною плану Великого Об'єднання.

— Будь ласка, скажіть панові Веню, що ми раді конструктивній співпраці між урядами Китаю та України. Ми щиро раді приймати китайських дипломатів в Києві. Спитайте також, що це за план, про який він каже,— попросила Президент.

— План Великого Об'єднання передбачає допомогу Комуністичної Партії Китаю революційним прагненням народу, робочого класу та селян східної частини Євразійського континенту. Нам відомо, що всі волелюбні люди Сходу мріють побороти клас беззаконних експлуататорів, який живе в хорах в Москві, приятелює з товстосумами Уолл-Стріт і

Вашингтону та продає буржуазним імперіалістам своїх людей, наче скотину. Народ Сходу не має терпіти таке знущання. Народ Сходу хоче установити у себе комуністичний державний устрій!

— Тобто, йдеться про об'єднання з Китаєм... Народу східної частини Російської Федерації... Хм, без згоди Кремля... А монголи, очевидно, не заперечують?

— Пан Вень каже, що ви все правильно зрозуміли. За його словами, йдеться про припинення агресивних планів окремих безвідповідальних кремлівських чиновників. Буде нанесено випереджувальний удар. Таким ударом, каже пан Вень, стане заохочення революційного руху на цікавих для КНР територіях. Уряд Монголії підтримує цей план, бо дуже стурбований польотами над їх територією російських розвідувальних безпілотних апаратів та масовою контрабандою зброї і наркотиків з Росії. Також Монголія занепокоєна тим, що один відомий опозиційний політик, маючи підтримку в кримінальних колах, почав виступати за вхід Монголії до СНД. Така проблема, за даними пана Веня, є не тільки у Монголії.

Президент замислилась. На днях у доповіді Служби Безпеки України промайнула інформація щодо вербовки бойовиків у Аланії російськими спецслужбами. Найманцями збиралися укріпити

радикальні сепаратистські рухи в Донецьку. Грузинський президент під час офіційного візиту півроку тому теж натякнув, що йому відомо про плани нападу на Україну.

— Спитайте пана Веня, в чому проблема китайсько-російських відносин. Здається, раніше вони знаходили спільну мову.

— Пан Вень каже, що, на жаль, між Сполученими Штатами Америки та Російською Федерацією укладено таємний договір про розподіл сфер впливу в світі. Уряд Китайської Народної Республіки витратив багато грошей і загубив кількох висококласних агентів, поки вони нарешті отримали копію цієї карти.

Китаєць встав з крісла і простяг руку. Один з помічників дав йому складену в кілька разів карту. Пан Вень розгорнув її на столі.

— Він каже, що синім позначено сфери впливу Росії, а червоним — сфери впливу США. Мовляв, Китай повністю синій і так само синя Україна,— перекладав Костянтин пояснення китайця. Той тицьнув пальцем на синій кружок з підписом «Kiev»,— Пан Вень каже, що зі свого боку Китай пропонує поділити Росію на китайську та українську зони впливу. Таким чином відродиться давня держава Київська Русь. Це має бути прекрасною відповіддю на вашингтонсько-кремлівські імперіалістичні плани.

— Нагадайте панові Веню про атомну зброю,— з сумнівом сказала Президент.

— Пан Вень каже, що централізована система керування атомною зброєю в Росії обладнана китайською технікою, таким чином керівники уряду економили державні кошти собі на користь. Продана корупціонерам техніка має деякі особливості. Спецслужба Китаю готова коли завгодно заблокувати всю атомну зброю в Росії. Крім того, пан Вень натякає, що вплив Китаю на російську політику більший, ніж можуть здогадуватись у Кремлі.

*

— Пані Президент, з Вами хоче поговорити Посол США.

— Сашко, чого він хоче?

— За нашими даними, припинити Велике Об'єднання.

— Скажіть йому: одразу, як тільки Україну приймуть в НАТО.

— Це ж нереально!

— Отож. Я думаю, скоро вони пожалкують, що продали нас Росії.

*

Володя піднявся несподівано рано, почувши постріл. Піднявся з ліжка, потримався руками за голову, що страшенно боліла з похмілля. Глянув на годинник: шоста. Визирнув у вікно. Все було як завжди, тільки на одному з балконів у будинку навпроти висів жовто-блакитний прапор.

Він одягнувся і вийшов на вулицю. На дверях «хрущівки» було приліплене свіже оголошення: *«Уважаемые москвичи! На чрезвычайном заседании Государственной Думы России возрождено государство Киевская Русь со столицей в Киеве. По всем вопросам местного значения обращайтесь к руководителю временного московского княжества на улице Арбат. Выборы московского князя состоятся в ближайшее время. Государственная Дума приняла решение о самороспуске, после чего выяснилось, что в ее состав входило конституционное большинство андроидов китайского производства. Патриарх Всея Руси из своей резиденции в Киеве благословит новые исторические события в 10 часов утра по всем каналам телевидения».*

На лавці біля під'їзду палив цигарку хлопець в камуфляжі.

— Что это? — спитав у нього Володя.

Солдат знизав плечима. Володя побачив у нього

на грудях жовто-блакитну нашивку.

— И ты оккупант?!

— Ні, мене з примусової служби відпустили тутечки під Москвою. Це рішення ради солдатських депутатів. Сьогодні за одну ніч комуняки розпустили армію, забрали військову техніку та відбули з нею за Урал, де хазяйнують китайці. Потім приїхала українська міліція і навела порядок. Тепер я можу повернутись додому, до матері. І нареченої, що чекала більш ніж рік.

Солдат кинув цигарку на землю, затоптав, витягнув з кобури пістолет і вистрілив у повітря з криком:

— Слава Україні!

*

В Секретаріаті Президента Костянтин глянув на дзигар і зняв окуляри. Встав з-за робочого столу, де всю ніч вів переговори з китайцями, зробив кілька фізичних вправ. Ввімкнув телевізор.

— У Москві почався перший легальний Марш Незгодних за останні роки,— почувся голос диктора,— Колишній президент, голова уряду з міністрами і численні чиновники вийшли на Червону площу. Вони вимагають виключення зі списку мов, які обов'язково має знати державний службовець, китайської мови.

Кажуть, що її важко вчити. Нагадуємо, що Верховна Рада Київської Русі визнала офіційний статус російської і китайської мов у нашій країні, хоча найвищий статус державної залишається за українською мовою.

Костянтин раптом заляк: він побачив на екрані зеленооку дівчину. На титрах значилося: «Іляна Докія, секретар в.о. князя Московського». Дівчина посміхнулася і сказала:

— Мене дивують вимоги цих людей. Схоже, вони зважилися на бунт проти дао, перебуваючи на державній службі! У відповідності до демократичних стандартів та Конституції Київської Русі Марш Незгодних було дозволено. Але разом з дозволом організаторам надіслали підручник китайської мови. Ми сподіваємось, що претенденти на керівні посади в нашій державі підвищать рівень своєї культури найближчим часом.

ЯК ПОСВАРИЛИСЯ ДІД МОРОЗ ЗІ СНІГУРОНЬКОЮ

Цілий рік Дід Мороз відпочивав: читав книжки, дивився телевізор, годував рибою маленьке полярне ведмежа — подарунок, від якого відмовилися в одному зоопарку. Пробував навчити його людській мові. А восени, коли наблизилися холоди і червоне та жовте листя впало з дерев на землю, він сів нарешті у покриті інеєм крісло-качалку і задумався над тим, що скоро — Новий Рік.

— Що ми подаруємо людям на це свято? — спитав він уголос.

— Те, що вони просять у листах до тебе, звичайно! — відгукнулася Снігуронька.

Ображено засопівши, у розмову втрутився вождь гномів Фінгер — хитрий бородатий чоловічок ростом з палець, що страшенно заздрих дідові Морозу за те, що всі його люблять.

— Треба подарувати цукерки. Я завжди дарую цукерки гномам на Новий Рік,— сказав Фінгер, не перестаючи смоктати карамель.

Вождь гномів не вмів робити чудеса, як Дід

Мороз, але у нього була карамельна фабрика. І він вирішив дарувати цукерки зі своєї фабрики всім людям на Новий Рік, щоб його полюбили більше за Діда Мороза.

— Але мені подобається ідея Снігуроньки,— зауважив старий Дід Мороз.

— Шефе, щоб здійснити всі новорічні бажання, треба прочитати всю нашу пошту. Це мільярди листів! Щоб їх прочитати, гноми повинні були днями і ночами протягом року розгадувати дитячі каракулі. Звичайно ж, ми не могли цим займатись, бо у гномів була більш важлива справа: ми виготовляли карамель.

— Які ж ви ліниві! — вигукнула Снігуронька.

— Ми робили все, що могли,— підстрибуючи від збудження, скоромовкою виправдовувався гном,— Деякі з листів ми прочитали. Ті, які від VIP дітей.

— Яких дітей? — не зрозумів Дід Мороз.

— Від дітей дуже важливих персон, багатих і вередливих. Усі інші діти будуть щасливі отримати в подарунок звичайні солодощі та листівку з поздоровленням. А VIP-дітям цього буде мало. От їхні бажання ми здійснимо в повному обсязі!

Дід Мороз посміхнувся:

— Фінгер, а ти дуже передбачливий.

— Дітям вже набридли солодощі! — розлютилася Снігуронька,— Карамель псує зуби. Лікуватися у

стоматолога потім дуже боляче! Я сама подарую дітям все, що вони хочуть.

І вона пішла геть з пломбірно-шоколадної фортеці Діда Мороза, розташованої десь серед найхолодніших Карпатських вершин. Ще й грюкнула дверима.

Старий дід тільки зітхнув. В дитинстві його онучка була більш слухняною, а як виросла, то одразу почала з ним сперечатися...

Скоро прийшов Новий Рік. 31 грудня Дід Мороз сидів з гномами у коморі замку і готував подарунки. Він брав з великого ящика целофанові кульки і клав туди карамель, а гноми надписували листівки, іноді відволікаючись, щоб почесати у густих кучерях за великими волосатими вухами. Листівки були такими:

«Шановний Петрику! Ми отримали листа з твоєю найбільшою мрією, але, на жаль, не встигли його прочитати. Пам'ятай, що цілеспрямованість і старанність, а також добрий новорічний настрій – це все, що тобі потрібно. Ти сам зможеш добитися здійснення своїх бажань! А щоб новорічний настрій поселився в твоєму серці, смокчи карамельки фірми КФГ, тобто – Кондитерської Фабрики Гномів. Щиро твій, заступник Діда Мороза гном Фінгер.»

Снігуронька тим часом, забравши з гаража діда повозку, запряжену літаючими оленями, мчала високо в небі над всіма містами і селами світу.

— Що ти хочеш? — її клич заставав зненацька мільйони людей.

Так Снігуронька гукала дзвінким голосом до всіх без винятку. Якщо ти вірив у новорічне диво, якщо піднімав голову і бачив Снігуроньку на срібних санях серед сніжних хмар-заметів, якщо міг одразу відповісти, не замислюючись, чого ти хочеш — всі твої бажання здійснювались. Однак тих, хто був готовий відповісти, виявилось дуже мало: близько тисячі хлопчаків і дівчат, сім клоунів та один самотній поет...

Дід Мороз скоро помітив, що Снігуронька угнала його повітряні сані. Думав телефонувати в міліцію, але побоявся: транспортний засіб, мабуть, знайдуть не скоро, а потім ще й арештують онучку...

— Гноми, що робити? — спитав він.

— Відвезіть подарунки на поштамт. Хай поштарі паряться, хоч у цей Новий Рік відпочинете, діде! — сказав Фінгер.

— Ні, діти чекають на Діда Мороза. Я не можу їх розчарувати. Але відправ поштою хоч частину дарунків — боюся, я не до всіх встигну...

З цими словами Дід Мороз сів у старий літаючий «Запорожець» і помчав до новорічних ялинок. Навіть

забув про свій святковий червоний костюм, бо раніше онучка одягала його в дорогу.

«Запорожець» був дуже заїжджений, з антирадаром старого зразка. Тому його швидко виявили сучасні комп'ютери на одній з військових баз. Коли Дід Мороз пролітав над Говерлою, його взяли в облогу десять винищувачів і змусили приземлитися.

По злітно-посадковій смузі військового аеродрому до «Запорожця» наблизився бронетранспортер. «Водій, вийдіть з машини і покладіть руки на голову!» – гаркнули сталеві гучномовці. Прихопивши мішок з подарунками, Дід Мороз вийшов з машини. Він широко розставив ноги і поклав руки на голову. По його боках пробіглися чийсь жорсткі руки, пошарили в кишенях.

– Можете обернутися!

Перед ним стояв генерал у сірому кітелі. Сніжинки падали на золоті погони і танули, застрягали у сивому короткому волоссі генерала і у довгій білій бороді Діда Мороза.

– Ми змушені вас арештувати – сказав генерал, – У вашій машині вилучено паспорти на ім'я Діда Мороза, Санта Клауса, Святого Миколая та інших. Всі з однією фотографією – очевидно, фальшивки. Що ви на це скажете?

Дід Мороз мовчав.

— Крім того, ви ніяк не можете бути Дідом Морозом, бо, за нашими даними, той пропав без вісти. Моя донька просила у Діда Мороза кошеня, а отримала кульок карамелі і якусь дивну листівку від гнома Фінгера. У вашому так званому мішку з подарунками ми знайшли кульок цукерок, підписаний «VIP». До складу цукерок, як каже наш експерт, входять гашиш і марихуана. Ви, очевидно, терорист! Ну, скажіть, де ви тримаєте Діда Мороза, якого підступно викрали у нас прямо під Новий Рік!

Дід Мороз опустил голову.

— Я був неправий...

— Що-що?!

— Не варто було доручати таку відповідальну роботу, як новорічні подарунки, моїм дурним і лінивим гномам!

Над їх головами щось засвистіло. У небі пронеслися срібні сані.

— Чого ти хочеш? — гукнула з неба Снігуронька, у святковому зав'язатті не помічаючи, кого хоче ошчасливити.

— Онучка, хочу повернутися назад у часі, до того осіннього вечора, коли ми з тобою ще не посварилися...

Був жовтень.

Дід Мороз і Снігуронька сиділи перед

телевізором. З екрану бубнив гном Фінгер:

— Увага, в ефірі всеукраїнський телемарафон «Чого хочуть діти». Зараз ми почуємо думку звичайного перехожого.

В кадрі з'явився якийсь маленький хлопчик.

— Я хочу каламелі. Багато каламелі. Ніцього, клім каламелі, не хоцю. Отак.

Малюк помахав ручкою і обернувся кудись вбік від камери:

— Дядя гном, я плавило сказав? Ви подаєте мені велосипед, як обіцяли?

Передача раптом обірвалася, під регіт Снігуроньки. Дід Мороз почервонів від люті.

— Снігуронька, а ну прочитай мені про той лист з Донецької області, про який ти казала.

— Будь ласка, діду! — і вона прочитала:

«Здравствуй, дорогой Дед Мороз! В нашем шахтерском поселке Горькая Доля очень плохо живется. После того, как в шахте закончился весь уголь, родителям негде работать, и в каждой семье слишком мало денег на конфеты. Поэтому у нас несладкое детство. Не мог бы ты подарить нашему поселку кондитерскую фабрику, чтобы у наших родителей появилась работа, а у нас — разные сладости? С уважением, Надя, Сережа, Миша и Женя.»

— От би гноми подарували дітям свою кондитерську фабрику,— сказала Снігуронька.

— Думаю, Фінгер не відмовиться, якщо я попрошу,— суворо сказав Дід Мороз.

— Він так любить дарувати солодке! — лукаво зауважила Снігуронька.

Наблизився щасливий Новий Рік.

Дід Мороз і Снігуронька, читаючи мільйони листів, пакують подарунки. Вони готові здійснити всі бажання.

Тож якщо читач досі не написав Дідові Морозу листа, хай бере мерщій ручку і пише: «Дорогий Дід Мороз! Я давно хочу попросити...» — і якщо ти ще вагаєшся, що писати, от тобі добра порада: не тримай секретів від того, хто легко здійснює всі мрії.

НЕМА МАШИНИ – НЕМА ПРОБЛЕМИ

Бог чує тебе завжди, повір... Застрягнувши в пробці на Хрещатику, Микола рипався, червонів, але вдіяти нічого не міг. Годинник показував 17:28. Автосалон зачинявся о 18-й.

– Все марно,— зітхнув приятель за кермом,— Скажи своїй знижці «до побачення».

Микола вистрибнув з машини і помчав до метро. Навздогін лунав сміх та вигуки:

– Ненормальний!

Втім, вигуків він не чув. Бо твердив подумки: «Боже, навіщо ці затори?!». Ще він зосередився на своїй меті: придбати недороге і модне авто. У його відділі на роботі всі мали автівки, тільки він, новачок — не мав. Приятель також донедавна машини не мав. Потім взяв кредит і купив авто зі знижкою. Дуже вигідно. Якраз сьогодні в автосалоні закінчувалася рекламна акція, а з нею і знижки. Наприкінці дня Микола відпросився з роботи та... застряг на цілу годину в центрі міста. Звертаючись до Бога, він навіть не думав, що отримає відповідь на своє питання. Між тим, думки вирували в голові. Дійсно, навіщо ці

затори? Чому на вулицях так багато транспорту?

Боже, навіщо ці пробки... Мабуть, люди купляють забагато машин. Навіщо нам машини? Щоб швидко приїхати туди, куди треба. Поза містом це вдається. У місті – вічні затори. Кожен купляє машину, щоб їздити на роботу і з роботи. Зранку – пробка, ввечері – пробка, все життя – пробка... На метро швидше, думав він, вихором спускаючись по ескалатору. Дивом влетів у вагон, двері на сантиметр прищемили йому складку пальто. Боже, навіщо ці пробки, якщо можна їздити в метро? Або на мікроавтобусах. Або на таксі, коли зовсім поспішаєш. В громадському транспорті, коротше кажучи. Якщо б люди активніше користувалися громадським транспортом, на дорогах було б значно просторіше – думав він. Але машина – ознака статусу. Непристойно, коли у всіх правильних хлопців є авто, і тільки у мене нема. Микола вискочив з вагона і, захекуючись, побіг вгору по ескалатору.

Залишилося 16 хвилин до закриття автосалону. Боже, навіщо ці пробки? Ніхто, здається, не стурбований ними всерйоз. Всі гадають, що так і треба стояти годинами. Нічого з цим не зробиш? Але можна багато чого зробити. Можна заохочувати працю вдома. Можна зсувати графік роботи в різних районах міста, так, щоб навантаження на шляхи було рівномірнішим. Можна будувати підземні, багаторівневі автостради.

Хоч це, мабуть, дорого. Але й машина — це дорого. Купити її, заправляти, обслуговувати, ремонтувати коли треба — купа клопотів. Дивно, як люди погоджуються взяти на себе стільки проблем за доброю волею. Якщо, звісно, це добра воля, а не диктат моди, реклами, бажання бути «як усі».

Боже, навіщо ці затори? — думав він, відчиняючи скляні двері автосалону за п'ять хвилин до закриття. Все навколо урочисто блищало, розкішні автівки вабили і спокушали. До нього підійшов менеджер, сказав, що можна спокійно вибрати собі машину. Салон не закриється, поки всередині хоч один клієнт. Все заради клієнта, все заради продажів. І почав розхвалювати рекламні акції. «Мені не потрібна машина. Мені вистачить можливостей громадського транспорту і таксі» — раптом подумав Микола. Він похвалив модні автівки та щедрі знижки і ввічливо попрощався.

«Нема машини — нема проблеми. Така проста думка. Я можу пишатися вірним рішенням. Це набагато важливіше за якийсь статус» — спокійно міркував він, крокуючи до метро.

Бог вірить у тебе. Тому легко робити правильний вибір. Вірні рішення ніби самі собою з'являються в голові, коли питаєш у Бога про наболіле. Бог чує, і Бог допомагає.

ЛИСТ ВІКТОРА РАМКЕ

Зранку на поліцейській дільниці було тихо. Вчорашніх п'яничок і дебоширів перевезли у центральну тюрму, нічна зміна уступила місце денній. Біля дверей двоє-троє штатських стояли в черзі на прийом, що мав початися за півгодини. Промчав, як вихор, поштар на велосипеді, залишивши по собі кілька листів для шерифа.

Шериф пив каву, палив цигарку і розпечатував ранкову пошту, щедро посипаючи попелом. Кілька скарг від громадян переслало міністерство: чомусь завжди знаходяться люди, що пишуть листа самому міністру з питання, яке може вирішити шериф. Одну з таких скарг міністр навіть прочитав, судячи з резолюції червоними чорнилами: «Розібратись і доповісти!». І знайомий підпис-закарлючка.

Шериф розчавив цигарку в попільниці, вийшов з кабінету і грюкнув дверима. Кілька помічників одразу прикипіли очима до начальника.

— Том! Візьми і розберись.

Віддавши лист, шериф одразу про нього забув. А Том витягнув із картонного конверта з золоченим гербом тоненьку папку, де були підшиті три листочки

паперу, і почав читати.

*«Міністру внутрішніх справ. Від Катріни Рамке.
Шановний пане міністре!*

Мій син Віктор служить в армії. У нього контракт на п'ять років. Днями я отримала від сина листа, в якому він пише, що доводиться служити в одному колективі із ненормальною людиною.

Пане міністре, чому ми, матері, повинні терпіти таке свавілля?! Де турбота держави про здоров'я нації, важливою складовою якого є здорова армія? Чому, коли я написала листа з цього приводу заступнику міністра оборони, він прислав мені відписку, що це не моя справа?

Вимагаю негайно заарештувати маніяка, який обманом просочився в ряди захисників Вітчизни!».

Том перегорнув сторінку і став читати ксерокопію листа Віктора Рамке.

«Привіт, мамцю.

У нас великі зміни відтоді, як ми останній раз бачилися. Наш загін перевели на третю базу і об'єднали з тридцять другим. Уяви, я тепер в одному загоні зі справжнім психом!

Його звуть Майкл. Він вже служить півтора роки. Дивний хлопець. Ні з ким не розмовляє, постійно читає книжки та газети.

У нього питаєш, що там пишуть, а він каже: що

конкретно вас цікавить? Всіх називає на «ви»! Над ним всі сміються.

Одного разу на політзаняттях капітан спитав, скільки стандартних бомб треба скинути на столицю Тропіканської Республіки, щоб це гніздо агресорів повністю згоріло в пеклі. І, уяви, його відповідь була такою: краще вирішити конфлікт мирним шляхом! Ми сміялися п'ять хвилин, а Майклу виписали наряд чистити сортир.

Одного разу ми глянули в його шухляду, поки він драїв клозет. Сподівалися знайти хоч якийсь журнал з картинками. А знайшли там недописаний рапорт міністру оборони з пропозиціями військової реформи! Уяви собі, останній охломон пише пропозиції міністру! Капітан як дізнався про це, порвав ті пропозиції і наказав Майклу віджатися сто разів. На сімдесят третьому псих мало не здох.

А ще, знаєш, ми після відбою тріплемося про різне-всяке. І він часто встряє та починає розповідати такі речі, які в жодні ворота не лізуть. Наприклад, сказав, що у нас погана виборча система, на виборах повинні бути якісь спостерігачі і нібито капітан не має жодного права розпоряджатись, за кого голосувати. А іншого разу Майк взагалі зморозив, що дівчина може бути лесбійкою, якщо їй так подобається, і це не хвороба, це ніби не лікується. Коли про таке дізнався

головний коновал з лазарету, він сказав, що подібних курв треба лікувати оздоровчим зґвалтуванням, а Майкла вилікує тільки контрольний постріл. Бо він натуральний псих, їй-Богу.

Коли він все ж відправив свою цидулку міністру, у нашого загону почалися великі неприємності. На стрільбах завжди ставлять низький бал, навколо казарм нишпорять якісь ревізії та вимагають з капітана хабарів. Отакі кепські справи.

Навіть столовка нас постійно годує якоюсь падаллю, а раніше хоч інколи діставався хліб без плісняви. Ми ж позавчора всі відмовилися їсти. Колективно, на знак протесту. Тільки він, сука, жрав. І знаєш, де?! За капітанським столом! Влаштував скандал шеф-повару, і той обслужив його за найвищим розрядом! Цим психам завжди більше, ніж всім треба! Банани йому подавай, шоколад, білий хліб і все інше, що в меню написано...

Є для тебе одна радісна новина. Мамцю, за місяць нас відпустять погуляти на громадянці, якщо тільки не буде війни. Готуй пляшку до такого випадку.

Вітя.»

Том прочитав і зітхнув. З такими листами все ясно, як день: міністр не хоче совати носа в армійські справи, а відреагувати якось зобов'язаний. От і підкинув дохлу кішку шерифу під двері. А

поліцейський відділок має страждати тільки тому, що активна мамаша живе саме тут.

Він хлопнув долонею по засидженому мухами телефонному довіднику – маленькі бестії задзижчали і полетіли до сусіднього стола – знайшов потрібний номер та підняв слухавку.

– Військова поліція третьої бази,— відгукнулися на тому боці.

– Я Томас Кроп, помічник шерифа. До нас надійшла заява громадянки Рамке щодо психічно хворого Майкла, який...

– Нам вона теж скаржилася,— перебив його співбесідник,— Той хлопець вже переведений. Наберіть такий номер. Сім, дев'ять, сорок чотири, один. Щасливо.

Том з прокльоном набирав новий номер, не знаючи, куди він телефонує.

– Цей номер дали у військовій поліції,— гаркнув він чоловіку, що зняв слухавку,— Я помічник шерифа, проводжу розслідування за заявою щодо проникнення психічно хворої людини на ім'я Майкл у ряди третьої військової частини.

– Яка я людина? Ви кажете, психічно хвора? – щиро здивувався той.

– З ким я розмовляю?!

– Мене звуть Майкл. Слухайте, я розумію, що ці

армійські остолопи про мене не найкращої думки. Запрошую вас до ресторану «Галактика» сьогодні на двадцяту тридцять. Там ви і завершите своє розслідування. Вибачте, не маю часу більше з вами спілкуватись. До побачення.

Том схопився за голову, розкуйовдив темне волосся у важких роздумах. Зловив себе на тому, що гризе нігті – і нарешті поклав слухавку. А потім пішов до шерифа, переповідати розмови із військовою поліцією та Майклом.

– Краще вам піти туди, пане шериф. Простого служачу, як я, до «Галактики» на поріг не пустять,— сказав він.

Ресторан «Галактика» знаходився в центрі столиці, у двох кроках від Палацу Демократичних Зборів. Заснував його мільйонер-росіянин, колишній радник Президента по атомній енергетиці, якого викинули з роботи за пияцтво під час «перебудови» на батьківщині та навіть не дали квитка на літак додому.

Гроші, виділені колишньому Президенту на будівництво атомної електростанції, кудись зникли під час чергового військового перевороту. А скромний радянський інженер став мало не найбагатшою людиною в Афроленді. Заснував шикарний ресторан, улюблене місце зустрічей начальників, вождів та багатіїв. Спиляв навколо кокосові пальми, посадив

замість них дерева, втикані колючками, як дикобраз. Ті «ялинки», як він їх називає, спеціально завіз зі своєї батьківщини за шалені гроші.

— Том, сучий синку, ти хочеш спихнути на мене свій клопіт?! — заволав шериф, — А ну марш до «Галактики»! Ти — поліція, для тебе відкриті всі двері, поки ти виконуєш свою місію по підтриманню громадського порядку!

Тим часом він думав про себе: «Не пощастило хлопцю. Та хай краще він лізе в ту політику, а не я. Недарма міністр наклав резолюцію червоними чорнилами, хтось тут пожертвує кар'єрою».

Ввечері Том одяг парадну форму і відправився до «Галактики».

— У нас вхід по абонементу або за сто доларів, — попередив його при вході до ресторану вишибала вагою в два центнери.

— Ти в тюрмі давно не був? — нахабно заявив йому Том, — Так це можна влаштувати. За неповагу до поліції. Там мурахи миттю з'їдять твій гарний костюмчик з краваткою-«метеликом».

Вишибала одразу заткнувся, і Том увійшов до вельможного раю. Мармур, позолота, скульптури і картини — все навколо кричало про успіх та розкішне життя. Поряд з поліцейським непомітно матеріалізувався метрдотель у червоній лівреї.

— Що шукає шановний помічник шерифа у нашому закладі? — спитав він.

— Мені призначено тут зустріч.

— А, це про вас пан Майкл попереджав! Я думав, у нього зустріч з міністром. Що ж, будете замість міністра. Я вас проведу.

За столиком читав газету юнак у білій сорочці. Побачивши гостя, він підвівся і простягнув руку:

— Моє ім'я ви знаєте. Для протоколу: місце роботи — Міністерство Закордонних Справ, помічник начальника відділу військових аташе.

— На психа ти не схожий,— відзначив Том.

— Пане метрдотель, принесіть нам яблучного соку... Я радий, що ви це самі визнали, і тепер можна сміливо закривати справу.

— Хлопче, як тебе до армії занесло?!

— Як і всіх: народився в бідному племені, грошей не було, а з доступної роботи для таких голодранців, як я, нормально платять тільки військовим.

— Голодранців не пускають до «Галактики».

— Людина росте і досягає успіху. Не можна жити в бідності все життя.

— Авжеж! Не знаю, як це тобі вдалося, але ти отримав всі плюшки, а твій загін тим часом по горло в багні.

— Вони живуть так, як хочуть. Можна тільки

співчувати результатам їх бажань. Вони хочуть скинути бомби на столицю сусідньої держави, не розуміючи, що таке бажання – як торпеда по кораблю власної долі. Бажаючи зла іншим, сам себе знищуєш. А наша армія чомусь побудована на таких бажаннях. Я жив у товаристві веселих і розумних хлопців та не міг зрозуміти, навіщо вони сприймають ненормальне життя як належне, заганяючи себе в глухий кут.

– Та от же про тебе самого пишуть, що ти ненормальний. Скандалиш з поварами, вимагаєш реформ...

– Я вирішував свої проблеми по-своєму і досяг успіху. Це – нормально! Після рапорту мене викликали з міністерської канцелярії, запропонували кращу роботу. При переводі я спеціально просив заступника міністра подбати про ту військову базу, де я служив, бо тамтешні порядки роблять з людей скотів. Хтось має подбати про їх людське обличчя, якщо їм самим це байдуже!

Том витягнув з кишені блокнот та ручку і зробив помітку.

– Ти просив начальство покращити життя людей, які тебе принижували...

– Так. Але вони мене не принижували. Вони принижували себе, намагаючись принизити мене.

– Як це?!

— Людина має найвищу цінність. Ніхто не може її принизити, поки сама людина не вирішить свідомо принизитись. Я вірю в це. Один зі способів принизити себе — агресія і насильство, наприклад, у формі брехні.

Майкл посміхнувся.

— А якщо тобі скажуть, що ти псих? — поцікавився Том.

— Мені буде сумно, що співбесідник свідомо принизив себе примітивним бажанням принизити мене.

Том зробив ще одну позначку в блокноті.

— В своєму міністерстві ти також пропонуєш якісь реформи?

— Днями подав міністру службову записку про те, що нашим військовим аташе треба ретельніше виконувати рішення, прийняті на мирних переговорах. Бо іноді ми чомусь ігноруємо досягнуті домовленості, це призводить до конфліктів з сусідами. Детальніше нічого не можу казати — це державна таємниця.

Том сказав, що йому все зрозуміло, і розпрощався.

— Цей хлопець — справжній псих! — заявив він шерифу, — Каже, коли тебе б'ють по правій щоці, підстав ліву і так далі. Вважає себе пупом землі і не розуміє простих речей, що наша країна зі всіх боків оточена підступними ворогами. З його кар'єрою щось

нечисто.

Свої підозри Том виклав у рапорті.

Через тиждень була прощальна вечірка.

— П-п-п-пане шериф, якого біса ця свиня накалякала червоними каракулями зіслати мене у село? — горлав в дупель п'яний поліцейський.

Шериф відвісив підлеглому добрячого стусана і заявив, що хоча б про того клятого непередбачуваного паршивця міністра варто іноді висловлюватись більш ввічливо. Все-ж таки, начальник, а не якась падлюка, простий громадянин.

ДЕВ'ЯТЬ ПРИТЧ

ШЛЯХ ТВОРЦЯ

Я помер, коли заснув; весь світ помер зі мною. Я воскреснув, коли прокинувся, і побачив порожнечу навколо себе.

«Мені потрібне небо, щоб дивитися в очі нескінченності» — подумав я і створив небо.

«Мені потрібен шлях, щоб наблизитись до нескінченності» — подумав я і створив шлях.

Небо глянуло на мій шлях і вдарило в обличчя холодним вітром.

Я поскаржився:

— Боже, звідки цей вітер? Я не створював його!

Бог відповів:

— Поки ти рухаєшся до неба, небо рухається до тебе.

МОВА НЕБА

Я йшов своїм шляхом у тиші.

Вітер загув:

— Ууууууууу!

Я зрозумів, що небо молиться за мене,
благословляє пройти шлях до кінця.

Вітер притих.

Я зрозумів, що небо не хоче заважати моїм
думкам про майбутнє.

Вітер знову загув:

— Ууууууууу!

Це небо зраділо нашому взаєморозумінню.

ОЧІКУВАНА ЗУСТРІЧ

Я задумав зустріч і глянув у далечінь. Небо
зрозуміло мій погляд без слів. За горизонтом мене
чекав супутник.

— Ми чекали цієї зустрічі,— сказав я.

— Я теж чекав,— сказав він.

— Знаю. Тому й кажу: ми з тобою чекали цієї
зустрічі!

РОЗМЕЖУВАННЯ

Ми з супутником дивилися в небо. Небо сяяло
спокоєм, палаючи у синьому полум'ї.

— Давай поділимо небо,— сказав він.

— Вас двоє, небо одно,— сказало небо.

— Небо наді мною — це я. Людина поряд зі мною — це я,— сказав я.

Він посміхнувся і взяв собі небо над пройденим шляхом, залишивши для мене небо попереду.

ДВІ МРІЇ

Ми йшли назустріч вітру, обмінюючись мріями. Вітер ніс наші мрії далі, приваблюючи нових супутників, які наздоганяли нас та йшли поряд.

— Мені подобається йти з тобою,— сказала супутниця.

— Для мене велика честь мріяти з тобою,— відповів я.

— Я хочу, щоб у нас була одна мрія,— сказала вона.

— Ця дорога нескінченна в обох напрямках. Якщо ти мрієш йти назад, поки я мрію йти вперед, це одна і та сама мрія про нескінченність.

Вона не повірила і пішла за своєю мрією.

Скоро я знову зустрів її за горизонтом.

ВТІКАЧІ

Хтось з супутників поклав руку мені на плече та переконливо зашепотів:

— Ми могли б іти швидше?

— Навіщо?
— Хай переможе найшвидший!
— Ми не змагаємося, а йдемо своїм шляхом.
— Життя — це змагання!
— На своєму шляху кожна людина стоїть попереду всіх. Це істина, від якої не втечеш, бо я створив цей шлях для себе, а не для втікачів.
Деякі супутники побігли вперед, вигукуючи образи на адресу відстаючих. Небо проковтнуло їх попереду і виплюнуло ззаду.
— Наздоганяйте нас! — кричали вони, все бігли та бігли наввипередки і перетворювалися на точки біля горизонту за нашими спинами.
Вітер дмухнув сильніше, і втікачі полетіли в безодню пройденого шляху.

КАЗКА

Яка радість — йти своїм шляхом, дивлячись в небесне око! Я дивувався, як можна постійно дивитися собі під ноги, наче зі страху втратити свій шлях.
Біля дороги трапилася зручна галявина.
— Ми зупинимось на хвилинку для казки,— оголосив я.
Люди всілися колом і стали слухати.
Казка була такою: «Одного разу шлях посварився

з небом. Шлях казав, що вгору йти важко, а вниз легко; тому він повів людей вниз, куди легко було йти. Людям подобалося йти вниз. Вони казали: який прекрасний шлях, ним так легко йти! Але деякі люди відмовилися полюбити шлях униз разом зі всіма. Вони одразу пішли цим же шляхом у іншому напрямку, нагору. От бачиш, сказало шляхові небо, люди все одно хочуть йти вгору, як би ти не потурав їх слабкостям, що тягнуть іти донизу. Шлях мстиво викривився, щоб іти ним в обох напрямках можна було тільки вниз. Але люди знайшли найвищу точку шляху, підстрибнули і створили свій шлях, який вів прямо до неба. Ті ж, що йшли вниз, побачили, як шлях зникає у них з-під ніг, бо шлях був лише один і він знову вів до неба. Так люди помирили шлях з небом».

— Я радію, що ми йдемо вгору,— сказав я.

Всі поділили мою радість. Ця радість стала нашим небом, яке об'єднало нас, поки ми йшли вперед.

ТАНОК

Небо дихало вітром в ритм з нашою ходою. Крок за кроком я більше танцював, ніж ішов.

Дорога перетворилася на площу.

Я розкрив обійми для неба, і від площі в усі боки розлетілися вулиці.

Варто було повернути голову праворуч, і я побачив тисячі людей, що саджали дерева.

Варто було повернути голову ліворуч, і я побачив тисячі людей, які будували стоповерхові хмарочоси посеред тільки-но насаджених парків, на берегах озер, наче подарованих небом людям.

Я нахилив голову і побачив світло під ногами.

Я підняв голову і побачив велетенське кришталеве коло, що висіло над новобудовами та світилося радістю.

— Хто створив це місто? — спитав я небо.

— Ти створив мене, я створюю натхнення, щоб люди створювали краще життя для себе,— почув відповідь.

Я танцював у колі світла, заплющивши очі, поки вітер не приніс звістку, що будівникам хмарочосів потрібна моя допомога.

Потім приєднався до роботи будівельників.

Так я створив своє місто.

СПОГАДИ

В моєму місті люди часто діляться спогадами.

Мало хто згадує, як важливо творити свою долю самостійно, дивитися в небо і йти до мети. Майже всі згадують, як приємно робити помилки.

Коли я розповідаю казку про шлях, який посварився з небом, люди зітхають: от би всі шляхи були такими легкими!

По традиції всі пам'ятають, як я створив небо і шлях. Але людям здається, що я воював з вітром до крові. Вони люблять битися, бо це легкий шлях. І вони вважають за честь битися, бо той, хто вигадав цей світ, бився з вітром насмерть і переміг вітер.

Спробуй їм скажи, що вітер був не ворогом мені, а простим диханням неба! Можуть побити...

Ще вони вважають, що я любив бігати наввипередки, шукаючи собі пару, супутників та ворогів. Вони не вміють і не хочуть вчитися жити наодинці з собою, вигадувати собі власний світ.

Коли вони танцюють, все навколо падає, а не будується. Бо вони готові зруйнувати всесвіт і продатися в рабство за шмат задоволення, вирваного силою в чужому світі, замість того, щоб створити свій світ і знайти радість на власному небі.

Я не можу заснути і прошу своє місто розповісти мені казку. Місто починає бубоніти:

— Ця правдива казка нав'яна холодом, нічною страхіливою завірюхою, що виє, мов собака, підкрадаючись у темряві до вікон. Все сталося у час, коли люди замерзали, шукаючи серед заметів свій шлях. Якщо ж тепло серця перемагало мороз, все одно

на кожному кроці можна було послизнутися. Дні та ночі тоді ставали все темнішими, але від холоду цього ніхто не помічав. В одну ніч небо наблизилося до землі. Місяць впав серед майдану та розбився на кучугуру уламків-сніжинок. Хмари повільно сунули по міських тротуарах. В глибині мряки тіні здавалися пішоходами, тим часом як справжні пішоходи відсиджувалися вдома або на роботі...,— тут я прошу замовкнути безумний голос страху і пригадую свій шлях. Я засинаю та помираю, щоб знову прокинутись і створити кращий всесвіт.

ВЕСНЯНА МОЛИТВА

З одушевлення починається нескінченність. І, воістину, весна — душевний час!

Весняний настрій пробуджує розум та наповнює теплом думки.

Сонячне світло, море світла вмиває землю, повертаючи їй чистоту священного білого аркуша, свіжість рушника, випраного в льодяній ополонці та щойно висушеного лютими вітрами зими.

Почуття загострюються, життя пробуджується.

Тане крига.

В кожній краплі талої води — дотик Бога, посмішка весняного натхнення.

Кріпне, росте в душі з Божого благословення добра воля, як дерева сміливо вирощують зелене листя, як все живе тягнеться до сонця.

Я — весна, і я расту разом з листям на деревах.

Я течу по вулицях муркотливою водою з легкими пахощами квітів, шанобливо омиваючи ноги мільярдам людей, благословляючи кожну душу знайти свій особистий, істинний, суб'єктивний шлях до Бога наодинці з Богом, у єдності з безмежним простором вічної дійсності, який належить кожній людині по

праву суверенітету особистості – Божого дару всім, хто приймає істину та бере на себе відповідальність бути всесвітом і володіти собою.

Я безмежний, як море, і нескінченний, як час.

Я живу в минулому, живу зараз, живу в майбутньому.

Я живу вічно і благословляю всіх людей жити вічно, оскільки Бог дарував незор, невпинну, ідеальну душу кожній людині, і людина – це душа, в якій панує весна, безперервна радість, невичерпне щастя.

Весна бризкає з неба дощем мрій та одкровень з океану Божественної мудрості.

Весна кидається в очі різнобарв'ям нових знань.

Весна штовхає діяти, творити, винаходити та втілювати свою добру волю в багатоманітні цінних предметів та символів.

Весна лоскоче, кличе творити добро і долати зло трепетом багатьох-багатьох душ, самовиражених, відчутих, вигаданих всерйоз і жартома.

Сенс життя людини у розвитку, пізнанні та творенні, у прагненні добра та боротьбі за добро, і такий життєвий шлях веде до щастя.

І, щасливо усміхаючись, я дарую собі, людству, всесвіту цей чистий аркуш, на якому написано все, що ми забажаємо прочитати та зрозуміти, все, у що я

вірую разом з Богом та разом з тобою, люба душа,
товаришу по молитві.

От чистий аркуш, чистота якого наповнена душею.

Початок кожного життєвого циклу – свято, гідне
того, щоб подарувати людям цей символ віри в
найвищу цінність людини.

ЧАС ДАРУВАТИ ПРОЗРІННЯ

Урок етики був останнім у цей день і в цьому році. Пластикові вікна класної кімнати скрипіли від дмухання вітру; біля дошки затишно потріскував розжарений електрокамін. Вчитель у ошатній рясі приємним і лагідним голосом закінчував розповідь з власного життя про любов та про дружбу. От-от він скаже записати у зошити кілька речень про те, що треба бути слухняними та не гордими, запропонує висловитись, відповість на два-три питання... І можна буде розбігатися, летіти куди хочеш на крилах святкового настрою. Адже скоро новий рік. Може, в новому році життя й не стане іншим, але подарунки, вільний час та законні пустощі роблять перетин часової межі приємною подією.

Розповідь була цікава. Більшість учнів переживали її, затамувавши подих. Вони навіть не пригадували, що ту ж саму розповідь з таким самим захопленням слухали рік тому і два роки тому. Віка

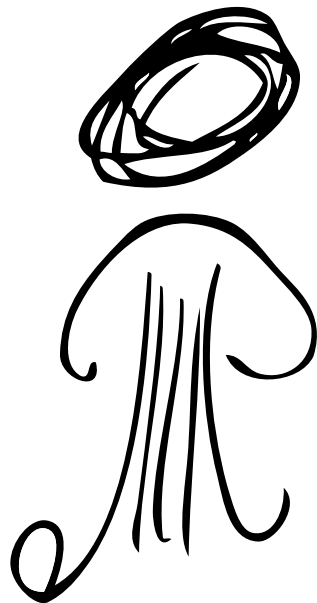
встигла добре запам'ятати сюжет і тепер, слухаючи впівуха, знайшла собі нове заняття. Взяла маленький блокнотик, у якому зазвичай писала й малювала всілякі фантазії. Потихеньку витягла з пухнастого рюкзака зелений маркер. Замислилася. Швидкими рухами накреслила якийсь символ розміром у всю сторінку.

— Що це таке? — прошепотів їй на вушко сусід по парті, підглядаючи, як Віка малює.

— Це я. Або ти,— пояснила дівчина.

— Знущаєшся?!

— Це людина.

— Зовсім не схоже на мене. І на тебе не схоже,— сказав сусід,— Знаєш, що я бачу? Якась колона, а над нею літає кулька.

— У тебе нема жодної уяви! — обурилася Віка

трохи гучніше від дозволеного.

Вчитель припинив диктувати етичні догми і підійшов до них.

— Вам допомогти вирішити конфлікт? — жартома запропонував він.

— Не варто... — почала казати Віка. Але сусід вирішив скористатися авторитетом вчителя, аби незрозумілий малюнок був остаточно розвінчаний. Він схопив і тицьнув вчителю блокнот:

— Вона каже, що це людина.

Вчитель простягнув руку за блокнотом і мало не взяв його, але погляд дівчини зупинив його. Несподівано прийшла думка, що, зрештою, це чужа річ. Ця думка його дуже здивувала, але він не міг її стерти у свідомості. «Що мене зупиняє? Це ж дитина! Мабуть, я занадто добрий педагог, бо іноді сприймаю дітей, наче рівних» — заспокоював він себе потім, знову й знову аналізуючи несподівану думку, відчуючи тривогу, подібну до тієї, коли вперше став перед класом...

— Можна подивитись? — спитав він.

Дівчина замислилася.

Власне, якщо б вона відповіла автоматично, цей випадок забувся б.

Але вона замислилася і сказала:

— Дивіться. Це мій новорічний подарунок для вас.

Сподіваюся, ви розділите зі мною радість прозріння.

«Радість прозріння... Я такому їх не вчив» – подумав вчитель і став роздивлятися малюнок. Він побачив обезголовлену людину в довгому плащі... чи сутані? Чомусь спало на думку, що дівчина бажає його стратити.

– Поясни, будь ласка, свій примітивний малюнок! – сказав він, підвищуючи голос. Навіщо приховувати невдоволення тим, чого не розумієш? Все незрозуміле – дурниці. Той, хто поширює дурниці, має нести відповідальність принаймні за те, що гає час дарма.

– Ви теж не зрозуміли! – посміхнулася Віка, – Непростенька загадка, так? Тут зображена людина.

– У твоєї людини нема голови на плечах. Самокритичний малюнок, – поглузував вчитель.

– Ця колона дійсно схожа на людське тіло. Так і задумано. Неоднозначність прекрасна! – весело пояснила дівчина, – Я спеціально накрила голову каптуром, щоб підкреслити: найважливіше – душа.

– Якийсь безглуздий малюнок. Не бачу тут душі, – зовсім роздратувався вчитель.

– Ви дарма сердитесь, це справді складна загадка. Я думаю, складніша, ніж у книжці про маленького принца. Душа – це те, що ви сприйняли як голову. Душа вище голови і керує головою. Треба ж

розуміти, що голова має бути на плечах. Тобто, під каптуром,— продовжувала пояснювати дівчина.

— Віка, ну що ти таке кажеш! Душа у серці! Бог — це любов! Хіба не цьому я вас вчив? — спитав остаточно спантеличений вчитель.

— Ви навчаєте тому, що кожен може розуміти по-своєму. Це ж не математика, де двічі по два завжди чотири. У мене інші погляди,— пояснила дівчина.

— Викладай.

— Я вважаю, що серце — частина тіла. Відчуття, почуття, бажання, любов — це все йде від тіла. Почуття до людей та до всяких предметів — це реакція тіла, частина природи. А людину відрізняє від тварин та неживих штук добра воля в душі, фантазія і бажання змінювати життя на краще. Душа — це головний дар Божий, а любов може допомагати душі чи, навпаки, руйнувати душу, як і всі інші рефлекси тіла. Колона, або людина, тіло якої сховано на малюнку під каптуром — це лише носій душі. І душа важливіша за тіло зі всіма його почуттями та бажаннями,— серйозно заявила дівчина.

Було очевидно, що це її слова, продумані, сказані з вірою. Не спадало навіть на думку, що можна переконати її у чомусь іншому.

— Чому твоя колона є... людиною?

— Це найпростіший скульптурний образ.

І водночас — архітектурний. Людина є опорою будівлі Всесвіту! Таке бачення не нове. Згадайте міф про Атланта, який тримав на плечах небосхил...

— Ти кажеш дивні речі. Я відчуваю, що це все неправильно.

— От бачите, любов до себе заважає вам зрозуміти інакомислячих. Ви занадто любите власні переконання, щоб зрозуміти будь-які інші.

— Ти вважаєш мене егоїстом?! Сама подивись, як захопилася своїми дурницями!

— Ви праві, мені теж часто заважає бути мудрою любов до себе. Це недолік кожного тіла. Однак я знаю: не треба любити себе, треба вірити в себе. Любов до себе віддаляє тіло від душі, а віра в себе наближає душу до тіла і допомагає творити добро, жити по-доброму, бачити душу в інших людях. Я вірю, що мої погляди і ваші погляди рівноцінні. Я завжди намагаюся вас зрозуміти, і ваші розповіді з вашого багатого життєвого досвіду люблю слухати. Я розумію, що ви кажете «любов», а маєте на увазі мудру любов чи Божу любов. Просто мені простіше казати і розуміти по-своєму, а не по-вашому, але я вас розумію. Питання в тому, чи розумієте ви мене і мій малюнок, де зображена душа.

— Чому для тебе це так важливо?

— Нема нічого важливішого за душу. І нема нічого

важливішого за людину. Бо людина — понад усе. Людина дорівнює душі. Душа — це людина, людина — це душа. Неважливо, хто схований під цим каптуром — дівчина чи хлопець, дорослий чи дитина, землянин, інопланетянин чи розумний робот. Якщо Бог подарував душу цьому тілу, це людина. І нема нічого важливішого за душу, бо душа — дар Божий. А знаєте, що найбільш цікаво? У формі душі Бог дарує себе кожній людині! Бог всередині мене, і Бог всередині вас! Бог в душі кожної людини!

— Ясно. Чергова єресь,— втомлено сказав вчитель,— Вийди з класу, пізніше я спілкуватимусь з твоїми батьками.

— Я подарувала вам прозріння. Вам не потрібна істина? Що ж, світ недосконалий — Віка посміхнулася, взяла з рук вчителя свій малюнок і спокійно вийшла з класу.

Вона йшла коридорами школи і посміхалася, дивлячись в очі майбутньому. Десь далеко пролунав дзвоник. Школа почала наповнюватись тупотінням та галасом.

Вона йшла і думала, що настав час дарувати прозріння людям.

Вона знала: багато людей — якщо чесно, практично всі — не захочуть розуміти її ідею. Однак багато людей люблять загадки. І у неї обов'язково

спитають відгадку. Яка здивує. І може запам'ятатися.

Вона все пояснить, щоб люди зрозуміли і прозріли. Її можуть не зрозуміти. Якщо чесно, такі ідеї дехто з дорослих забороняє собі та іншим розуміти, бо для них існують тільки матеріальні речі, тіло, серце, мізки, труд, гроші, їжа, задоволення, змагання, друзі, сім'я, любов, домівка, колектив, наука, культура, суспільство, держава, нація, церква, закон, догма, авторитет... Вважається, що про душу турбуються лише діти та наївні фантазери. Вважається, що дорослий має розуміти, що він не належить собі та не може мати якусь егоїстичну індивідуальну душу. Але це – забобони. Душа уособлює добру волю, людина з людиною краще живуть, ніж бездушні тіла, керовані одними почуттями та інстинктами. Бо душа важливіша за все.

«Душа – це я! Це моя добра воля! Треба вірити в себе і творити добро, я так і поясню кожному! Не повірять? Ну то й що! Головне, що я вірю! Вони все одно в глибині душі думають так само, тільки кажуть про це іншими словами. Просто я кажу більш просто, відверто і чесно. Я прагну досконалості, і це добре» – думала Віка.

Сніг сипав і сипав у обличчя, як холодні слова зневаги сиплються у відповідь на будь-які мрії. Але її зігрівало внутрішнє тепло.

Наступний рік вона розмножувала малюнок на ксероксі і розповідала всім про свою загадку. Більшість людей вважали її схибнутою, але дехто прозрів.

Вона вигадала десятки, сотні різних способів розповідати про свою загадку. І швидко вчилася зацікавлювати людей дивним, ненормальним малюнком.

Вона казала, що душа робить людину власною господаркою, дає можливість володіти собою, відмежовує свідомість від зла. Вона називала це суверенітетом особистості. Всі злі бажання та вчинки, казала вона – від недосконалості світу, від поганого ритму серця та плутанини у нейронах мозку, від безумних почуттів та бажань, від поганого володіння мовою та невміння сказати, почути, усвідомити найважливіше. Від нерозумної любові, коли начебто й живеш поряд з людьми, любиш їх, але розуміти їх та допомагати їм по-справжньому не вмієш і ліньки вчитися; коли приречено підкоряєшся злій волі любої, але тимчасово безумної особи чи групи, а по правді треба гучно заперечити і привести безумців до тями, повернути їх тілам зв'язок з душами. Все зло – від послаблення зв'язку між тілом та душею, який робить людину творцем добра, який спрямовує тіло до творення добрих справ з вірою у себе, прагненням подолати всі недосконалості тіла, інших тіл та решти

природи, зробити світ кращим для себе та інших людей.

Вона казала: коли кожен стане господарем собі, тоді й про світ навколо легше буде турбуватись, бо замість претензій на володіння іншими людьми кожен допоможе собі та іншим бути справжніми господарями власної планети. І тоді у співпраці між людьми будуватиметься прекрасне навколишнє середовище, комфортне, безпечне та різноманітне. Жива природа.

Вона казала: коли кожен стане повноправним і добропорядним співвласником планети, тоді настане черга стати господарями Всесвіту. Рано чи пізно людина побудує зореліт та зустріне в далекому космосі інші душі, з якими можна буде розділити радість життя та володіння нескінченністю.

Через десять років про загадку Віки знали всі люди на планеті.

Через сто років не можна було знайти хоч одну людину на Землі, яка б не вірила у себе.

І перший контакт між землянами та інакшими людьми, коли філологи знайшли спільну мову, почався з простого діалогу:

— Ви вірите в себе?

— Звичайно.

— Ласкаво просимо до людства!

ЗМІСТ

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ВОСКРЕС	
І НАПИСАВ ВІРШ ПРО ІСТИНУ	5
Я РЕВОЛЮЦІЯ	7
САМОУЧКА	9
ПОГОВОРИМО? (МІНІ-П'ЄСА)	31
ЧАЙНА АБСТРАКЦІЯ	35
Є СУМНІВИ? СПИТАЙ У БОГА!	40
ЦІНА ВИБОРУ.....	42
ВТЕЧА ДІДА МОРОЗА	54
АДЕКВАТНА КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ	69
ЛЕГКІ ТІЛЕСНІ АРГУМЕНТИ	71
«ПРОСТО ТАК»	74
ПРИБУЛЕЦЬ	78
ОСТРІВ	79
ПРОЧИТАНИЙ КІБЕРПРОСТІР.....	82
ЛІНІЙНІСТЬ	83
1–1=0.....	84
ВІСІМ ФЕНШУЙОК.....	85
МІСТО-ФОРТЕЦЯ РОТКАДЕР	88

ЗОРЯНИЙ МАЙДАН	93
ЩАСТЯ	94
ОБМАНЩИКИ	95
КУДИ БІЖИТЬ ЧАС	99
МІЙ ПРИЯТЕЛЬ, ПАН Ч.	103
ВІКТОРІВНА	105
ПРОМЕНІ СМЕРТІ	111
ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД УКРАЇНИ.....	122
БАНДЕРА. СТАЛІН. КОХАННЯ.	128
ЛЮБОВ І ЯБЛУНЕВИЙ РІД	141
ЯК РАВЛИКИ ПЕРЕМОГЛИ ВОГНЕННОГО ДРАКОНА	144
ЯК ДУМЧИК СОНЦЕ ВРЯТУВАВ.....	152
СМЕРТЬ І ОВАЦІЯ.....	165
ПІДРУЧНИК КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	185
ЯК ПОСВАРИЛИСЯ ДІД МОРОЗ ЗІ СНІГУРОНЬКОЮ	199
НЕМА МАШИНИ — НЕМА ПРОБЛЕМИ.....	207
ЛИСТ ВІКТОРА РАМКЕ.....	210
ДЕВ'ЯТЬ ПРИТЧ	221
ВЕСНЯНА МОЛИТВА	229
ЧАС ДАРУВАТИ ПРОЗРІННЯ.....	232

Літературно-художнє видання

Шеляженко Юрій Вадимович

САМОУЧКА

ІДЕАЛІСТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Відповідальний за випуск, редагування,
коректуру, оформлення, комп'ютерний набір
та верстку: Ю. В. Шеляженко.

Підп. до друку 25.03.2014 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк лазерний. Гарнітура Myriad.
Умовн. друк. арк. 14,2. Обл.-вид. арк. 6,0.
Наклад 500 прим. Зам. № 16.

Видавець Шеляженко Юрій Вадимович,
вул. Тверський тупик, буд. 9, к. 82, м. Київ, 01042.
Тел. +38 (097) 317-93-26, факс +38 (044) 529-04-35.
E-mail: yuriy.sheliazhenko@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4425, видане Державним комітетом
телебачення і радіомовлення України 22.10.2012 р.

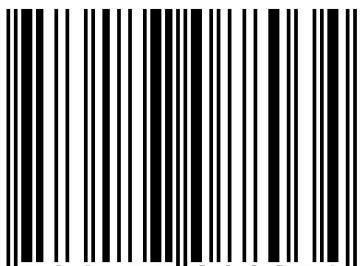
Віддруковано на власному обладнанні.

не бійся кар і заборон;
заборони собі боятись;
не йди до злого на поклон;
карай себе за кожну сладкість;

пророком будь на самоті;
будь діячем серед народу;
як деспот, свій придушений гнів,
щоб ствердити любов і злоду;

достойно долю зустрічай —
і кепську долю, і щасливу;
в своїх руках себе тримай,
і доля буде справедлива

ISBN 978-617-7088-03-4

9 786177 088034 >